

बिरुवा गाउँपालिकाका संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण अध्ययन प्रतिवेदन

(A Study Report on **Organization and Management
Survey** of Biruwa Rural Municipality, Syangja)

पेश गरेको संस्था

बिरुवा गाउँपालिका
बिरुवा बजार, स्याङ्जा, गण्डकी प्रदेश

पेश गर्ने संस्था

सिनर्जी इन्जिनियरिङ एण्ड कन्सल्टेन्ट्स प्रा.लि.
काठमाण्डौ महानगरपालिका १४, सोल्टिमोड
काठमाण्डौ, बागमती प्रदेश, नेपाल

विषय सूची

भाग १-प्रारम्भिक

१.१	अध्ययनको पृष्ठभूमि:.....	४
१.२	अध्ययन प्रतिवेदनको उद्देश्य:	६
१.३	अवलम्बन गरिएका विधिहरू:.....	७
१.४	अध्ययनका सीमाहरू:.....	८
१.५	अध्ययनकर्ताको परिचय:.....	९

भाग २-स्थानीय तहको वर्तमान अवस्थाको विश्लेषण

२.१	बिरुवा गाउँपालिका, धनुषाको संक्षिप्त परिचय:	११
२.१.१	बिरुवा गाउँपालिका, स्याङ्जाको राजनीतिक, सामाजिक तथा भौगोलिक अवस्थिति	१२
२.१.२	बिरुवा गाउँपालिका, स्याङ्जाको प्राथमिकता तथा लक्ष्यहरू	१४
२.१.३	पालिकाको विगत तीन आर्थिक वर्षको राजस्व तथा व्ययको विवरण	१४
२.२	हालको संगठन संरचना	१५
२.२.१	वर्तमान संगठन संरचना	१५
२.२.२	हालको संगठन संरचना अनुसार कर्मचारी पदपूर्तीको अवस्था	१६
२.२.३	हालको संगठन संरचनाको सबल पक्ष	१७
२.२.४	हालको संगठन संरचनाको कमजोर पक्ष	१८
२.२.५	सङ्गठन संरचना सुधारका मार्गदर्शन	१९
२.३	स्थानीय तहको काम, कर्तव्य र अधिकारहरू	१९

भाग ३-कार्य विश्लेषण र संरचना निर्माण

३.१	कार्यक्षेत्र र कार्य विवरणको विश्लेषण	२१
३.२	कार्यबोझ विश्लेषण	५३
३.२.१	वडा सचिवको कार्यबोझको लेखाजोखा	५३
३.२.१	प्रशासकीय अधिकृतको कार्यबोझको लेखाजोखा	५५
३.३	पालिकाको प्रस्तावित संगठन संरचना र दरबन्दी प्रक्षेपणको आधार	५६
३.४	प्रस्तावित संगठन संरचना र दरबन्दी तेरिज	५८
३.५	आर्थिक व्ययभार	६४
३.६	कार्य विवरण	६५
३.६.१	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको कार्य विवरण	६५
३.६.२	आन्तरिक प्रशासन तथा व्यवस्थापन शाखाबाट सम्पादन हुने कामको विवरण	६७
३.६.३	पूर्वाधार विकास तथा योजना कार्यान्वयन शाखाबाट सम्पादन गर्नुपर्ने कामको विवरण	७६

३.६.४	शिक्षा तथा खेलकुद विकास शाखाबाट सम्पादन गर्नुपर्ने कामको विवरण	८४
३.६.५	जनस्वास्थ्य शाखाले सम्पादन गर्नुपर्ने कामको विवरण	८८
३.६.६	सामाजिक तथा आर्थिक विकास शाखाले सम्पादन गर्नुपर्ने कामको विवरण	९२
३.६.७	आर्थिक प्रशासन तथा राजस्व शाखाको कार्य विवरण	९६
३.६.८	आन्तरिक लेखा परीक्षण शाखाको कार्य विवरण	१००
३.६.८	वडा कार्यालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कामको विवरण	१०१

भाग ४-कार्यान्वयन कार्यदिशा

४.१	कार्यान्वयन सम्बन्धी नीति एवं कार्ययोजना	१०५
४.२	सेवा प्रवाहको सुदृढिकरण र संस्थागत क्षमता विकासका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरु	१०६
४.३	संरचना कार्यान्वयनमा ध्यान दिनुपर्ने अन्य विषयहरु	१०७
	अनुसूचीहरु	११०
	अध्ययन सन्दर्भ सामाग्री	११५

भाग १ प्रारम्भिक

१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि

जनताको नजिकमा रहेर नियमित, विकासात्मक र आकस्मिक गतिविधि सञ्चालन गर्ने र उक्त शासकीय गतिविधिबाट सृजना भएको लाभहरूलाई समतामूलक ढङ्गबाट तृणमूल (Grass roots) तहका जनतासम्म विस्तार गर्दै राज्यप्रति जनताको अपनत्वबोध गराउने महत्वपूर्ण शासकीय इकाई स्थानीय सरकार हो । नेपालको सन्दर्भमा विगतको इतिहास हेर्दा किराँतकाल देखिनै स्थानीय इकाईहरू रहने र उक्त निकायहरूलाई कुनै न कुनै रूपमा प्रशासनीक, न्यायिक तथा राजस्व संकलन सम्बन्धमा अधिकार प्रयोग गर्ने स्वायत्तता रहेको पाईन्छ। उक्त अभ्यासले लिच्छवी तथा मल्ल कालमा समेत निरन्तरता पाएको देखिन्छ।

यसै क्रममा जंग बहादुर राणाले ६९ प्रशासनिक इकाई तथा वीर शमशेरले ३२ जिल्ला बनाएका थिए। वि.सं. २००६ सालमा गाँउ पञ्चायत ऐन आयो र वि.सं.२००७ सालको क्रान्तिमा १७१ वटा गाँउ पञ्चायत गठन भएका थिए। वि.सं. २०१३ सालमा ७ क्षेत्र, ३२ जिल्ला र ७६ उपक्षेत्र कायम गरिएको थियो। वि.सं. २०१७ सालमा राजा महेन्द्रद्वारा संसदीय व्यवस्था भङ्ग गरी निर्दलीय पञ्चायती व्यवस्थाको सुत्रपात गरेपछि १४ अञ्चल र ७५ जिल्ला स्थापित गरियो । पञ्चायती व्यवस्थासँग पुराना गढी तथा गोश्वाराहरू खारेज भए । जिल्ला पञ्चायत, नगर पञ्चायत र गाँउ पञ्चायतलाई प्रशासकीय इकाई कायम गरियो। उक्त समयमा ४०२२ वटा सम्म गाँउ पञ्चायत कायम भएकोमा वि.सं. २०४६ सालको आन्दोलनसँगै पञ्चायती व्यवस्थाको अन्त्य भई बहुदलीय राजनीतिक व्यवस्थाको सुरुवात भयो।

वि.सं. २०४७ सालमा जारी भएको संविधानमा स्थानीय निकायको बारेमा कुनै प्रावधान नरहेता पनि वि.सं. २०४९ र वि.सं. २०५४ सालमा प्रचलित कानून अनुसार स्थानीय निकायको निर्वाचन सम्पन्न भयो र वि.सं. २०५९ साल पश्चात करिब डेढ दशक भन्दा बढीको अवधि पदाधिकारी विहिनको अवस्था रह्यो। वि.सं. २०७२ असोज ३ मा नेपालको संविधान जारी भए पश्चात साविकका २१७ नगरपालिका र ३१५७ वटा गाविसहरू नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) को मिति वि.सं. २०७३ फाल्गुण २३ को निर्णय ऐ.ऐ. २७ मा राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरे पश्चात स्थानीय तहमा रूपान्तरण भएका छन् । हाल नेपालमा ६ वटा महानगरपालिका, ११ वटा उपमहानगरपालिका, २८६ नगरपालिका र ४६३ वटा गाँउपालिका गरी कूल ७५३ वटा स्थानीय तह रहेका छन् ।

कानूनतः साविकमा स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ अनुसार स्थानीय निकायको रूपमा विभिन्न नगरपालिका तथा गाविसको व्यवस्था भएको थियो। हालको नेपालको संविधानले देशको सार्वभौम

अधिकारको प्रयोग गर्ने एक महत्वपूर्ण इकाईको रूपमा स्थानीय तहलाई अंगिकार गर्दै जनसहभागिता, उत्तरदायित्व, पारदर्शिता जस्ता सुशासनका आधारभूत स्तम्भलाई सुनिश्चित गर्दै सुलभ र गुणस्तरिय सेवा प्रदान गर्न तथा कानूनी राज्य र दिगो विकासको अवधारण अनुरूप समाजवाद उन्मुख संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन प्रणालीलाई स्थानीय तहदेखिनै सुदृढ, प्रवर्द्धन र स्थानीय नेतृत्व विकास गर्ने उद्देश्यका साथ त्यहाँ आवश्यक पर्ने विधायिकी, कार्यकारिणी र न्यायिक कार्यलाई संस्थागत गर्न संवैधानिक व्यवस्था तथा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ कार्यान्वयनमा रहेका छन्।

संवैधानिक तथा कानूनमा उल्लिखित स्थानीय तहका उद्देश्य तथा मर्म अनुरूपका कार्यहरू गर्न आफ्नो क्षेत्रका स्रोत साधनको पहिचान तथा परिचालन गरी जनआकांक्षा अनुरूप विकासका क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्ने, हुने खाने वर्गहरूलाई मात्र नभई हुँदा खाने वर्गको समेत अधिकाधिक हित प्रवर्द्धन हुनेगरी अर्थात् सामाजिक समता कायम हुनेगरी योजना तर्जुमा, सञ्चालन र लाभ वितरणको वितरणको व्यवस्था मिलाउन सोही अनुरूपको संस्थागत क्षमताको विकास गर्नु स्थानीय तहको आजको आवश्यकता हो।

हरेक संगठनमा उपलब्ध अन्य साधन स्रोतको कूशलतम परिचालनद्वारा पूर्वनिर्धारित लक्ष्य तथा उद्देश्य तोकिएको समयमा नै प्राप्त गर्ने महत्वपूर्ण साधन भनेको मानव संसाधन हो। संस्थाको सफलता र असफलता मानव संसाधनसँग जोडिने विषय भएकोले यसलाई उच्च प्राथमिकतामा राखेको पाइन्छ। यसअर्थमा मानव स्रोतलाई हरेक संस्थाले आफ्नो मुटुको रूपमा स्वीकार गर्ने गरेको पाइन्छ। त्यसकारण, हरेक स्थानीय तहले कानूनतः प्राप्त विधायिकी, कार्यकारिणी तथा न्यायिक क्रियाकलाप सञ्चालन गर्न र आफैले निर्धारण गरेका अल्पकालिन तथा दीर्घकालिन लक्ष्य/उद्देश्य हासिल गर्न सांगठनिक संरचना तथा मानविय संसाधनलाई चुस्त दुरुस्त र समक्ष राख्नु अति नै आवश्यक देखिन्छ। जसको लागि मौजुदा र भविष्यमा आवश्यक हुनसक्ने संरचना र जनशक्तिको उचित र व्यवहारिक विश्लेषण गर्नु अपरिहार्य देखिएको छ।

वर्तमान नेपालको संविधानले संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक ढाँचामा राज्यको पुर्नसंरचना गर्नुको साथै अनुसूची-८ मा एकल र अनुसूची-९ मा साझा अधिकारहरू उल्लेख गरी शासकीय अभ्यासल सञ्चालन गर्नसक्ने सरकारको रफमा स्थानीय सरकारलाई अंगिकार गरेको छ। आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको विषयमा कानून निर्माण, योजना तथा बजेट तर्जुमा र कार्यान्वयन, वित्तिय व्यवस्थापन, न्यायिक अधिकार क्षेत्रको प्रयोग तथा आधारभुत भौतिक पूर्वाधार निर्माणका क्षेत्रमा स्थानीय तहले जिम्मेवारीपूर्वक र कुशलतापूर्वक कार्यसम्पादन गर्न पाउने अवसरको सृजना भएको छ। यसको साथै, स्थानीय तहले प्राप्त गरेका अधिकार तथा पालना गर्नुपर्ने कर्तव्यहरू समेत स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा उल्लेख गरिएको छ। जसमा स्थानीय तहको सेवाको गठन, सञ्चालन, व्यवस्थापन, सेवाको

शर्त र सुविधा सम्बन्धी आधारभुत सिद्धान्त र मापदण्ड सङ्घीय कानून बमोजिम हुने कुरा समेत समावेश गरिएको छ ।

यसमा स्थानीय तहको कार्यबोझ, राजस्व क्षमता, खर्चको आकार, स्थानीय आवश्यकता र विशिष्टता समेतलाई ध्यानमा राख्दै कर्मचारी समायोजन ऐन, २०७५ बमोजिम साविकमा संघमा कार्यरत कर्मचारीलाई स्थानीय तहमा समायोजन गरिसकेको छ । अब स्थानीय तहले संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गराई त्यसका आधारमा सम्बन्धित तहमा विषयगत शाखा/उपशाखाहरू रहेको संगठन संरचना निर्माण तथा परिमार्जन गर्नुपर्ने र आधारभुत स्थायी प्रकारको कामको लागि आवश्यक पर्ने तथा सेवा करारबाट लिईने कर्मचारीको दरबन्दी प्रस्ताव तयार गर्नुपर्ने छ । साथै, कर्मचारीको दरबन्दी प्रस्ताव तयार गर्दा सोसँग सम्बन्धित सेवा सुविधाका लागि लाग्ने खर्च र खर्च व्यहोर्ने स्रोत समेतको विश्लेषण गरी खर्च सुनिश्चित गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । यसै सन्दर्भमा **बिरुवा गाउँपालिका, स्याङ्गजाको** आव्हान अनुसार संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गरी सो गाउँपालिकामा आवश्यक पर्ने संगठन स्वरूप र कर्मचारी दरबन्दीको विश्लेषण सहित समग्र व्यवस्थापनका पक्षमा प्रतिवेदन प्रस्तुत गरिएको छ ।

१.२ अध्ययन प्रतिवेदनको उद्देश्य

सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट कर्मचारी समायोजन प्रयोजनार्थ सम्पूर्ण स्थानीय तहलाई जनसंख्याको आधारमा वर्गीकरण र समूहकृत गरी उपलब्ध गराईएको पछिल्लो सङ्गठन ढाँचा र कायम दरबन्दीलाई नै सबै स्थानीय तहले आफ्नो संगठन ढाँचा र दरबन्दीको आधार लिई सोही बमोजिम न्यूनतम दरबन्दी कायम गरी कार्य सञ्चालन गर्दै आएको अवस्था छ । उक्त कायम दरबन्दी र कर्मचारी समायोजनको अवस्था हेर्दा स्थानीय तहहरूको कार्य जिम्मेवारी र कार्य बोझको लागि जनशक्तिको आवश्यकता र उपलब्ध जनशक्तिको संस्थाको अवलोकन र विश्लेषण गर्दा उक्त निकायहरूको संगठन संरचना समयसापेक्ष र व्याहारिक रहेको देखिँदैन । संविधान बमोजिमका कार्य जिम्मेवारी र विभिन्न कानूनहरूबाट स्थानीय तहले सम्पादन गर्नुपर्ने गरी तोकिएका काम, कर्तव्य र अधिकारमा आधारित समग्र कार्यसम्पादनका दृष्टिले पनि नियन्त्रण तथा सन्तुलन नमिलेको, बोझिलो र असन्तुलित संगठनको रूपमा पाईन्छ । विद्यमान दरबन्दीको संरचना तथा संख्यालाई अध्ययन तथा विश्लेषण गर्दा नेपाल सरकारबाट स्वीकृत संगठन ढाँचा, स्थानीय तहको आवश्यकता अनुरूपको संगठन ढाँचा, विद्यमानमा कायम रहेका मातहतका संरचना तथा स्थानीय तहको कार्य प्रकृति, कार्यबोझ, क्षमता आदिलाई समेत अध्ययन तथा विश्लेषणको मुख्य आधारको रूपमा लिनुपर्ने देखिन्छ ।

स्थानीय सरकारको भूमिकामा पालिकाले प्रभावकारी सेवा प्रवाह गरी जनता बीचमा खरो उपस्थितीको अनुभूती दिलाउन विद्यमान भौगोलिक अवस्था, उपलब्ध न्यून जनशक्ति, नयाँ संगठन निर्माण

र कार्यालय इकाईहरूको कार्यक्षेत्र विस्तार प्रमुख चुनौतिका रूपमा देखा परेका छन् । कर्मचारी समायोजन प्रयोजनको लागि नमूनाको रूपमा कायम गरिएको संगठन संरचना र सो बमोजिमको कर्मचारी संयन्त्र मार्फत तोकिएका सेवा तथा सुविधाहरू सहज र सरलरूपमा प्रदान गर्ने काम जटिल हुन गएको छ । स्थानीय तहहरूबाट विगतका वर्षहरूमा संगठनको पुर्नसंरचना सम्बन्धमा केहि प्रयास तथा गृहकार्यहरू भएता पनि सो काम टुङ्गोमा पुगेको अवस्था छैन । संगठन संरचनाको सम्बन्धमा देखिएका अस्पष्टताहरू समेतको विश्लेषण पश्चातमात्र स्थानीय तहको संगठन संरचना र जनशक्तिको खाका तयार गरिनु उपयुक्त हुने पृष्ठभूमिमा स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ तथा कर्मचारी समायोजन ऐन, २०७५ को मर्म र भावना अनुसार प्रस्तुत संगठन संरचना सम्बन्धी अध्ययन तथा विश्लेषण गरिएको हो । यस सन्दर्भमा बिरुवा गाउँपालिका, स्याङ्गजालाई स्वीकृत नीति तथा कार्यक्रम अनुरूप किफायती, नतिजामुखी बनाई जनशक्तिको उचित प्रयोगको सिद्धान्तमा रही कूल जनशक्तिको प्रक्षेपण र सङ्गठन सम्बन्धमा अवलम्बन गर्नुपर्ने अन्य उपायहरू सिफारिस गर्नुपर्ने आवश्यकता अनुरूप प्रस्तुत सङ्गठन व्यवस्थापन तथा सर्वेक्षण सम्बन्धी कार्य गरिएको हो ।

प्रस्तुत अध्ययनको उद्देश्यहरूलाई बुँदागतरुमा देहाय बमोजिम उल्लेख गर्न सकिन्छ:

- सङ्घीय सरकारबाट कर्मचारी समायोजनको कार्य सम्पन्न भई सकेको अवस्था हुनाले स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा (ड) को (४) तथा दफा ८३ र कर्मचारी समायोजन ऐन, २०७५ को दफा ३ को उपदफा १० को कानूनी प्रावधान बमोजिम स्थानीय तहको कानून बमोजिम संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गरी संगठन संरचना तथा दरबन्दी निर्धारण गर्ने,
- स्थानीय तहको आवश्यकता, कार्यबोझ तथा क्षमता अनुसार तादम्यता हुने किसिमको उपयुक्त आकारको संगठन संरचना तयार गर्ने,
- स्थानीय तहको सेवा प्रवाहलाई सरल, सहज, सर्वसुलभ तथा प्रभावकारी बनाउन सहयोग हुने प्रकृतिको जनशक्तिको खाका तयार गर्ने ।

१.३ अवलम्बन गरिएका विधिहरू

यस अध्ययन कार्यमा देहाय बमोजिमका सैद्धान्तिक विधि र प्रक्रिया अवलम्बन गरिएको थियो:

- नेपालको संविधानको धारा ५७ र अनुसूचीमा उल्लिखित स्थानीय तहसँग सम्बन्धित अधिकारहरूको अध्ययन गरिएको,

- स्थानीय तहसँग सम्बन्धित कानूनहरूको अध्ययनबाट उक्त निकायहरूको संरचना, कार्य प्रकृति, कार्यक्षेत्र लगायतका विषयमा जानकारी प्राप्त गरिएको,
- स्थलगत अवलोकन सहित सहभागितामूलक तवरबाट गाउँपालिकाका जनप्रतिनिधिहरू र कर्मचारीहरूसँग छलफल तथा अन्तरक्रिया गरिएको,
- संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षणका विधिहरूको सैद्धान्तिक पक्षहरूको अध्ययन गरिएको,
- गाउँपालिकाबाट प्राप्त दरबन्दी संरचना तथा कर्मचारीसँग सम्बन्धी विविध जानकारी तथा उक्त गाउँपालिकाको विद्यमान अवस्थाको लेखाजोखा गरिएको,
- खास खाकामा रही सूचना संकलन र अवस्थाको विश्लेषण गरिएको,
- सूचना तथा जानकारीको विश्लेषण र गाउँपालिकाको कार्यक्षेत्र अनुसार संरचना एवं अन्य कार्यविवरणको मस्यौदा तयार गरिएको,
- सेवा प्रवाहको सिद्धान्त अनुसार ऐन, नियम र विनियममा आधारित भई स्थानीय जनतालाई प्रभावकारी सेवा प्रवाह हुने उपाय पहिचान गरिएको,
- मस्यौदा तयार गरी सो उपर गाउँपालिकाको पृष्ठपोषण प्राप्त गरिएको र सो को आधारमा अन्तिम प्रतिवेदन तयार गरी पेश गरिएको।

१.४ अध्ययनका सीमाहरू

प्रस्तुत सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण प्रतिवेदन बिरुवा गाउँपालिकाबाट दिइएको कार्यशर्तमा उल्लेख भए बमोजिम मूलभूत रूपमा गाउँपालिकाको वर्तमान संगठनात्मक संरचना र कायम दरबन्दीको पुनरावलोकनमा आधारित रहि प्रस्तावित सङ्गठन संरचना, तदनुरूप आवश्यक जनशक्तिको तहगत दरबन्दी र कार्य विश्लेषणमा सीमित रहि तयार गरिएको छ । यसका अध्ययनका मुख्य सीमाहरूलाई देहाय बमोजिम बुँदागतरूपमा उल्लेख गर्न सकिन्छ:

- गाउँपालिकाको कार्यक्षेत्र संविधानको अनुसूची, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन र नेपाल सरकारद्वारा स्वीकृत साझा अधिकार सम्बन्धी कार्य विस्तृतिकरण खाकामा आधारित भई विश्लेषण भएको छ।
- गाउँपालिकाले हाल सम्पादन गरिरहेको कार्य र अनुभूत गरेको कार्यवोझको अवस्थालाई खास रूपमा ध्यान दिन खोजिएको छ ।
- कार्यक्षेत्रको अवस्था र गाउँपालिकाको जिम्मेवारी एवं दायित्व निर्वाह गर्न आवश्यक पर्ने संरचना तथा व्यवस्थापनको आधारमा सुझाव प्रस्तुत गरिएको छ ।

- गाउँपालिकाले परिचालन गरेको र गर्नसक्ने वित्तिय साधनको अवस्थाको सम्बन्धमा सूचना तथा तथ्याङ्कहरू गत आ.व.को आर्थिक सूचनाहरूमा आधारित भै अध्ययन विश्लेषण गरिएको छ ।
- प्रस्तावित संरचना र सोका आधारमा आवश्यक दरबन्दीको विश्लेषण भएको हुँदा सोही आधारमा नियमित दायित्वको आँकलन गरिएको छ । दायित्व र यसको निर्वाह गर्ने क्षमताको बारेमा राखिएका सुझावहरू अनुसार गाउँपालिकाले आर्थिक क्षमतासँग सम्बन्धित सवालमा थप अध्ययन विश्लेषण गर्नुपर्ने हुन्छ ।
- वर्तमान अवस्थाको सम्बन्धमा शाखाहरूबाट प्राप्त जानकारी र गाउँपालिकाको विभिन्न प्रतिवेदनका आधारमा राखिएको ।
- प्रस्तावित संगठन संरचना अनुसार कार्य विवरणको प्रारम्भिक कार्य भएको ।

माथि उल्लिखित सीमाहरूका अतिरिक्त नेपाल सरकारले विभिन्न सेवा समूह उपसमूहमा रहेका निजामती सेवाका कर्मचारीहरू, जिल्ला विकास समिति, घरेलु बिकास समिति लगायत विभिन्न स्थानीय सेवाका कर्मचारीहरूलाई स्थानीय सरकारको मातहतमा समायोजन गरी पदस्थापना गरेकोमा विगतमा आ-आफ्नै सेवा समूहको Chain of Command रहेर काम गरि आएका कर्मचारीहरू राजनीतिक नेतृत्वको मातहतमा काम गर्नु पर्ने अवस्थाका लागि मानसिक रूपमा तयारी नहुँदा संस्थाको क्षमता भन्दा पनि आफ्नै पदीय अवस्थामा केन्द्रीत रहि संगठन निर्माणका लागि रूची राख्ने अवस्थालाई पनि अध्ययनको सीमाका रूपमा लिईएको छ । यो कार्य जटिल प्राविधिक प्रकृतिको कार्य भएको र तत्कालको संक्षिप्त अध्ययनले सो विषय समेट्न सम्भव नरहेको अवस्थामा उपलब्ध समयसीमा भित्र प्रस्तुत अध्ययन एवम् पुनरावलोकनको कार्य सम्पादन गरिएको छ ।

१.५ अध्ययनकर्ताको परिचय

सिनर्जी इन्जिनियरिङ एण्ड कन्सल्टेन्ट्स प्रा.लि. नेपाल सरकारका अधिकांश विभाग र कर्पोरेट एजेन्सीहरू, गैरसरकारी संस्थाहरू, आईएनजीओहरू र देशका विभिन्न निजी उद्यमीहरू र व्यवसायीहरूलाई वास्तुकला, इन्जिनियरिङ तथा अन्य परामर्श सेवाहरू प्रदान गर्ने उद्देश्यले सन् २००९ मा स्थापना भएको प्राईभेट लिमिटेड संस्था हो । कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालयमा मिति २०६६ भाद्र २१ मा दर्ता नं. ६५८७६-०६६/०६७ मा दर्ता भएको यस संस्थाको प्रधान कार्यालय काठमाडौँ महानगरपालिकाको वडा नं. १४ मा अवस्थित रहेको छ । यस संस्थाले तथ्यांक संकलन तथा सर्वेक्षणका अतिरिक्त जलविद्युत, सौर्य र अन्य नवीकरणीय ऊर्जा अध्ययन, सूचना तथा सञ्चार प्रविधि, सफ्टवेयर निर्माण तथा सेवा संचालन, घर जग्गा मूल्याङ्कन (सम्पत्ति मूल्याङ्कन), वास्तुकला र भवनहरूको संरचनात्मक डिजाइन, भू-प्राविधिक कार्यहरू-साइट अनुसन्धान र माटो परीक्षण, इन्जिनियरिङ परियोजनाहरूको निर्माण र साइट

सुपरिवेक्षण, व्यवसाय/उद्यमशीलता सम्बन्धी तथा सार्वजनिक प्रशासनको क्षेत्रमा आवश्यक अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्ने, उद्यमी तालिम, सडक र पुल डिजाइन तथा जी.आई.एस. सम्बन्धी परामर्श र संसाधन स्रोत नक्सांकन सम्बन्धी कार्य समेत गर्दछ ।

बिरुवा गाउँपालिकाले यस संस्थालाई आफ्नो संगठन विकास तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण अध्ययन गरी यथार्थ, वस्तुपरक र व्यवहारिक प्रतिवेदन तयार गर्ने जिम्मेवारी दिएको हो । यस जिम्मेवारीलाई कार्य सम्पादन गर्नका लागि संस्थाले स्थानीय तह लगायत निजामती प्रशासनमा आवद्ध रहनु भएका शाखा अधिकृतहरु श्री नित्यराज भट्टराई, श्री विवेक विडारी तथा श्री अनुज घिमिरेलाई विज्ञ परामर्शदाताको रूपमा मनोनयन तथा संज्ञौता गरी मूलतः उहाँहरुको नेतृत्वमा यो सर्वेक्षण अध्ययन कार्य भएको हो । यसमा नेपाल सरकारका सहसचिव श्री रघुराम विष्ट र उप सचिव श्री रबिन्द्र जङ्ग थापालाई समेत बिषय विज्ञको रूपमा राखी राय सल्लाह प्राप्त गरी मस्यौदा तयारी एवं परिमार्जन कार्यमा सहयोग लिइएको छ । विभिन्न स्थानीय तहहरुमा भ्रमण गरी यथार्थपरक सर्वेक्षण अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्न तथा प्रतिवेदन टाइप गर्ने कार्यमा सहयोग गर्नु हुने कम्प्युटर अपरेटर श्री अनुप श्रेष्ठ र कुमार भुजेलको समेत महत्वपूर्ण सहयोग रहेको थियो ।

भाग २

स्थानीय तहको वर्तमान अवस्थाको विश्लेषण

२.१ बिरुवा गाउँपालिका, स्याङ्गजाको संक्षिप्त परिचय

संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको गण्डकी प्रदेश अन्तर्गत पर्ने स्याङ्गजा जिल्ला एक पहाडी जिल्ला हो । यस जिल्लाको प्रसिद्ध खोला ज्याग्दीखोलाको काखमा बिरुवा गाउँपालिका रहेको छ । अविरल रूपमा बगिरहने पौराणीक महत्व बोकेको ज्याग्दीखोलाको साथै म्याङखोला, बाँस्तारा खोला जस्ता खोलाहरूले बिरुवा गाउँपालिकाको शोभा बढाइरहेका छन् । लोकतान्त्रिक संघीय गणतन्त्र नेपालको स्थापना पछि साविकका बिरुवा अर्चले, मनकामना, ओरष्टे, गा.वि.स.का सबै वडाहरू र साविकका पेलकाचौर, राङभाङ, चिन्नेवास र किचनास गा.वि.स.का आंशिक वडाहरूलाई समेटेर २०७३ साल फाल्गुन २२ गते बिरुवा गाउँपालिका नामाकरण गरी घोषणा गरिएको हो । यो गाउँपालिका प्रदेश नं. ४ को राजधानी पोखरा देखि २ घण्टाको दुरीमा रहेको छ । प्रदेश नं. ४ को राजधानी पोखरा देखि प्रदेश नं. ५ को सुनौलीसम्म जोड्ने सिद्धार्थ राजमार्गको पोखरा वालिङ खण्डको राङखोलाबाट करिब १७ कि.मी.को दुरीमा बिरुवा गाउँपालिका पर्दछ । यो गाउँपालिका स्याङ्गजा जिल्लाको सदरमुकाम पुतलीबजारबाट दक्षिण पूर्वमा अवस्थित रहेको छ । प्रसिद्ध मनकामना मन्दिर, दोनराङ गुफा, राङभाङ रहस्यमय गुफा, सिउँडी गुफा, कलचरल म्युजियम, घण्टलेख, मिनाहम गुफा, पानधारा आदि जस्ता धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थल रहेको यस गाउँपालिका साँस्कृतिक तथा पर्यटकीय हिसाबले जिल्ला कै महत्वपूर्ण गाउँपालिकाका रूपमा चिनिन्छ ।

बिरुवा गाउँपालिका वडा नं. १ (साविकको बिरुवा अर्चले गा.वि.स.) मा पर्ने बिरुवा बजार स्याङ्गजा जिल्लाकै प्रसिद्ध ठाउँ मानिन्छ । पौराणिक कथन अनुसार ज्याग्दी खोला र म्याङखोलाको दोभानमा फराकिलो फाँट रहेको र त्यस फाँटलाई बिराएर खेतीयोग्य जमिन बनाएको थियो । बिराएर बनाएको हुँदा त्यस ठाउँलाई बिरुवा भनिएको हो । सम्म मिलेको फाँट र खेतीयोग्य जमिन भएकोले पछि क्रमशः माथि माथिको बस्तीका मानिसहरू त्यही ठाउँमा आएर घर बनाएर बस्न थाले । बस्नलाई उपयुक्त र सुविधा भएको हुँदा त्यस ठाउँमा बस्ती बिस्तार हुँदै गयो । बस्ती बढेपछि बिरुवा बजारको रूपमा परिणत भयो र बेला बेलामा विभिन्न मेलाहरू लाग्न पनि सुरु भयो । अहिले पनि फागु पूर्णिमामा बिरुवा मेला लाग्ने गर्दछ । यही बिरुवा बजारको नामबाट बिरुवा गाउँपालिकाको नामाकरण गरिएको हो ।

२.१.१ बिरुवा गाउँपालिकाको राजनीतिक, सामाजिक तथा भौगोलिक अवस्थिती

यस गाउँपालिकाको राजनीतिक, सामाजिक तथा भौगोलिक अवस्थिती देहाय बमोजिम रहेको छः

विवरण	तथ्य/तथ्याङ्क
गाउँपालिकाको केन्द्र	बिरुवा
वडा संख्या	८
क्षेत्रफल	९५.७९ वर्ग कि.मि.
कूल जनसङ्ख्या	१८,४१३ (वि.सं. २०६८ को जनगणना अनुसार) १३,९०० (वि.सं. २०७८ को जनगणनाको प्रारम्भिक नजिता अनुसार)
महिलाको जनसङ्ख्या	७,३२९ (वि.सं. २०७८ को जनगणनाको प्रारम्भिक नजिता अनुसार)
पुरुषको जनसङ्ख्या	६,५७१ (वि.सं. २०७८ को जनगणनाको प्रारम्भिक नजिता अनुसार)
परिवारको सङ्ख्या	३,९८० (वि.सं. २०७८ को जनगणनाको प्रारम्भिक नजिता अनुसार)
घर सङ्ख्या	३,७७५ (वि.सं. २०७८ को जनगणनाको प्रारम्भिक नजिता अनुसार)
पूर्वी सीमाना	हरिनास गाउँपालिका र तनहुँ जिल्लाको शुक्ला गण्डकी नगरपालिका
पश्चिम सीमाना	भिरकोट र वालिङ नगरपालिका
उत्तर सीमाना	पुतलीबजार नगरपालिका
दक्षिण सीमाना	चापाकोट नगरपालिका, हरिनास गाउँपालिका

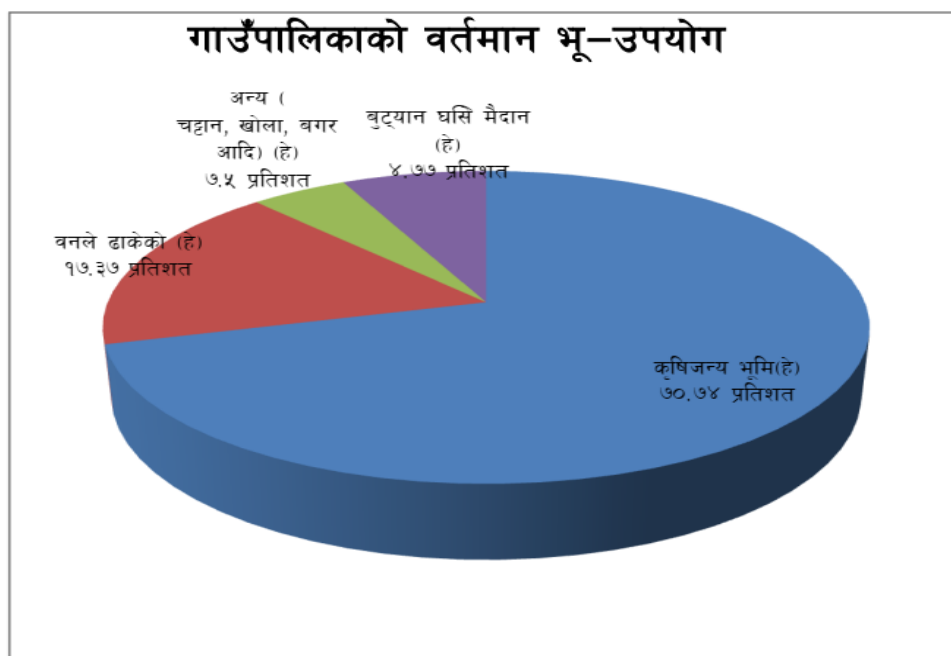
साविकको गा.वि.स./ गाउँपालिका तथा वडा नं.हरू	हाल कायम भएको वडा नं	जनसंख्या	क्षेत्रफल वर्ग कि.मि.	कैफियत
बिरुवा	१	१९३०	७.७२	
अर्चले	२	२५३१	३.२०	
राङ्भाङ्	३	२३६२	३.४१	
ओरष्टे	४	५७३७	३.४६	
किचनास	५	३२८२	४.८५	
चिन्नेवास	६	२९४१	३.६५	
कुसुम भञ्ज्याङ्ग	७	३०८३	२.०७	
ललाङ्ग	८	३३२२	३.४६	

(श्रोत: गाउँपालिका प्रोफाइल)

गाउँपालिका निर्माण हुँदा यस क्षेत्रका बिरुवा अर्चले, मनकामना, ओरष्टे गा.वि.स.का सबै वडाहरू, साविकका पेलकाचौरका ३ र ९, राङ्भाङ गाविसका ४ देखि ८, चिन्नेवास गाविसका १ देखि ६ र किचनास गाविसका १ देखि ५ र ७ नं वडाहरू लाई गाभि गाउँपालिका निर्माण गरिएको छ ।

यस गाउँपालिकामा प्रमुख धार्मिक, सांस्कृतिक तथा पर्यटकीय स्थल अन्तर्गत क्युयुन डाँडा, चमेरे गुफा, राङ्गभाङ्ग कोट मन्दिर, सिउँडी गुफा, घण्टलेक पर्यटकीय स्थल, कल्चरल म्युजियम, बताशेश्वर महादेव गुफा, रानिकोट डाँडा, विरुवा वालादेवी मन्दिर, शिव मन्दिर, बौद्ध सदन गुम्बा, बराह मन्दिर, कालिका भैरव, राम्चेदुङ्गा शिव मन्दिर लगायतका प्रशस्त पर्यटकीय गन्तव्यहरू रहेका छन् । यस गाउँपालिकामा कुल ५२ मन्दिर र १ गुम्बा रहेको ५ । यस गाउँपालिकामा हिन्दु धर्म मान्नेहरूको बाहुल्यता भएतापनि बौद्ध धर्म, ईसाई तथा मुस्लिम धर्म मान्नेहरू पनि बसोबास गरि रहेको पाईन्छ । यस गाउँपालिकामा जातजातीको हिसाबमा मगर समुदायका मानिसहरूको बाहुल्यता रहेको पाईन्छ । गाउँपालिकाको प्रोफाईल अध्ययन गर्दा घरधुरी सर्वेक्षण २०७५ बमोजिम गाउँपालिकामा मगर जनसंख्या सबैभन्दा धेरै ९७९१ रहेको पाईन्छ । यसका साथै दोश्रोमा ब्राह्मण जनसंख्या ५५१२ र तेश्रोमा गुरुङ्ग जनसंख्या ४६०५ रहेको देखिन्छ ।

गाउँपालिकाको भुउपयोगको अवस्थालाई हेर्दा कुल क्षेत्रफलको ७०.७४ प्रतिशत क्षेत्र कृषिजन्य कार्यको लागी योग्य रहेको देखिन्छ । सो बाहेक १७.३७ प्रतिशत वनक्षेत्रले ढाकेको, ४.७७ प्रतिशत बुट्यान/घाँसे क्षेत्र रहेको छ भने अन्य (चट्टान, खोला बगर लगायत) क्षेत्रले करिब ७.१२ प्रतिशत ओगटेको छ ।

(श्रोत: गाउँपालिका प्रोफाईल)

गाउँपालिका भित्र सरकारी विद्यालयहरूको कुल संख्या ३४ रहेको छ । यसमा ९ वटा माध्यमिक तहका, १७ वटा प्राथमिक तहका (१ देखि ५ सम्मका) र ८ वटा आधारभुत तहका (१ देखि

८ सम्मका) विद्यालयहरु रहेका छन् । यसका साथै निजी विद्यालय २ वटा र क्याम्पस १ वटा रहेको छ । सामुदायिक बालविकास केन्द्रहरुको संख्या २ वटा रहेको छ ।

२.१.२ बिरुवा गाउँपालिकाको प्राथमिकता तथा लक्ष्यहरु

यस गाउँपालिकाले मुख्यतः पर्यटन र कृषि क्षेत्रहरुलाई गाउँपालिकाको विकासको प्रमुख सम्वाहकको रूपमा पहिचान गरेको पाइन्छ । कृषि क्षेत्रको विकास र पर्यटन प्रवर्द्धनका लागि क्षेत्रगत पहिचान गरि सो क्षेत्रको विकासका लागि बार्षिक नीति तथा कार्यक्रममार्फत समेत आवश्यक बजेट विनियोजन गरिएको पाउन सकिन्छ । गाउँपालिकाले आफ्नो विकासको लागि पहिल्याईएका प्राथमिकता तथा लक्ष्यहरु देहाय बमोजिम उल्लेख गर्न सकिन्छः

- पर्यटन प्रवर्द्धन
- कृषि विकास
- पूर्वाधार विकास (सडक, भवन, औद्योगिकरण, विद्युतिकरण आदी)
- शिक्षा
- खानेपानी तथा सरसफाई
- स्वास्थ्य,
- खेलकुद पूर्वाधार,
- युवा तथा जेष्ठ नागरिक,
- अन्य

२.१.३ गाउँपालिकाको विगत तीन आर्थिक वर्षको राजस्व तथा व्ययको विवरण

मूलतः गाउँपालिका आन्तरिक स्रोतको रूपमा सम्पत्ति कर, व्यवसाय कर, अचल सम्पत्ति मूल्यांकन, अन्य सेवा शुल्क, दर्ता तथा नविकरण, नक्सा पासतथा घर जग्गा रजिष्ट्रेशन, सिफारिस बक्सौनी, नाता प्रमाणित, अन्य दस्तुर, मनोरञ्जन कर, भाडा तथा बहाल, विविध अन्य मालपोल, बहाल कर, सरकारी सम्पत्ति बहाल, घटना दर्ता, ढुंगा, गिटी, बालुवा, विज्ञापन करआदि रहेको देखिन्छ । यस गाउँपालिकाले विभिन्न शीर्षकहरुबाट प्राप्त आन्तरिक तथा बाह्य आयको विवरण तथा कूल व्ययको विवरण देहाय बमोजिम रहेको देखिन्छः

देहायः

विवरण		आ.व. २०७५/७६ को रकम रु.	आ.व. २०७६/७७ को रकम रु.	आ.व. २०७७/७८ को रकम रु.	कै.
आन्तरिक स्रोत	विभिन्न शीर्षकबाट प्राप्त		३९५९२८५	४६४२९७३	
अनुदान तर्फ	वित्तिय समानीकरण		९३९८८७३७	९७८९७०००	

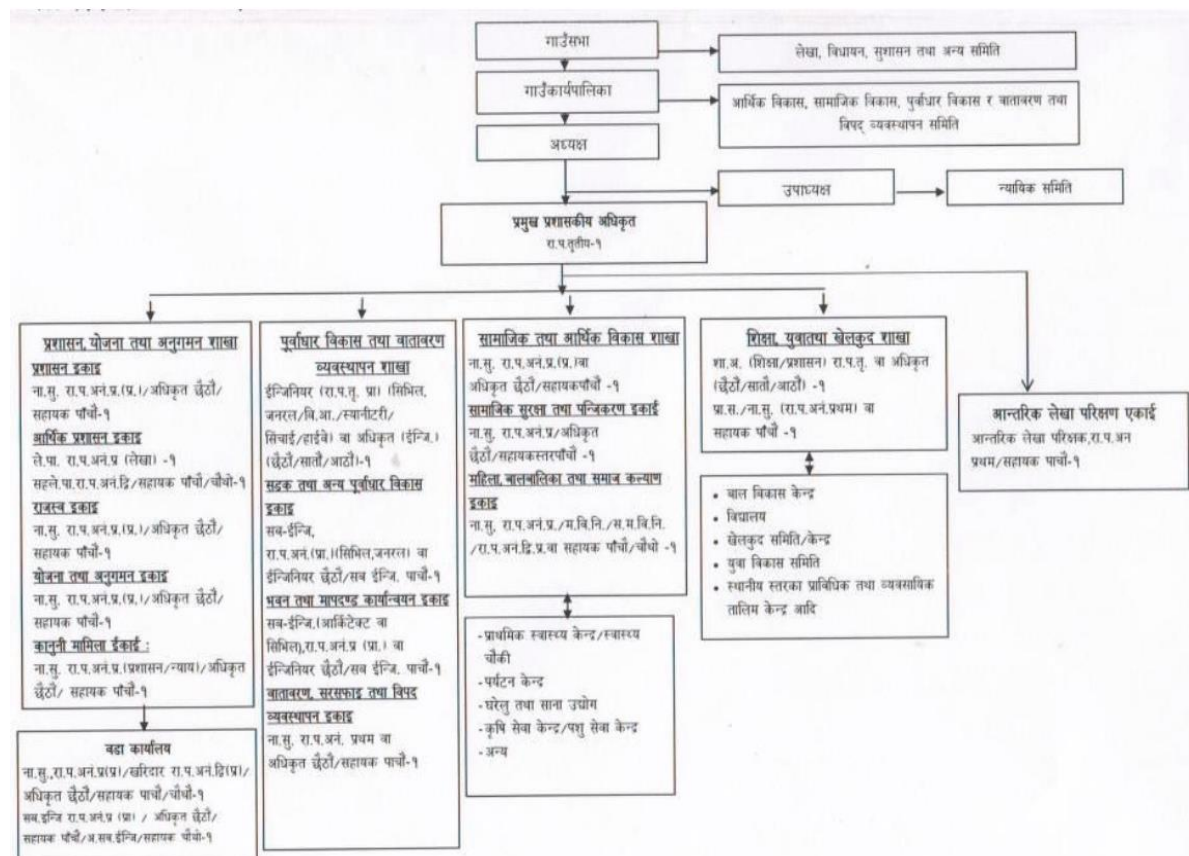
	राजस्व बाँडफाँड		३७०६६६४४	५५७७२५३२	
	समपुरक अनुदान		५००००००	११५०००००	
	विशेष अनुदान		०	०	
	सशर्त अनुदान		१६२५०२६६७	२०८१२५३३२	
	अन्य		६४८९४७८८	४६९७९३४८	
	कूल आय		३६७४१२१२१	४२४९०८३८५	
	कूल व्यय		२७९३५५३३०	३४११२६६३९	

२.२ हालको संगठन संरचना

२.२.१ गाउँपालिकाको वर्तमान संगठन संरचना

संघियता कार्यान्वयन पश्चात र कर्मचारी समायोजनको प्रारम्भिक चरणमा सङ्घीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट २५ हजारसम्म जनसंख्या भएको गाउँपालिकालाई आवश्यक पर्न सक्ने संगठन संरचना र जनशक्तिको आँकलन गरी पठाएको संरचना नै बिरुवा गाउँपालिकामा कार्यान्वयन हुदै आएको देखिन्छ । मन्त्रालयबाट नमूना प्रेषित संगठन संरचनामा ५ वटा शाखा र ११ वटा ईकाई तथा सेवा केन्द्रहरू समेटिएको छ । यस संरचनामा प्रशासन, योजना तथा अनुगमन शाखा, पुर्वाधार विकास तथा वातावरण व्यवस्थापन शाखा, स्वास्थ्य तथा सामाजिक विकास शाखा, आर्थिक विकास शाखा र आर्थिक प्रशासन शाखा लगायतका शाखाहरू रहेका छन् भने वडा कार्यालयहरू प्रशासन योजना तथा अनुगमन शाखाको समन्वयमा रहने गरी बनाईएको छ । प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र, स्वास्थ्य चौकीहरू सेवा केन्द्रको रूपमा सामाजिक विकास शाखा अन्तर्गत रहेका छन् । आर्थिक विकास शाखा अन्तर्गत इकाई/सेवा केन्द्र बनाई पर्यटन, घरेलु तथा साना उद्योग, कृषि सेवा केन्द्र, पशु सेवा केन्द्र रहन सक्ने देखाइएको छ । तलको तालिकाबाट यस्को विस्तृत विवरण एवं जनशक्ति विवरण समेत देखाईएको छ ।

क) हाल कायम संगठन संरचना र दरवन्दी तेरिजः

२.२.२ हालको संगठन संरचना अनुसार कर्मचारी पदपूर्तीको अवस्था

क) नियमित सेवा तर्फ कायम रहेको कर्मचारी तथा दरवन्दी विवरण (वडा कार्यालयको समेत)

क्र.सं	पद नाम	तह/श्रेणी	सेवा/समूह	दरबन्दी	पदपूर्ति	रिक्त	कैफियत
१.	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	रा प तृतीय	प्रशासन/सा.प्र.	१	१		
२.	इन्जिनियर	सातौं/आठौं	इन्जि./सिभिल वा जनरल	१	१		
३.	अधिकृत (लेखा अधिकृत)	सातौं/आठौं	प्रशासन/सा.प्र.	१	१		
४.	अधिकृत	सातौं/आठौं	शिक्षा/शिक्षा प्रशासन	१	१		
५.	अधिकृत	सातौं/आठौं	कृषि/कृषि	१	१		करार
६.	अधिकृत	छैठौं	प्रशासन/सा.प्र.	२	१	१	
७.	हे.अ.	५/६औं	स्वास्थ्य/हे ई	१	१		
८.	आन्तरिक लेखा परिक्षक	५ औं	प्रशासन/लेखा	१	१		
९.	सहायक	५ औं	प्रशासन/सा.प्र.	७	३	४	
१०.	प्राविधिक सहायक (कृषि)	५ औं	कृषि/कृषि	२	२	-	
११.	कम्प्युटर अपरेटर	५ औं	विविध	१	१	-	
१२.	लेखापाल	५ औं	प्रशासन/लेखा	१	१	-	

१३.	प्राविधिक सहायक (शिक्षा)	५ औ	शिक्षा/शिक्षा प्रशासन	१	१		
१४.	प्राविधिक सहायक (पशु)	५ औ	कृषि/भेट.(प.स्वा.प्रा.)	१	१	-	
१५.	प्राविधिक सहायक (पशु)	५ औ	कृषि/भेट.(प.से.प्रा.)	१	१	-	
१६.	सब ईन्जिनियर	५ औ	ईन्जि/सिभिल वा जनरल वा आर्किटेक्ट	४	२	२	
१७.	असिस्टेन्ट सब ईन्जिनियर	चौथो	ईन्जि/सिभिल वा जनरल	६	६	-	
१८.	सहायक महिला विकास निरीक्षक	चौथो	विविध	१	१	-	
१९.	सहायक (ना.कृ.से.प्राविधिक)	चौथो	कृषि/कृषि	१	१	-	
२०.	सहायक (ना.प.स्वा.प्राविधिक)	चौथो	कृषि/भेट	१	१		
२१.	सहायक (ना.प.से.प्राविधिक)	चौथो	कृषि/भेट	१	-	१	
२२.	खा.पा.स.टे.	चौथो	ईन्जि/स्यानिटरी	१	१	-	-
२३.	सहायक	चौथो	प्रशासन/सा.प्र.	५	६	-	२ जना करार

ख) करार सेवामा हाल कार्यरत कर्मचारी विवरण

क्र.सं	पदनाम	तह	सेवातथासमूह	दरबन्दी	पदपूर्ति	रिक्त	कै
१.	रोजगार संयोजक	छैठौँ	विविध	१	१	०	
२.	सूचना प्रविधि अधिकृत	छैठौँ	विविध	१	१	०	
३.	पञ्जिकरण	पाँचौँ	एम.आई.एस. अपरेटर	१	१	०	
४.		चौथो	फिल्ड सहायक	१	१	०	
५.	लघु उद्यम	चौथो	सहजकर्ता	२	१	१	
६.	पोषण संयोजक	पाँचौँ	विविध	१	१	-	
७.	प्राविधिक सहायक	पाँचौँ	विविध	१	-	१	
८.	रोजगार सहायक	पाँचौँ	विविध	१	-	१	

२.२.३ हालको संगठन संरचनाको सबल पक्ष

नेपालको संविधान अनुसार स्थानीय तहको एकल र साझा अधिकारका विषयहरू र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा उल्लेखित सेवा प्रवाह र कार्य जिम्मेवारीका आधारमा वर्तमान सङ्गठन संरचना र उपलब्ध जनशक्तिको तुलनात्मक विश्लेषण गर्दा यस स्थानीय तहबाट विशेष रूपमा वडा कार्यालयहरू मार्फत दिईदै आएको सेवा सिमित संख्यामा रहेका विषयगत दक्ष कर्मचारीबाट प्रदान हुदै आएको देखिन्छ । गाउँपालिकामा समायोजनभन्दा पहिलेदेखि कार्यरत प्रायः कर्मचारीहरूले विषय क्षेत्र सम्बन्धी न्यूनतम तालिम र कार्यपालिका सदस्यहरूले स्थानीय सरकार सञ्चालन सम्बन्धी आधारभूत तालिमहरू प्राप्त गरेका छन ।

स्थानीय आधारभूत सेवा सम्बन्धी इकाई र वडा कार्यालयका इकाईहरू सिमित कर्मचारीको नेतृत्वमा संचालित रहेको देखिएको र सेवा प्रवाहमा कठिनाई भएता पनि प्रत्यक्ष रूपमा सेवा प्रवाहमा अवरोध रहेको पाईएन । गाउँपालिकाले आफ्नो सीमित मानव स्रोतको उच्चतम प्रयोगबाट जनस्तरमा पुर्याउनु पर्ने सेवाहरू अवरूद्ध नहुने गरि प्रदान गर्दै आएको देखिए पनि ती सबै सेवाहरू दक्ष तथा सीपयुक्त रूपमा आधुनिक प्रविधिमा आधारित गरी उपलब्ध गराउन सकिएको देखिएन ।

धार्मिक तथा पर्यटकीय स्थलहरूको विकास तथा प्रचार प्रसार गरी आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकको संख्यामा वृद्धि गरी आगामी दिनमा राम्रो आम्दानी हुनसक्ने तथा कृषि तथा पशुपालन क्षेत्रमा समेत आधुनिक पद्धती अनुसरण गरेमा यस पालिकाको भविष्य उज्ज्वल हुने देखिन्छ ।

२.२.४ हालको संगठन संरचनाको कमजोर पक्ष

मूलभूत रूपमा गाउँकार्यपालिकाको भूमिका आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्रका विषयमा नीति तर्जुमा गर्ने, कानून निर्माण गर्ने, सरल, सहज तथा झन्झटारहित तवरमा सेवा प्रवाह सुनिश्चित गर्ने, सो को अनुगमन गर्ने र स्थानीय सरकारको कार्यसम्पादनलाई थप प्रभावकारी बनाउन समन्वयकारी भूमिकामा बढी केन्द्रीत रहनु पर्ने हुन्छ । हालका दिनमा स्थानीय तहका नेतृत्वमा रहेका पदाधिकारीहरू समन्वयकारी भूमिकामा भन्दा कार्यान्वयनकारी भूमिकामा बढि केन्द्रित हुदै गएको भन्ने विषय प्राथमिकताका साथ उठने गरेको पाईन्छ । यस किसिमको प्रवृत्ति बढदै गएमा सोको प्रभाव स्वरूप सङ्गठन संरचना र कार्य प्रकृतिका आधारमा सेवा प्रवाहमा प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष रूपमा संलग्न रहने दक्ष कर्मचारीको आवश्यकता पहिचान गर्न संगठनबाट यथेष्ट गृहकार्य हुन सकेन भने सक्षम संगठन निर्माणमा अवरोध हुन सक्छ । यसमा सम्बन्धित पक्ष सचेत हुनै पर्छ ।

वर्तमान अवस्थामा स्थानीय सरकारको सङ्गठन ढाँचाको स्वरूप अध्ययन गर्दा सेवाको प्रभावकारिताले भन्दा विस्तारित इकाईहरूबाट नै सेवा प्रदान गरिनुपर्ने मान्यतामा जोड दिने गरेको देखिन्छ । कार्यालय इकाईहरूको कार्य विवरण (Term of Reference) नै नबनाइ तथा कार्यबोझ विश्लेषण नै नगरि सङ्गठन ढाँचा तथा कर्मचारीको आवश्यकता निश्चित गरिने अभ्यासका कारण सङ्गठनहरू क्रमशः बोझिलो र अनुत्पादन ईकाईका रूपमा विकसित हुने जोखिम बढदै गएको छ । स्थानीय तहले गर्ने भनी कानूनले तोकेको कार्यजिम्मेवारी बमोजिम नतिजा प्राप्तिको लागि तदनुरूप नै सङ्गठन संरचना तयार गरी दक्ष कर्मचारीको व्यवस्थापन गरिनु नै समाधानको मार्ग हो भन्न सकिन्छ ।

सङ्गठन संरचना तयारी र कर्मचारीको संख्याका सम्बन्धमा सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण सम्बन्धी पछिल्ला सुझाव तथा रणनीतिहरू स्थानीय तहको खर्च मितव्ययिता र अधिकतम उपलब्धी हासिलसँग सम्बन्धित रहनु पर्ने औल्याईएको भएपनि सङ्गठन संरचना र कर्मचारीको संख्या कायम गरिदा

ती आधारहरू पूर्णतया अपनाइएको देखिंदैन । तदनुरूपको नतीजा प्राप्तिको लागि सङ्गठन संरचना तयार गरी दक्ष कर्मचारीको व्यवस्थापन गरिनुपर्ने खाँचो महसूस गरिएको छ ।

२.२.५ सङ्गठन संरचना सुधारका मार्गदर्शन

गाउँपालिकाको सङ्गठन सुधारका लागि सङ्गठन सम्बन्धी स्थापित निम्न मान्यता एवं सिद्धान्तहरूलाई मार्गदर्शनका रूपमा लिइएको छः

- आधारभूत सेवाको सुनिश्चिता,
- सेवाको पहुँच र सेवाको गुणस्तर,
- उत्पादकत्व र कार्यकुशलता र मितव्ययीता,
- कार्य जिम्मेवारी र जवाफदेहिता,
- कार्यबोझ, जिम्मेवारी निर्वाह र कार्यसम्पादनका लागि सङ्गठनको ढाँचा (पिरामिड आकार),
- कर्मचारी समायोजनको आधार,
- वृत्ति विकासको अवसर,
- स्थान विशेषको विशिष्टता।

२.३ स्थानीय तहको काम, कर्तव्य र अधिकारहरू

स्थानीय तहको काम, कर्तव्य र अधिकार नेपालको संविधानले अनुसूची-८ मा व्यवस्था गरेको एकल अधिकारका सूची र अनुसूची-९ मा व्यवस्था गरेको साझा अधिकारका सूचीका विषयहरूमा संघीय कानून एवं प्रदेशको कानूनले व्यवस्था गरे अनुसार रहेको छ । यसका लागि स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४, अन्तर सरकारी वित्तिय हस्तान्तरण ऐन, २०७४ लगायत अन्य क्षेत्रगत कानूनहरूले यसको कार्यक्षेत्र निर्धारण गरेको छ । यसै सन्दर्भमा आधारित भै पालिकाको कार्यक्षेत्रका सवालहरू पहिचान गरी संगठन संरचनाको अध्ययन विश्लेषण गर्दा संविधानद्वारा प्रदत्त अधिकार सूची, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले गरेको व्यवस्था र सरकारका नीति एवं कार्यक्रमका आधारमा स्थानीय तहलाई जिम्मेवारी प्रदान गरी कार्य गरीरहेका विषयवस्तुहरूलाई सम्बोधन गर्नुपर्ने भएको हुँदा यीनै आधारमा यो अध्ययन विश्लेषण भएको छ । यसमा मुख्य रूपमा देहाय बमोजिमको कार्यक्षेत्र समेटिएको छः

- आधारभूत र माध्यमिक शिक्षा,
- आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाइ,
- गाउँपालिका प्रहरी,

- सहकारी व्यवस्थापन,
- स्थानीय कर, सेवा शुल्क तथा दस्तुर,
- स्थानीय सेवाको व्यवस्थापन,
- स्थानीय सडक, ग्रामीण सडक, कृषि सडक, सिंचाई, खानेपानी, साना जलविद्युत आयोजना, बैकल्पिक उर्जा लगायतका स्थानीय स्तरका विकास आयोजना तथा परियोजनाको व्यवस्थाप,
- स्थानीय बजार व्यवस्थापन, वातावरण संरक्षण र जैविक विविधता,
- स्थानीय तहको विधायिकी कार्यसँग सम्बन्धित र योजना प्रक्रिया एवं नीति निर्माणसँग सम्बन्धित भै गाउँसभाको व्यवस्थापन,
- मेलमिलाप र मध्यस्थता सहित न्यायिक व्यवस्थापन सम्बन्धी,
- कृषि तथा पशुपालन, कृषि उत्पादन व्यवस्थापन, पशु स्वास्थ्य सहकारी, कृषि प्रसारको व्यवस्थापन, संचालन र नियन्त्रण,
- सामाजिक सुरक्षा र गरिबी निवारणसँग सम्बन्धित क्षेत्रहरू लगायत जेष्ठ नागरिक, अपांगता भएका व्यक्ति र अशक्तहरूको व्यवस्थापन,
- व्यक्तिगत घटनाको व्यवस्थापन,
- विपद् व्यवस्थापन,
- प्राकृतिक सम्पदा, जलाधार, वन्यजन्तु, खानी तथा खनिज पदार्थको संरक्षण र उपयोग सम्बन्धी व्यवस्थापनका कार्यहरू,
- भाषा, संस्कृती र ललितकलाको संरक्षण र विकाससँग सम्बन्धित कार्यहरू,
- खेलकुद तथा मनोरञ्जनका क्षेत्रहरू,
- सञ्चार र पत्रपत्रिकाहरूको व्यवस्थापन,
- स्थानीय यातायात सेवाको व्यवस्थापन,
- भूमि व्यवस्थापन,
- सिफारिश तथा अन्य नागरिकका सेवासँग सम्बन्धित कार्यहरूको प्रमाणीत गर्ने,
- स्थानीय तथ्यांक र अभिलेख संकलन एवं व्यवस्थापन,
- अन्य क्षमता विकास र नियमन सम्बन्धी कार्यहरूको सञ्चालन र व्यवस्थापन, आदि।

भाग ३

कार्य विश्लेषण र संरचना निर्माण

३.१ कार्यक्षेत्र र कार्य विवरणको विश्लेषण

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्र विश्लेषण गर्दा नेपालको संविधानमा उल्लिखित एकल तथा साझा अधिकारका सूचीहरू, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनमा भएको व्यवस्था, नेपाल सरकारले स्वीकृत गरेको साझा अधिकारका सूचीहरूसँग सम्बद्ध कार्य विस्तृतिकरण खाका, अन्तर सरकारी वित्तिय हस्तान्तरण ऐन समेतलाई सूचनाको श्रोतको रूपमा लिई तपसिल बमोजिम उल्लेख गर्न सकिन्छः

तपसिलः

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रबन्ध	विश्लेषण
आधारभूत र माध्यमिक शिक्षा	- शिक्षा विकासका लागि योजना निर्माण र कार्यान्वयन गर्ने । - प्रारम्भिक बालविकास शिक्षा, माध्यमिक शिक्षा, आधारभूत शिक्षा, अविभावक शिक्षा, अनौपचारिक शिक्षा, खुला तथा वैकल्पिक निरन्तर सिकाइ, सामुदायिक सिकाइर विशेष शिक्षा सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन, मूल्याङ्कन र नियमन गर्ने । - सामुदायिक, संस्थागत, गुठी र सहकारी	- पालिकाको शिक्षा सम्बन्धी नीति, कानून, र यसको व्यवस्थापनका लागि आवश्यक मापदण्ड तय गरी कार्यान्वयन गर्ने । - शिक्षाका लागि आवश्यक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने । - आधारभूत तथा माध्यमिक शिक्षा ऐन नियम र कार्यविधि तर्जुमा गर्ने । - तालिम प्राप्त जनशक्ती उपकरण एवं प्रविधिको व्यवस्था गर्ने । - शिक्षा समिति, शिक्षा शाखा वा	- यस कार्यका लागि पालिकामा शिक्षा शाखा रहनुपर्ने । - यसमा समायोजन भै आएका मानव श्रोतको परिचालन गर्ने गरी संरचना रहनुपर्ने । - पालिकाको सामाजिक विकास समितिको कार्यक्षेत्र अन्तर्गत जनप्रतिनिधिहरूको समेत भूमिकालाई समेट्नुपर्ने । - यस सम्बन्धी पालिकाको नीति, कार्यविधि र मापदण्ड हुनुपर्ने ।

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रवन्ध	विक्षेपण
	विद्यालय स्थापना, अनुमति, सञ्चालन, व्यवस्थापन तथा नियमन गर्ने । • प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिमको योजना तर्जुमा, सञ्चालन गर्ने । • अनुमति, अनुगमन, मूल्याङ्कन र नियमन गर्ने । • मातृभाषामा शिक्षा दिने विद्यालयको अनुमति, अनुगमन तथा नियमन गर्ने । • गाउँ शिक्षा समिति गठन तथा व्यवस्थापन गर्ने । • विद्यालयव्यवस्थापन समिति गठन तथा व्यवस्थापन गर्ने । • सामुदायिक विद्यालयको र गाभिएका वा बन्द गरिएका विद्यालयहरूको जग्गाको स्वामित्व, सम्पत्तिको अभिलेख, संरक्षण र व्यवस्थापन गर्ने । • विद्यालयको गुणस्तर अभिवृद्धि तथा पाठ्यसामग्रीको वितरण व्यवस्था मिलाउने । • सामुदायिक विद्यालयको शिक्षक तथा कर्मचारीको दरबन्दी मिलान गर्ने ।	इकाईको प्रवन्ध गर्ने । • उपयुक्त मानव श्रोतको व्यवस्थापन गर्ने । • विद्यालयको नियमित सञ्चालन र व्यवस्थापनका लागि अनुगमन व्यवस्था गर्ने । • पाठ्य सामग्रीको प्रवन्ध मिलाउने । • सामुदायिक विद्यालयको लागि शिक्षकहरूको व्यवस्थापन गर्ने । • सामुदायिक शैक्षिक संस्थाहरूमा आवश्यक पूर्वाधारको व्यवस्था गर्ने । • परीक्षा सञ्चालनका लागि आवश्यक प्रवन्ध मिलाउने । • शिक्षाका लागि आवश्यक प्रोत्साहनमूलक कार्यहरू गर्ने ।	• स्थानीय वडा कार्यालय, व्यवस्थापन समिति र अविभावकसँग समन्वय र सहकार्य गर्ने । • शिक्षा सम्बन्धी विज्ञ जनशक्ति र प्रविधिको व्यवस्था गर्नुपर्ने । • संरचनामा शिक्षा समिति, शिक्षा इकाई लगायत कार्यविवरण अनुसारका जिम्मेवारी पूरा गर्ने सक्षम इकाईहरू राख्नुपर्ने । • परीक्षा व्यवस्थापन पाठ्यसामग्रीको प्रवन्ध, शैक्षिक गुणस्तर कायम गराउने, • शैक्षिक ज्ञानसीपको स्तरिकरण जस्ता कुराहरूमा विशेष महत्व र सजगताका साथ काम गर्नुपर्ने भएकोले यस अनुसार मानव श्रोत, प्रविधि र कार्य वातावरण निर्माणमा ध्यान पुगेको हुनुपर्ने । • यस क्षेत्र अन्तर्गत केन्द्रीत बजेट तथा कार्यक्रमको व्यवस्था गर्नुपर्ने । • कार्यवोझका आधारमा मानवश्रोत र

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रवन्ध	विक्षेपण
	• ट्यूसन, कोचिङ्ग जस्ता विद्यालय बाहिर हुने अध्यापन सेवाको अनुमति तथा नियमन गर्ने। • स्थानीयस्तरको शैक्षिक ज्ञान, सीप र प्रविधिको संरक्षण, प्रवर्द्धन र स्तरीकरण। • माध्यमिक तहसम्मको शैक्षिक कार्यक्रमको समन्वय र नियमन गर्ने।		अन्य साधनको उपव्यवस्थापनमा ध्यान दिनुपर्ने हुँदा हालको अवस्थामा शिक्षा, युवा तथा खेदकुद शाखाको व्यवस्था गरी अधिकृतस्तरको कर्मचारीको नेतृत्वमा अन्य कर्मचारीहरूको व्यवस्था हुनुपर्ने।
आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाई	• आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाईको पूर्ण प्रवन्ध गर्ने। • आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाई तथा पोषण सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड बनाई लागू गर्ने। • यस सम्बन्धी योजनाको तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने गराउने। • पालिका क्षेत्रभित्र स्वास्थ्य सम्बन्धी क्रियाकलापहरूको नियमनका लागि आवश्यक प्रवन्ध गर्ने। • पालिका क्षेत्रभित्र अस्पताल र अन्य स्वास्थ्य संस्थाको स्थापना तथा सञ्चालन गर्ने। • स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी भौतिक पूर्वाधार	• स्वास्थ्य शाखा र आवश्यकता अनुसार अस्पताल एवं अन्य स्वास्थ्य संस्थाको स्थापना गर्ने। • स्वास्थ्य सम्बन्धी योजना बनाउने र त्यस्ता कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन गर्ने। • पालिकाबाट तयार भएको स्वास्थ्य सेवा ऐन अनुसार कार्य गर्ने, स्वास्थ्य योजना बनाइ कार्यान्वयन गर्ने। • संचालित प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रको स्तर उन्नति र सुदृढीकरण गर्ने। • खानेपानी तथा फोहोर मैला व्यवस्थापन गर्न आवश्यक ऐन तथा कार्यविधि तर्जुमा गर्ने।	• पालिकाको यस क्षेत्रको जिम्मेवारी व्यापक रहेको र यसको व्यवस्थापन एवं नियमन गर्न सीपयुक्त मानवश्रोत सहित पर्याप्त साधनको समेत आवश्यकता रहेको देखिन्छ। • आवश्यक खोप केन्द्रहरूको निर्माण गर्ने। • जनशक्तिको अनुपातमा चिकित्सकको व्यवस्था गर्नुपर्ने। • औषधि भण्डार स्थल र जनशक्तिको व्यवस्था गर्ने। • पालिकामा यस क्षेत्र हेर्ने गरी शाखा शाखा उपशाखा वा इकाई राखि अस्पताल र अन्य स्वास्थ्य संस्थाको

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रवन्ध	विक्षेपण
	विकास तथा व्यवस्थापन गर्ने । • स्वच्छ खानेपानी तथा खाद्य पदार्थको गुणस्तर र वायु तथा ध्वनिको प्रदूषण नियन्त्रण र नियमनका कार्यहरू गर्ने । • स्वास्थ्य र सरसफाईसँग सम्बन्धित सचेतनाको अभिवृद्धिका कार्यहरू गर्ने । • फोहोरमैलाको व्यवस्थापन गर्ने गराउने • औषधि पसल सञ्चालन, अनुमति, अनुगमन र नियमनसँग सम्बन्धित कार्यहरू गर्ने गराउने ।	• औषधि पसल सञ्चालनलाई नियमन र व्यवस्थित गर्ने । • स्वास्थ्य सम्बन्धी कर्मचारीको व्यवस्थापन गर्ने । • आधारभूत स्वास्थ्यसँग सम्बद्ध आवश्यक औषधीको प्रवन्ध गरी वितरणको सुलभ प्रवन्ध गर्ने । • स्वास्थ्य कार्यक्रमका लागि बजेटको व्यवस्था गर्ने । • स्वास्थ्य सम्बन्धी आवश्यक उपकरणहरूको व्यवस्था मिलाउने । • स्वास्थ्य सेवाको प्रभावकारिताका लागि संघ र प्रदेश सरकारसँग समन्वय गरी कार्य गर्ने । • पालिका क्षेत्रभित्र भएका स्वास्थ्यसँग सम्बद्ध संस्थाहरूको उचित व्यवस्थापन र नियमनको प्रवन्ध मिलाउने । • स्वास्थ्य सरसफाइ र फोहोर मैला व्यवस्थापनमा निजी तथा गैर सरकारी क्षेत्रसँग समन्वय सहकार्य र साझेदारी गर्ने गराउने ।	सञ्चालनका लागि छुट्टै संरचनागत व्यवस्था गर्नुपर्ने । यसै अनुसार व्यवस्थापन विधि तय गर्नु उपयुक्त हुने । • हाललाई सङ्घीय सरकारद्वारा निर्धारण गरेको दरबन्दी अनुसारनै सञ्चालन गर्न उपयुक्त हुने तथा पालिकाको वडामा रहेका स्वास्थ्य तथा उपस्वास्थ्य चौकीहरूको व्यवस्थापन, र रेखदेख गर्नका लागि पालिकामा जनस्वास्थ्य शाखाको व्यवस्था गरी स्वास्थ्य चौकी उपस्वास्थ्य र स्वास्थ्य केन्द्र सञ्चालन गर्नु पर्ने यसका लागि सामाजिक विकास शाखामा छैठौँ तहका अधिकृतको नेतृत्वमा अन्य जनशक्तिको व्यवस्था हुनुपर्ने देखिन्छ • कार्यवोझका आधारमा मानवश्रोत र अन्य साधनको उपव्यवस्थापनमा ध्यान दिनुपर्ने हुँदा हालको अवस्थामा उपरोक्त बमोजिमको दरबन्दीको

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रवन्ध	विक्षेपण
			व्यवस्था हुनुपर्ने ।
नगर प्रहरी	- नगर प्रहरीको गठन, सञ्चालन गर्ने । - व्यवस्थापन, नियमन गर्ने । - नगर प्रहरी सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्डको निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्ने । - नगर प्रहरी परिचालन गर्ने ।	- नगर प्रहरी दरबन्दी स्वीकृत गर्ने । - नगर प्रहरी नियुक्ति गर्ने । - नगर प्रहरी संचालन कार्य विधि तयार गर्ने । - अनुगमन र नियमन गर्ने । - नगरको निर्णयहरूको कार्यान्वयनका लागि नगर प्रहरीको परिचालन गर्ने - संगठन संरचनामा नगर प्रहरी परिचालन गर्ने शाखाको व्यवस्था गर्ने । - नगर प्रहरीको कार्य विवरण सहित कार्यविधि अनुसार परिचालन गर्ने ।	- नगर प्रहरी सम्बन्धी गठन व्यवस्था स्थानीय सेवा अन्तर्गत राख्ने । - नगर प्रहरी सम्बन्धी कार्य गर्न कार्यान्वयन तथा नियमन शाखा राख्नुपर्ने । - यसलाई कार्यान्वयनको क्षेत्रमा परिचालन गर्ने । - नगरप्रहरी सञ्चालन र परिचालन सम्बन्धी कार्यविधि बनाउनुपर्ने । - कार्यबोझका आधारमा मानवश्रोत र अन्य साधनको उपव्यवस्था ध्यान दिनुपर्ने हुँदा हालको अवस्थामा विभिन्न पदका ५ जना जनशक्तिको व्यवस्था हुनुपर्ने । - नगर प्रहरी नियुक्ति पश्चात तालिमको व्यवस्था र आवश्यक उपकरणहरू उपलब्ध गराउने ।
सहकारी व्यवस्थापन	सहकारी संस्था सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्डको निर्माण, कार्यान्वयन	यसका लागि शाखा वा इकाईको प्रवन्ध गरी व्यवस्थापन गर्ने ।	पालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालित सहकारीहरूको

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रवन्ध	विक्षेपण
	र नियमन गर्ने । - पालिकाक्षेत्रभित्र सञ्चालन हुने सहकारी संस्थाको दर्ता, अनुमति, खारेजी र विघटन गर्ने । - सहकारी बचत तथा ऋण परिचालन सम्बन्धी स्थानीय मापदण्ड निर्धारण र नियमन गर्ने । - सहकारी सम्बन्धी कार्यका लागि आवश्यक समन्वय र सहकार्य गर्ने । - सहकारी सम्बन्धी स्थानीय तथ्याङ्क व्यवस्थापन र अध्ययन अनुसन्धान गर्ने, र सहकारी संस्थाको क्षमता अभिवृद्धिका कार्यहरू गर्ने । - स्थानीय सहकारी क्षेत्रको प्रवर्द्धन र परिचालन र विकास गर्ने ।	- सहकारी संस्था सम्बन्धि स्थानीय नीति कानून र मापदण्ड निर्माण गर्ने । - सहकारी संस्थाहरूसँग समन्वय गर्ने । - अनुगमन र नियमनका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।	व्यवस्थापनमापालिकाको कार्यवोझ रहने देखिन्छ । - पालिकाले सहकारीको लगत व्यवस्थित गर्नुपर्ने र नियमनमा प्रभावकारिता देखाउनुपर्ने हुँदा अभिलेख प्रणालीलाई भरपर्दो बनाउन आवश्यक पूर्वाधार र उपकरणहरू हुनुपर्ने । - यसका लागि छुट्टै शाखा, शाखा वा उपशाखा हुनुपर्ने । - यसको व्यवस्थापनका लागि कार्यविधि र मापदण्ड बनाउनुपर्ने । - यसलाई व्यवस्थित गराउन र सक्षमता बढाउनका लागि खास योजना तथा कार्यक्रम र बजेटको व्यवस्थागर्नुपर्ने । - कार्यवोझका आधारमा मानवश्रोत र अन्य साधनको उपव्यवहतामा ध्यान दिनुपर्ने हुँदा हालको अवस्थामा सहकारी क्षेत्र हेर्न छुट्टै जनशक्तिको

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रवन्ध	विक्षेपण
			व्यवस्था हुनुपर्ने ।
एफ. एम संचालन	• एक सय बाट सम्मको एफएम रेडियो सञ्चालन अनुमति नविकरण नियमन र खारेजी गर्ने । • पालिकाका सूचनाहरू त्यसै मार्फत प्रचार प्रसार गर्ने । • एफएम संचालन सम्बन्धी नीति नियमको तर्जुमा गर्ने ।	• अनुगमन तथा नियमनका लागि कार्यविधि बनाउने । • पालिकाहरूसँग साझेदारी वा सहकार्य गरी सूचना प्रवाहको सुनिश्चितता गर्ने । • एफएम संचालन बारे कार्यविधि बनाई संचालन र नविकरणको व्यवस्था मिलाउने ।	• पालिकाको सूचना प्रवाह र पालिकाक्षेत्रमा रही रेडियो सञ्चालन गर्न ईच्छुकको लागि सञ्चालन अनुमति र नियमन गर्नका लागि नीति सहित कार्यविधि निर्माण गर्नुपर्ने • मापदण्ड तथा कार्यविधि निर्माण गर्दा प्रदेश कानूनको अधिनमा रही तयार गर्नुपर्ने • यो एक प्रकारको प्राविधिक काम समेत भएको हुँदा यसको व्यवस्थापन र नियमनका लागि प्राविधिक सीप सहितको मानवश्रोतको आवश्यकता पर्ने • हालको पालिकाको क्षमता समेतका आधारमा हालको अवस्थामा सामान्य प्रशासन शाखामा यस कार्यका लागि कार्यविवरण तोकि जिम्मेवारी दिई कार्यसम्पादन गराउने प्रवन्ध हुनुपर्ने ।

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रवन्ध	विक्षेपण
स्थानीय कर सेवा शुल्क तथा दस्तुर	• स्थानीय तहमा करका दर निर्धारण गर्ने • स्थानीय कर, सेवा शुल्क तथा दस्तुर सम्बन्धी नीति निर्माण गर्ने र कानून दण्डको कार्यान्वयन एवं नियमन गर्ने ।	• राजस्व इकाईको स्थापना गरी राजस्व परिचालनलाई सदृढिकरण गर्ने तथा उक्त शाखालाई व्यवस्थापन गर्ने । • तालिम प्राप्त जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने • राजस्व परामर्श समिति गठन र परिचालन गर्ने । • राजस्व परिचालन कार्यविधि निर्माण तथा कार्यान्वयनमा ल्याउने । • राजस्व अनुगमन तथा नियमनको कार्य गर्ने । • राजस्व चुहावट नियन्त्रणका कार्यहरू र नागरिक सचेतना कार्यहरू गर्ने ।	• संविधानको व्यवस्था र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनमा भएको प्रावधानमा आधारित भै स्थानीय करका दरहरू आर्थिक ऐनमा व्यवस्था गर्ने । • पालिका क्षेत्रमा स्थानीय कर तथा अन्य सेवा शुल्कको संकलन र व्यवस्थापनका लागि नीति तय गर्ने र कार्यविधि निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने । • स्थानीय राजस्व प्रवर्द्धनका लागि प्रोत्साहनमूलक कार्यहरू गर्नुपर्ने । • कर सहभागितामा स्थानीय जनतालाई आकर्षित गर्नुपर्ने । • यसका लागि छुट्टै आर्थिक प्रशासन तथा राजस्व शाखा अन्तर्गत राजस्व उपशाखाको व्यवस्था गर्ने • राजस्व उपशाखामा रहने कर्मचारीलाई आवश्यक तालिम प्रदान गर्ने । • पालिकाको कार्यालय र वडा

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रवन्ध	विश्लेषण
			कार्यालयहरूबीच राजस्व संकलनका लागि एकै प्रकारको सरल एवं नियन्त्रात्मक कार्यप्रणालीको व्यवस्था मिलाउनुपर्ने । • तालिम प्रवन्ध एवं exposure को प्रवन्ध समेत गरी राजस्व परामर्श समितिलाई सक्रिय गराउने । • राजस्व परिचालनको महत्व र कार्यवोझका आधारमा मानवश्रोतको प्रवन्ध र अन्य साधनको उपव्यवस्थापनमा ध्यान दिनुपर्ने हुँदा यस उपशाखाका लागि एक अधिकृतस्तरतहको कर्मचारी सहित आवश्यक संख्यामा सहयोगी कर्मचारी र वडाको काममा समन्वय गर्ने प्रवन्ध हुनुपर्ने ।
स्थानीय सेवाको व्यवस्थापन	• कार्यपालिकाले आफ्नो प्रशासन सञ्चालन गर्न आवश्यकता अनुसार कानून बमोजिम विभिन्न सरकारी सेवाको गठन र सञ्चालन गर्न सक्ने प्रावधान अनुसार आवश्यक व्यवस्थापन गर्ने । (धारा	• स्थानीयसेवाको व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, मापदण्ड, सेवा शर्त, योजना, कार्यान्वयननियमन गर्ने । • सङ्गठन विकास गरी उपयुक्त संरचना निर्धारण गर्ने ।	• स्थानीय सेवाको व्यवस्थापन गर्नका लागि संगठन विकास अध्ययन तथा सर्वेक्षण कार्य गरी अत्यावश्यक संरचनाहरूको निक्कै गर्नुपर्ने । • स्थानीय सेवाको व्यवस्थापन गर्दा

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रबन्ध	विक्षेपण
	२८५ को उपधारा ३) अत्यावश्यक स्थानीय सेवाको पहिचान र व्यवस्थापन गर्ने ।	- मानव श्रोतको व्यवस्थापन र वृत्ति विकास सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने । - नविन प्रविधिको उपयोग गरी सेवा वितरण सहज गराउने । सबै इकाई हरूलाई कार्यविवरण दिई परिचालन गर्ने ।	प्रविधिमैत्री भै संरचना निर्माण गर्नुपर्ने । यसो हुँदा मात्र पालिकाको कार्यबोझ अनुसार कार्य सम्पादनका लागि आर्थिक भार कम हुन सक्ने । - पालिकाले निर्वाह गर्नुपर्ने भूमिका र यसका लागि आवश्यक संरचना र सो अनुसार धान्न सक्ने क्षमतामा विशेष रूपले ध्यान दिनुपर्ने । - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनको प्रावधान र अन्य थप जिम्मेवारीहरू समेटि सबै इकाईहरूको कार्यविवरण स्पष्ट गराएको हुनुपर्ने । - कर्मचारी समायोजन गर्दा नेपाल सरकारले बनाएको पालिकाको संरचना समेतलाई ध्यान दिई वर्तमान आवश्यकता अनुसार शाखा तथा इकाईहरू प्रस्ताव गर्नुपर्ने ।
स्थानीय स्तरका विकास आयोजना तथा परियोजना	- स्थानीय योजना सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड निर्माण गर्ने । - योजना कार्यान्वयन, अनुगमन र नियमन	स्थानीय स्तरका विकास सम्भाव्यता अध्ययनहरू गराई योजना बैङ्क तयार गर्ने ।	योजनाकार्यान्वयन र अनुगमन तथा नियमनका लागि पूर्वाधार विकास तथा योजना कार्यान्वयन शाखाको

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रवन्ध	विश्लेषण
	गर्ने। - क्षेत्रगत गुरु योजना बनाउने। - आवधिक र वार्षिक योजना बनाउने। - आयोजनाहरूको संभाव्यता सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान गर्ने। - वस्ती विकासका कार्यहरू गर्ने। - भवन सम्बन्धी कानून एवं मापदण्ड बनाई सो सम्बन्धी अन्य कार्यहरू गर्ने। - राष्ट्रिय भवन संहिता तथा मापदण्ड बमोजिम निर्माण अनुमति र यसको अनुगमन र नियमनका कार्यहरू गर्ने। - संघीय तथा प्रदेश स्तरीय आयोजनाहरूको कार्यान्वयनमा समन्वय र सहजीकरण गर्ने।	- योजना शाखा, अनुगमन एवं कार्यप्रवन्ध शाखा, निर्माण शाखा, भवन शाखा, आर्थिक विकास शाखा, सामाजिक विकास शाखा, लगायतका संरचनाहरूको व्यवस्था गर्ने। - शाखा तथा इकाईहरूमा प्राविधिक मानवश्रोत सहित आवश्यक मानव श्रोतको व्यवस्थापन गर्ने। - योजना सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्डका साथै कार्यान्वयनका लागि आवश्यक कार्यविधि तयार गर्ने। - योजना छनौट तथा प्राथमिकीकरण लगायतका कार्यहरूका लागि जन-प्रतिनिधि सहितको संरचना निर्माण गर्ने। - भवन निर्माण तथा सडक सम्बन्धी भूउपयोग, भवनहरूको वर्गिकरण, मापदण्ड निर्माण र नक्शा पास कार्यविधि, भवन निर्माण संहिता, भूउपयोग नीति आदिको व्यवस्था गर्ने।	व्यवस्था गर्ने। - निर्माण कार्यका लागि प्राविधिक मानवश्रोत सहितका शाखाको व्यवस्था गर्ने। - वस्ती विकास र भवन निर्माण सम्बन्धी कार्यका लागि प्राविधिक मानवश्रोत सहितको उपशाखाको व्यवस्था गर्ने। - आर्थिक विकास सामाजिक विकास लगायतका शाखाहरूको लागि कार्यविवरणका आधारमा मिल्दो कार्यहरूलाई ध्यान दिई कार्यविवरण तयार गरी सकेसम्म कम इकाईहरू राख्ने। - यसको व्यवस्थापनका लागि प्रविधि र श्रोत साधनको परिचालनमा ध्यान दिई कार्य बोझलाई व्यवस्थित गराउनुपर्ने। - पालिकाको सवैभन्दा धेरै संरचनात्मक भार यस क्षेत्रमा पर्ने भएको हुँदा यसको व्यापकतालाई

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रवन्ध	विक्षेपण
			वडाको संरचना समेतमा आधारित भै निर्णय लिनुपर्ने । - कार्य प्रकृति अनुसारका मानव श्रोतको अपेक्षा हुने भएकोले प्राविधिक ज्ञानसीप युक्त मानवश्रोतको व्यवस्थापनलाई प्राथमिकतामा राख्नुपर्ने । - नियमनको पक्षलाई ध्यानमा राखि अनुगमन र कार्यप्रवन्धसँग सम्बन्धित इकाईहरूको कार्य विवरणमा तालमेल मिलाउनुपर्ने ।
स्थानीय बजार व्यवस्थापन, वातावरण संरक्षण र जैविक विविधता	- स्थानीय व्यापार, वस्तुको माग, आपूर्ति तथा निकासी प्रक्षेपण, मूल्य निर्धारण तथा अनुगमन, उपभोक्ता अधिकार तथा हित सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन नियमन गर्ने । - बजार तथा हाटबजार व्यवस्थापन गर्ने । - स्थानीय व्यापार वाणिज्य सम्बन्धी पूर्वाधार निर्माण गर्ने ।	- स्थानीय बजार व्यवस्थापन समिति निर्माण तथा परिचालन गर्ने । - पालिकाले यसका लागि समिति उपसमिति बनाउने । - हाटबजारहरूको व्यवस्था मिलाउने । - व्यापार तथा वाणिज्य सम्बन्धी लगानी बढाई पूर्वाधारको व्यवस्था गर्ने । - वातावरण संरक्षण र जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धमा नीति तर्जुमा गर्ने ।	- यो क्षेत्रको व्यवस्थापनमा नीजि क्षेत्र, गैरसरकारी संस्था र नागरिकहरूको सहभागिता जुटाउने गरी संरचना र कार्यविधि तय गरिनु आवश्यक छ । - यसको व्यवस्थापनका लागि साझेदारीलाई प्राथमिकता दिनुपर्ने देखिन्छ । - यस सम्बन्धी पालिकाको मापदण्ड र प्रक्रियात्मक कार्यविधिको भूमिका

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रवन्ध	विक्षेपण
	- स्थानीयस्तरका व्यापारिक फर्मको दर्ता, अनुमति, नवीकरण, खारेजी, अनुगमन र नियमन गर्ने । - निजी तथा गैरसरकारी क्षेत्रसँग समन्वय र सहकार्य गर्ने । - स्थानीय व्यापार प्रवर्द्धन, सहजीकरण र नियमन गर्ने । - स्थानीय बौद्धिक सम्पत्तिको संरक्षण, प्रवर्द्धन र अभिलेखाङ्कन गर्ने । - उपभोक्ता सचेतना अभिवृद्धिकार्य गर्ने । - स्थानीय वस्तु तथा सेवाको गुणस्तर परीक्षणको व्यवस्था गर्ने । - वातावरण संरक्षण र जैविक विविधता सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड, योजना तर्जुमा तथा त्यसको कार्यान्वयन, अनुगमन र नियमन गर्ने । - वातावरण मैत्री विकास अवलम्बन गरी स्थानीय स्तरमा हरित क्षेत्रको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने ।	- वातावरण संरक्षण सम्बन्धी जनचेतना कार्यक्रम संचालन गर्ने । - यस कार्यका लागि मानवश्रोतको व्यवस्थापन गर्ने । - पालिकाको सरहदभित्र वातावरण संरक्षण क्षेत्र निर्धारण र व्यवस्थापन गर्ने । - उपभोग्य वस्तुको आपूर्ति व्यवस्था एवं गुणस्तर नियन्त्रण र स्थानीय स्तरमा व्यापार व्यवस्थापनका लागि आवश्यक मापदण्ड र कार्यविधि बनाउने । - पालिकामा यस सम्बन्धी अभिलेख व्यवस्था मिलाउने । - वातावरणीय जोखिम न्यूनीकरण योजना बनाउने । - फोहोर मैला व्यवस्थापनको प्रवन्ध मिलाउने । - पालिकाभित्रको हरियाली क्षेत्रको निर्धारण र व्यवस्थापन गर्ने । - यसका लागि पालिकामा काम गर्ने संरचना निर्माण र सोको कार्य विवरण तयार गर्ने ।	महत्वपूर्ण हुन्छ । - संगठनात्मक संरचनामा जनप्रतिनिधिको संलग्नता अन्य साझेदारको सहभागिता र कार्यालयको बिज्ञताकाबीच तालमेल गराउनुपर्ने देखिन्छ । - स्वास्थ्य तथा सरसफाईसँग सम्बन्धित क्रियाकलापहरू र फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा वातावरण संरक्षणसँग सम्बन्धित क्रियाकलापहरूबीच पारस्परिक सम्बन्ध रहने हुँदा संरचना र कार्यविवरण राख्दा यी दुवैलाई एक समानले ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ । - सामाजिक तथा आर्थिक विकास शाखाको कार्यविवरणमा बजार व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित कुराहरूलाई समेट्नुपर्ने देखिन्छ । - कार्यवोझका आधारमा मानवश्रोत र अन्य साधनको उपव्यवहतामा ध्यान दिनुपर्ने हुँदा हालको

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रवन्ध	विक्षेपण
			अवस्थामासामाजिक विकास उपशाखाको व्यवस्था गरी उक्त कर्मचारीलाई जिम्मेवारी दिएको हुनुपर्ने
स्थानीय सडक, ग्रामिण सडक	• स्थानीय, ग्रामीण तथा कृषि सडक र सिँचाइ सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड तथा सो सम्बन्धी योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र नियमन गर्ने । • स्थानीय, ग्रामीण तथा कृषि सडक, झोलुङ्गे पुल, पुलेसा, सिँचाइ र तटबन्धन सम्बन्धी गुरु योजनाको तर्जुमा, कार्यान्वयन, मर्मत, सम्भार र नियमन गर्ने । • स्थानीयस्तरका सिँचाइ प्रणालीको निर्माण, सञ्चालन, रेखदेख, मर्मत सम्भार, स्तरोन्नति, अनुगमन र नियमन गर्ने । • यातायात सुरक्षाको व्यवस्थापन र नियमन गर्ने ।	• पालिकाको स्थानीय पूर्वाधार सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड बनाउने । • स्थानीय पूर्वाधार विकास सम्बन्धी योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने । • यसका लागि निर्माण पूर्वाधार विकास शाखा र आवश्यकता अनुसार इकाईहरूको व्यवस्था गर्ने । • यसका लागि क्षेत्रगत रुपमा प्राविधिक मानव श्रोतको प्रवन्ध मिलाउने । • आवश्यक साधन सहित बजेटको व्यवस्था गर्ने । • यस क्षेत्रका कार्यहरू र योजना कार्यान्वयनका लागि अनुगमन र नियमन गर्ने । • पालिका क्षेत्र भित्रका पूर्वाधारहरूको गुणस्तर कायम राख्न खास मापदण्ड	• पूर्वाधार विकाससँग सम्बन्धित कार्यबोर्ड उच्च रहेको हुँदा क्षेत्रगत रुपमा (सार्वजनिक निर्माण कार्य, भवन निर्माण कार्य, शहरी पूर्वाधार विकास, खानेपानी व्यवस्था, आदि) प्राविधिकहरूको व्यवस्था गर्नुपर्ने देखिन्छ । • वडाहरूमा पर्याप्त मात्रामा प्राविधिकहरूको व्यवस्था गर्नुपर्ने देखिन्छ । • यसमा लागि पूर्वाधार विकासको क्षेत्र हेर्ने गरी छुट्टै संरचना तयार गर्नुपर्ने देखिन्छ । • पूर्वाधार विकासको लागि पूर्वाधार विकास तथा योजना कार्यान्वयन शाखाको व्यवस्था गरी सो मातहत

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रवन्ध	विश्लेषण
		अपनाई कार्यान्वयनमा ल्याउने । पालिकाका इकाईमा भएका र बढामा रहेका प्राविधिक जनशक्तिको परिचालनमा सामञ्जस्यता कायम गर्ने	पूर्वाधार विकास तथा योजना कार्यान्वयन उपशाखा, भवन नक्सा ईजाजत उपशाखा र वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन उपशाखाको व्यवस्था हुनुपर्ने देखिन्छ । कार्यवोझका आधारमा मानवश्रोत र अन्य साधनको उपव्यवहतामा ध्यान दिनुपर्ने हुँदा हालको पूर्वाधार विकास तथा योजना कार्यान्वयन शाखा अन्तर्गत अधिकृत स्तर कर्मचारीको नेतृत्वमा अन्य आवश्यक संख्यामा जनशक्ति व्यवस्था हुनुपर्ने ।
गाउँसभाको व्यवस्थापन	- गाउँसभा सम्बन्धी नीति, कानून र कार्यविधि - स्थानीयस्तरका विषय क्षेत्रगत नीति तथा रणनीति, आवधिक तथा वार्षिक योजना, कार्यक्रम र बजेट स्वीकृति गर्ने । - कार्यपालिका तथा न्यायिक समितिबाट सभामा प्रस्तुत प्रतिवेदनमाथि छलफल गरी सो सम्बन्धमा आवश्यक निर्देशन दिने ।	- गाउँसभा सञ्चालनका लागि आवश्यक नीति, कानून र कार्यविधि तर्जुमा गर्ने । - सभाका लागि आवश्यक समितिहरूको गठन गर्ने । - सभाको व्यवस्थापनका लागि सचिवालय, यसको पूर्वाधार आदिको प्रवन्ध गर्ने । - सभा र यसका समितिहरूको लागि सचिवालयको व्यवस्था मिलाउने ।	- संगठनात्मक संरचनामा सभा र यसका समितिहरूको स्वरूप र नियन्त्रण प्रवन्ध स्पष्ट गरी राख्नुपर्ने देखिन्छ । - सभाको सचिवालयको व्यवस्था हुनुपर्ने देखिन्छ । - सभाका समितिहरूको सचिवालयको काम गर्ने पालिकाका उपयुक्त

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रबन्ध	विश्लेषण
	- विकास योजना तथा कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयन तथा सुशासनको लागि कार्यपालिकालाई निर्देशन दिने । - गाउँपालिकालाई आर्थिक व्ययभार पर्ने विषयमा नियमन गर्ने ।		इकाईहरूमा कार्यविवरण राख्नुपर्ने देखिन्छ ।
मेलमिलाप र मध्यस्ताको व्यवस्थापन	स्थानीय मेलमिलाप र मध्यस्थता सम्बन्धी कार्य ।	- मेलमिलाप र मध्यस्थताको लागि नीति, कानून र कार्यविधि तर्जुमा गर्ने । - यसको सचिवालयको व्यवस्था गर्ने ।	- यसमा पालिकाको कार्यबोर्ड उच्च रहेको देखिएको हुँदा यसको सचिवालयको व्यवस्था गरी आवश्यक मानवश्रोतको व्यवस्था हुनुपर्ने देखिन्छ । - यो कानूनी विषय र सामाजिक व्यवहारको सवाल दुवै भएको हुँदा यसको व्यवस्थापनका लागि वडाको परिचालन पनि उत्तिकै महत्वको हुने हुँदा वडाको कार्यविवरणमा यसलाई समेटी पालिका र वडा कार्यालयबीचको कार्यव्यवस्थालाई परिपूरकताको हिसावले सरलीकरण हुन आवश्यक हुन्छ । यसका लागि पालिकाले खास कार्यविधि स्वीकृत

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रबन्ध	विश्लेषण
			गरी अवलम्बन गर्नु उपयुक्त हुन्छ ।
स्थानीय अभिलेख व्यवस्थापन	• स्थानीय अभिलेख व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजनाको निर्माण, कार्यान्वयन, अनुगमन र नियमन गर्ने । • जनसंख्या, आर्थिक सामाजिक सूचना लगायतका पालिकाका विवरणहरू अद्यावधिक गराई राख्ने । • सार्वजनिक सम्पत्ति, सामुदायिक सम्पत्ति, भवन, सडक, पसल, व्यवसायको विवरण सहितको अद्यावधिक अभिलेख राख्ने । • आफ्नो क्षेत्रभित्र सम्पन्न भएका तथा चालु योजनाको विवरण र त्यस्तो योजनाको सम्पत्तिको अद्यावधिक अभिलेखन सम्बन्धि कार्य गर्ने ।	• सूचना तथा अभिलेख केन्द्रको व्यवस्थापन गर्ने । • सूचना तथा अभिलेख केन्द्रको लागि जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने । • स्थानीय अभिलेख व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रम बनाइ कार्यान्वयन गर्ने । • अत्याधुनिक उपकरणहरू, कम्प्युटर, ईन्टरनेट आदिको प्रयोग गरी सूचना सम्प्रेषण र अभिलेखिकरणलाई व्यवस्थित गराउने । • पालिकाका विवरणहरूलाई आधुनिक सूचना प्रणालीको प्रयोग गरी विश्लेषण गर्ने र प्रकाशन गर्ने ।	• पालिकाको सूचना तथा अभिलेख केन्द्र संरचनामा नै समावेश गर्नुपर्ने देखिन्छ । • यसका लागि सूचना प्रविधि मैत्री र सूचना विश्लेषणको ज्ञान सीप भएको मानवश्रोतको आवश्यकता देखिन्छ ।
कृषि तथा पशुपालन, कृषि उत्पादन, व्यवस्थापन पशु, स्वास्थ्य, सहकारी, कृषि प्रसारको व्यवस्थापन, संचालन र नियन्त्रण	• कृषि तथा पशुपालन, कृषि उत्पादन व्यवस्थापन, पशु स्वास्थ्य, कृषिप्रसार सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन, अनुगमन र नियमन गर्ने । • कृषि तथा पशुपन्छी बजार सूचना, बजार	• कृषि बजारको प्रबन्ध गर्ने । • सबै प्रकारका पशुहरूको स्वास्थ्य जाँच गरी औषधीको प्रबन्ध गर्ने । • कृषि प्राविधिक र पशु चिकित्सकको प्रबन्ध गर्ने । • यस क्षेत्रको विकासका लागि मल, बिउ,	• पालिकाको सम्भावना र प्राथमिकतालाई हेर्दा यस सम्बन्धी कार्यवोझ उच्च देखिन्छ । • यस क्षेत्रमा संरचनागत प्रबन्ध र विद्यमान मानवश्रोतको परिचालनमा ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रवन्ध	विक्षेपण
	तथा हाटबजारको पूर्वाधार निर्माण, साना सिँचाइ निर्माण, तालिम, प्रविधि प्रसार, प्राविधिक टेवा, कृषि सामग्री आपूर्ति र कृषक क्षमता विकासकार्यक्रमको सञ्चालन, अनुगमन र नियमन गर्ने । • कृषि तथा पशुपन्छीजन्य प्राकृतिक प्रकोप तथा महामारी रोगको नियन्त्रण गर्ने । • पशुपन्छी चिकित्सा सेवाको व्यवस्थापन गर्ने । • कृषि वातावरण संरक्षण तथा जैविक विविधताको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने । • पशुनस्त्र सुधार पद्धतिको विकास र व्यवस्थापन गर्ने । • उच्च मूल्ययुक्त कृषिजन्य वस्तुको प्रवर्द्धन, विकास तथा बजारीकरण गर्ने । • चरन विकास र व्यवस्थापन गर्ने । • पशुआहारको गुणस्तर नियमन गर्ने । • पालिकामा कृषि र पशुपंक्षी विकाससँग सम्बन्धित सूचना र तथ्याङ्कको व्यवस्थापन एवं प्रसार गर्ने । • पशु बधशालार शीत भण्डारणको	औषधी र उपकरणको प्रवन्ध गर्ने । • सेवा केन्द्रहरूको प्रवन्धमिलाउने । • पशु बधशालाको व्यवस्थापन गर्ने । • यस क्षेत्रको विकास र प्रसारका लागि पालिकाको खास नीति सहित मापदण्ड बनाउने । • कृषकहरूलाई प्रोत्साहनका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने । • यस क्षेत्रको विमा व्यवस्था र यस क्षेत्रसँग सम्बद्ध संगठित संस्था/समूहहरूको प्रवर्द्धन एवं व्यवस्थापन गर्ने । • आवश्यक प्राविधिक मानवश्रोतको व्यवस्था गरी परिचालन गर्ने । • पालिकामा यस सम्बन्धी शाखा तथा इकाईको प्रवन्ध गर्ने । • पशु हाट बजारको पुर्वाधारको निर्माण गर्ने । • पशु नस्त्र सुधार र खोप कार्यक्रम संचालन गर्ने ।	• साधन श्रोतको कमीका कारण यस क्षेत्रमा अपेक्षित काम हुन सकिरहेको छैन । • पालिकामा संरचनागत व्यवस्था र वडाहरू सँगको समन्वयमा आवश्यकताका आधारमा सेवा केन्द्रहरूको व्यवस्थापन यसका प्राथमिकताका क्षेत्रहरू रहेको देखिन्छ । • पालिकाले कृषि बजार व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्यविधि बनाउनु पर्ने । • कृषकहरूलाई कृषि औजार तथा उपकरणहरू उपलब्ध गराइ प्रोत्साहन र प्रवर्द्धन गर्ने । • उत्पादनमा आधारित प्रोत्साहन अनुदान कार्यक्रम संचालन गर्ने । • पालिकाको कृषी प्रोफाइल तयार गर्ने । • आवश्यकता अनुसार सित भण्डार गर्ने । • एक वडा एक मोडल कार्यक्रम

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रबन्ध	विक्षेपण
	व्यवस्थापन र नियमन गर्ने । • कृषि र पशुपन्छी सम्बन्धी बीमा एवं कर्जा सहजीकरण गर्ने । • कृषकहरूको क्षमता अभिवृद्धि, प्राविधिक सेवा, टेवा, सीप विकास र सशक्तीकरण गर्ने । • कृषि, बिउविजन, नस्ल, मलखाद र रसायन तथा औषधिहरूको आपूर्ति, उपयोग र नियमन गर्ने । • कृषक समूह, कृषि सहकारी र कृषि सम्बन्धी स्थानीय सङ्घसंस्थाहरूको समन्वय, व्यवस्थापन र नियमन गर्ने । • स्थानीयस्तरमा कृषि सम्बन्धी प्रविधिको संरक्षण र हस्तान्तरण गर्ने । • पालिकामा कृषि र पशुपन्छी विकास सम्बन्धी स्रोत केन्द्रहरूको विकास र व्यवस्थापन गर्ने • प्राङ्गारिक खेती तथा मलको प्रवर्द्धन र प्रचार प्रसार गर्ने ।		संचालन गर्ने । • प्राङ्गारिक उत्पादनलाई लागतको आधारमा प्रोत्साहन अनुदान दिने । • पशुपन्छी प्रवर्द्धनका लागि कार्यक्रम संचालन गर्ने । • पशुपन्छी विकासका लागि श्रोत केन्द्रको स्थापना गर्ने । • पशु विमाको लागि अनुदान कार्यक्रमको संचालन गर्ने ।
जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएको व्यक्ति, र	• सङ्घ र प्रदेश कानूनको अधीनमा रही सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमको	• जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, र अशक्तहरूको भत्ता वितरणको लागि	• सामाजिक दायित्वको क्षेत्र भएको हुँदा सरकारका सामाजिक सुरक्षा नीति

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रवन्ध	विक्षेपण
अशक्तहरूको व्यवस्थापन	कार्यान्वयन, सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्ने । • जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा असहायको लगत अद्यावधिक, परिचयपत्र वितरण, सामाजिक सुरक्षा तथा सुविधाको व्यवस्थापन तथा वितरण गर्ने • जेष्ठ नागरिक क्लव, दिवा सेवा केन्द्र, भेटघाट स्थल, आश्रय केन्द्रको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्ने । • सङ्घ तथा प्रदेशसँगको समन्वयमा अपाङ्गता पुनर्स्थापना केन्द्र, ज्येष्ठ नागरिक केन्द्र तथा अशक्त स्याहार केन्द्रको सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्ने । • सडक बालबालिका अनाथ असहाय अशक्त र मानसिक असन्तुलन भएका व्यक्तिहरूको पुनर्स्थापना केन्द्रको सञ्चालन व्यवस्थापन अनुगमन र नियमन गर्ने ।	कर्मचारी तथा बैंकको उचित प्रवन्ध गर्ने । • बालबालिका पुनर्स्थापना केन्द्रको व्यवस्थापनको लागि भवन तथा अन्य आवश्यक बन्दोबस्त गर्ने । • यस सम्बन्धी सेवा केन्द्र तथा स्थलहरूको व्यवस्था गर्ने । • पालिकाले योजना तथा कार्यक्रम बनाई अन्य साझेदारहरूसँग सहकार्य गर्ने । • पालिकाभित्र कार्यरत यस्ता क्षेत्रमा क्रियाशिल संस्थाहरूको व्यवस्थापन गर्ने ।	अनुसार कार्यान्वयन गर्न गराउन पालिकामा यस सम्बन्धी संरचना हुनुपर्ने । • साझेदारहरूको सहकार्यलाई प्रवर्द्धन गर्ने गरी कार्यविवरण तय गर्नुपर्ने । • सामाजिक तथा आर्थिक विकास शाखा अन्तर्गत उपशाखाको व्यवस्था गर्ने र यसका लागि पालिकाले जनप्रतिनिधिको नेतृत्वमा समन्वय समितिको समेत व्यवस्था गर्नुपर्ने । • अधिकृतस्तरको नेतृत्व वा आवश्यकता अनुसार थप कर्मचारी एंवम उपकरणको व्यवस्था गर्ने ।
खानेपानी तथा जलविद्युत आयोजना र वैकल्पिक	• पालिका क्षेत्रमा खानेपानी सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन गर्ने ।	• खानेपानीको व्यवस्थापनका लागि राष्ट्रिय नीतिको अधिनमा रही पालिकाले नेतृत्वदायी र समन्वयात्मक भूमिका	• खानेपानी लगायतका शहरी सुविधाहरूको उपलब्धताका लागि गर्नुपर्ने विकासात्मक कार्यहरूमा

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रबन्ध	विक्षेपण
उर्जा	- संघीय कानून अनुसार पालिका क्षेत्रमा विद्युत वितरण प्रणाली र सेवाको व्यवस्थापन गर्ने । - खानेपानी महसुल निर्धारण र खानेपानी सेवा व्यवस्थापन गर्ने । - एक मेगावाटसम्मका जलविद्युत आयोजनासम्बन्धी स्थानीयस्तरको नीति, कानून, मापदण्ड, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र नियमन गर्ने । - स्थानीयतहमा वैकल्पिक ऊर्जा सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन नियमन गर्ने । - स्थानीय विद्युत वितरण प्रणाली र सेवाको व्यवस्थापन, सञ्चालन, अनुगमन र नियमनका कार्य गर्ने । - स्थानीयतहमा वैकल्पिक ऊर्जा सम्बन्धी प्रविधि विकास र हस्तान्तरण, क्षमता अभिवृद्धि र प्रवर्द्धनात्मक कार्य गर्ने । - खानेपानी, साना जलविद्युत आयोजना तथा वैकल्पिक उर्जा सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने ।	- निर्वाह गर्न समन्वय समितिको व्यवस्था गर्ने । - पालिका क्षेत्रमा खानेपानीको व्यवस्थापनको कार्य गर्ने । - खानेपानी महसुल निर्धारण लगायतका कार्यहरू गर्ने । - पालिका क्षेत्रमा बैकल्पिक उर्जा र विद्युत वितरण प्रणालीको विकास एवं वितरणका लागि सहजिकरण गर्ने । - यसका लागि संघ सरकार र संस्थानहरूसँग समन्वय गर्ने ।	- पूर्वाधार विकास तथा योजना कार्यान्वयन शाखासँग सम्बद्ध कार्यविवरणमा समेट्नुपर्ने । - सर्व शुलभ खानेपानीको आपूर्ति गर्नुपर्ने पालिकाको मुख्य दायित्व रहेकाले खानेपानी तथा सरसफाइ व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यको लागि उपयुक्त जनशक्तिलाई खानेपानी तथा सरसफाइका कार्य गर्न जिम्मेवारी दिने ।

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रवन्ध	विक्षेपण
विपद व्यवस्थापन	- विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड, योजनाको कार्यान्वयन, अनुगमन र नियमन गर्ने । - स्थानीयस्तरमा विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना, पूर्व सूचना प्रणाली, खोज तथा उद्धार, राहत सामग्रीको पूर्व भण्डारण, वितरण र समन्वयका कार्य गर्ने । - विपद् जोखिम क्षेत्रको नक्साङ्कन तथा बस्तीहरूको पहिचान र स्थानान्तरण गर्ने । - विपद् व्यवस्थापनमा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय समुदाय, सङ्घसंस्था तथा निजी क्षेत्रसँग सहयोग, समन्वय र सहकार्य गर्ने । - विपद् व्यवस्थापन कोषको स्थापना तथा सञ्चालन र स्रोत साधनको परिचालन गर्ने । - विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी स्थानीयस्तरका आयोजनाको तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र नियमन गर्ने ।	- विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी समन्वय गर्न संयन्त्र निर्माण गर्ने । - पूर्व तयारी, प्रतिकार्य, पूर्व जानकारीका सामग्रीहरूको प्रवन्ध गर्ने । - विपद्का बेला उद्धार, राहत लगायत कार्य गर्नकालागि आवश्यक बजेटको व्यवस्था गर्ने । - विपद्का बेला उद्धार गर्नकालागि तालिम प्राप्त जनशक्ति तयार गर्ने । - दमकलतथा एम्बुलेन्सको प्रवन्ध गर्ने । - खुला स्थानको प्रवन्ध गर्ने । - विपद् व्यवस्थापन कोष स्थापना गरी सो को सञ्चालनको विधि तय गर्ने । - पालिकाको विपद् जोखिम न्यूनीकरण योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने । - विपद् प्रतिकार्य समूहहरू समुदायस्तरमा नै तयार गर्ने ।	- यसको गहनतालाई मध्यनजर गरी पालिकामा यसको समन्वयका लागि संरचना राख्नुपर्ने । - वडाहरूको कार्यविवरणमा यसलाई समेट्नुपर्ने । - समुदाय स्तरमा रहने प्रतिकार्य समूहहरू व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित भै पालिकाको संरचना र वडाको कार्यविवरण व्यवस्थित गराउनुपर्ने । - स्थानीय समिति निर्माण गरी विपद् व्यवस्थापनका कार्यहरू गर्ने । - विपद् व्यवस्थापनका लागी आवश्यक पर्ने दमकल लगायत सवारी साधन र जनशक्तीको व्यवस्था गर्ने । - प्राकृतिक श्रोतहरूको तत्थ्याङ्क संकलन र नक्साङ्कन गर्ने । - वृक्षारोपण र भु-उपयोग नीति तर्जुमा गर्ने ।

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रवन्ध	विक्षेपण
	- विपद् पश्चात स्थानीयस्तरको पुनर्स्थापना र पुनर्निर्माणका कार्य गर्ने । - स्थानीयस्तरको विपद् सम्बन्धी तथ्याङ्क व्यवस्थापन र अध्ययन अनुसन्धान गर्ने - स्थानीय आपतकालीन कार्य सञ्चालन प्रणाली तयार गर्ने । - समुदायमा आधारित विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।		
जलाधार, वन्यजन्तु, खानी तथा खनिज पदार्थको संरक्षण	- जलाधार, वन्यजन्तु, खानी तथा खनिज पदार्थको संरक्षण सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड तथा योजनाको कार्यान्वयन र नियमन गर्ने । - पानी मुहानको संरक्षण गर्ने । - सामुदायिक भू-संरक्षण र सोमा आधारित आय आर्जन कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । - भू-संरक्षण र जलाधार व्यवस्थापनजन्य सामुदायिक अनुकूलन कार्यहरू गर्ने । - खानी तथा खनिज पदार्थ सम्बन्धी सूचना तथा तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने । - बहुमूल्य धातु, पत्थर तथा खनिज	- जलाधार, वन्यजन्तु, खानी तथा खनिज पदार्थको संरक्षण सम्बन्धी पालिकाको नीति बनाई सो अनुसार योजना कार्यक्रम बनाउने । - ढुंगा , गिटी, बालुवा जस्ता खनीज पदार्थको परिचालन र नियमन सम्बन्धी कार्यविधि निर्माण गर्ने । - श्रोतनक्सांकन गर्ने । - यसका लागि दर्ता प्रवन्ध तथा अभिलेखिकरण र सहजीकरण गर्ने ।	- योपालिका निर्माणजन्य प्राकृतिक श्रोतको व्यवस्थापन गर्ने संभावना भएको क्षेत्र भएकोले ढुंगा , गिटी, बालुवा जस्ता खनीज पदार्थको परिचालन र नियमन सम्बन्धी कार्यविधि निर्माण गर्नुपर्ने । - श्रोत परिचालन र व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित भै राजस्व शाखा र निर्माण शाखाहरूका कार्य विवरणमा यस सम्बन्धी कार्यहरू समेटनुपर्ने ।

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रबन्ध	विक्षेपण
	पदार्थको संरक्षण र सम्बर्द्धनमा सहयोग गर्ने । • ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा, नुन, माटो, खरीढुङ्गा, तथा स्लेट जस्ता खानीजन्य वस्तुको सर्वेक्षण, उत्खनन् तथा उपयोगको दर्ता, अनुमति, नवीकरण, खारेजी र व्यवस्थापन गर्ने । • भौगर्भिक नक्सा प्रकाशन गर्ने ।		
भाषा संस्कृती र ललितकलाको संरक्षण र विकास	• भाषा, संस्कृति र ललितकलाको संरक्षण र विकास सम्बन्धी स्थानीयस्तरको नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन, अनुगमन र नियमन गर्ने । • पुरातत्त्व, प्राचीन स्मारक तथा सङ्ग्रहालयको संरक्षण, सम्भार, प्रवर्द्धन र विकास गर्ने । • स्थानीयस्तरमा पुरातत्त्व, प्राचीन स्मारक र सङ्ग्रहालय संरक्षण, सम्बर्द्धन र पुनः निर्माण गर्ने । • परम्परागतजात्रा तथापर्वको सञ्चालन र	• भाषा, संस्कृति र ललितकलाको संरक्षण र विकास सम्बन्धी पालिकाको नीति र मापदण्ड तयार गर्ने । • विभिन्न भाषा तथा संस्कृति संरक्षण सम्बन्धी योजना तथा बजेटको प्रबन्ध गर्ने । • विभिन्न भाषाका कला संस्कृतीलाई जगेर्ना गर्न सचेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने । • उल्लिखित शैक्षिक क्रियाकलापमा आवद्धता गर्ने ।	• यसका लागि पालिकाले शैक्षिक क्रियाकलाप र अन्य प्रवर्द्धनात्मक क्रियाकलापलाई प्राथमिकतामा राख्नुपर्ने देखिन्छ । • यस सम्बन्धी कार्यविवरण शिक्षाको जिम्मेवारी हेर्ने संरचनामा राखि व्यवस्थापन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रवन्ध	विक्षेपण
	व्यवस्थापन गर्ने । • प्रचलित कानून विपरितका कुरीति तथा कुसंस्कार विरुद्ध सामाजिक परिचालन सम्बन्धी कार्य गर्ने । • भाषा, संस्कृति र कलाको संरक्षण र विकास सम्बन्धी अन्य कार्य गर्ने ।		
खेलकुद तथा पत्रपत्रिका र मनोरञ्जन	• स्थानीयस्तरका खेलकुद संरचनाको पूर्वाधार निर्माण, सञ्चालन तथा विकास गर्ने । • स्थानीयस्तरका खेलकुद प्रशासन तथा सङ्घसंस्थाको नियमन र समन्वय गर्ने । • खेलकुदको विकास र प्रवर्द्धन गर्ने । • खेलकुद प्रतियोगिता आयोजना र सहभागितागराउने । • खेलकुदसम्बन्धीपूर्वाधारको विकास गर्ने । • स्थानीयतहका पत्रपत्रिकाको दर्ता, अभिलेख तथा नियमन गर्ने । • मनोरञ्जन स्थलहरूको निर्माण सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्ने ।	• क्षेत्रगत समितिहरूको गठन गर्ने । • योजना तथा कार्यक्रमहरूको निर्माणगर्ने । • कार्यविधिको व्यवस्था गर्ने । • अभिलेख प्रणालीको निर्माण गर्ने । • शाखा तथा इकाईहरूलाई कार्यविवरण प्रदान गर्ने । • व्यवस्थापन र नियमन गर्ने ।	• नागरिकले अनुभूति गर्ने क्षेत्र भएको र यसको कार्यक्षेत्र पालिकाको क्षमता अनुसार विस्तार हुदै जाने भएको हुँदा यसका लागि संरचनागत व्यवस्था गर्दा जनप्रतिनिधिको नेतृत्वमा आवश्यकता अनुसार समन्वय समितिहरू गठन गर्ने र शिक्षा तथा खेदकुद विकास शाखाको कार्यविवरण बनाइ जिम्मेवारी दिन उपयुक्त हुने देखिन्छ ।
सामाजिक सुरक्षा र	• सामाजिक सुरक्षा तथा गरिबीनिवारण सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड,	• इकाईको व्यवस्था गर्ने । • आधुनिक प्रविधि सहितको अभिलेख र	• छुट्टै शाखा वा इकाईको व्यवस्था गरी कम्तीमा १ जना मानवश्रोतको प्रवन्ध

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रवन्ध	विक्षेपण
गरिबी निवारण	नियमन र अध्ययन अनुसन्धान गर्ने । • लक्षित समूह सम्बन्धी स्थानीय योजना, कार्यक्रम, स्रोत परिचालन र व्यवस्थापन गर्ने । • सामाजिक सुरक्षाको कार्यान्वयनको लागि सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय सङ्घसंस्थासँग सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य गर्ने । • सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी स्थानीय तथ्याङ्क र सूचना व्यवस्थापन गर्ने । • गरिबघरपरिवार पहिचान सम्बन्धी स्थानीय सर्वेक्षण, सूचना व्यवस्थापन र नियमन गर्ने । • स्थानीयसामाजिक सुरक्षा योजना तथा व्यवस्थापनको कार्य गर्ने ।	सेवा वितरणको व्यवस्था मिलाउने । • सूचनाहरूको विक्षेपण गरी तथ्याङ्कहरूलाई सार्वजनिक गर्ने । • नियमितरूपमा कार्य गर्ने गरी मानवश्रोतको व्यवस्था गर्ने । • वडासँगको सम्बन्ध खुल्ने गरी कार्यविवरण तयार गर्ने । • यसका लागि आवश्यक कार्यविधिहरू बनाउने ।	हुनुपर्ने देखिन्छ । • संरचनागत पक्षलाई हेर्दा सामाजिक सुरक्षा र रोजगारीलाई हेर्ने गरी एक समन्वय समिति हुन आवश्यक देखिन्छ ।
व्यक्तिगत घटनाको व्यवस्थापन	• व्यक्तिगत घटना (जन्म, मृत्यु, विवाह, बसाइँसराइ, सम्बन्ध विच्छेद र धर्मपुत्र र धर्मपुत्रीको दर्ताको व्यवस्था मिलाउने • व्यक्तिगत घटनाको स्थानीयतथ्याङ्क सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन गर्ने । • व्यक्तिगत घटनाको अभिलेख व्यवस्थापन	• इकाईको प्रवन्ध गर्ने । • आन्तरिक कार्यविधिको व्यवस्था गर्ने । • वडा रपालिका बिच सूचना आदान प्रदानको व्यवस्था मिलाउने ।	• यो कार्यका लागि वडाको कार्यविवरणमा उल्लेख गर्ने ।

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रबन्ध	विक्षेपण
	प्रतिवेदन बनाउने व्यवस्था मिलाउने ।		
बेरोजगारहरूको तथ्याङ्कसङ्कलन	• रोजगार तथा बेरोजगार श्रम शक्तिको तथ्याङ्क सङ्कलन, प्रशोधन र सूचना प्रणालीको स्थापना गर्ने । • पालिका क्षेत्रभित्र रहेका स्वदेशी तथा विदेशीश्रमिकको लगत सङ्कलन तथा सूचना व्यवस्थापन गर्ने । • विभिन्न क्षेत्र तथा विषयका दक्ष जनशक्तिको तथ्याङ्क सङ्कलन तथा व्यवस्थापन गर्ने । • सुरक्षित वैदेशिक रोजगारी र वैदेशिक रोजगारीमा रहेको श्रम शक्तिको सूचना तथा तथ्याङ्कको सङ्कलन तथा व्यवस्थापन गर्ने । • रोजगार सूचना केन्द्रको व्यवस्थापन तथा सञ्चालन गर्ने । • वैदेशिक रोजगारीमा जाने श्रमशक्तिको लागि वित्तीय साक्षरता र सीपमूलक तालीमको सञ्चालन गर्ने । • वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका व्यक्तिहरूको सामाजिक पुनःएकीकरण	• रोजगार केन्द्रको व्यवस्थापन गर्ने । • रोजगार तथा बेरोजगार श्रम शक्तिको तथ्यांक व्यवस्थापन गर्ने । • रोजगारमूलक कार्यक्रमको कार्यान्वयन गर्ने जसमा राष्ट्रिय कार्यक्रमहरूको सञ्चालन गर्ने । • यसका लागि संघ प्रदेशका लागि संघ प्रदेशका सरकारहरू र अन्य साझेदारहरूसँग समन्वय एवं सहकार्य गर्ने ।	• यससँग सम्बद्ध सूचना तथा तथ्याङ्कहरूको व्यवस्थापनका लागि सूचना तथा अभिलेख केन्द्र मार्फत गर्नुपर्ने देखिन्छ । • रोजगार केन्द्रहरूको सञ्चालन र व्यवस्थापनका लागि साझेदारहरूको परिचालन गर्नुपर्ने । • राष्ट्रिय कार्यक्रमहरूको सञ्चालन र अन्य प्रवर्द्धनात्मक कार्यहरू गर्नका लागि अस्थायी संरचनाको परिचालन गर्नु उपयुक्त हुने । • शाखा कार्यालयको व्यवस्था गरी सूचना केन्द्रको स्थापना गर्ने ।

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रबन्ध	विक्षेपण
	गर्ने। वैदेशिक रोजगारीबाट प्राप्त ज्ञान, सीप र उद्यमशीलताको उपयोग गर्ने वातावरणको सृजना गराउने।		
सवारी साधन अनुमति र यातायात सेवा	- यातायातव्यवस्थापन सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड, योजना, कार्यान्वयन र नियमन गर्ने। - स्थानीय सार्वजनिक यातायातको रुट निर्धारण, अनुमति, नवीकरण, खारेजी, सेवाको गुणस्तर, भाडा दरनिर्धारण र नियमन कार्य गर्ने। - वातावरणमैत्री, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन, विपद् जोखिम संवेदनशीलताको आँकलन, अपाङ्गता र लैङ्गिकमैत्रीयातायात प्रणालीको स्थानीय तहमा प्रवर्द्धन गर्ने। - स्थानीय बस, ट्रलिवस, ट्राम जस्ता मध्यम क्षमताका मासट्रान्जिट प्रणालीको नीति मापदण्ड योजना, कार्यान्वयन, अनुगमन र नियमन गर्ने।	- कानून, मापदण्ड र कार्यविधिको व्यवस्था गर्ने। - अभिलेख प्रणालीको व्यवस्थापन गर्ने।	हाल पालिकाले यस क्षेत्रमा कार्य गर्न समन्वय समिति बनाई साझेदारीको माध्यमको प्रयोग गर्दा उपयुक्त हुने।
भूमि व्यवस्थापन	सङ्घीय तथा प्रदेश कानूनको अधीनमा रही स्थानीयस्तरको भू-उपयोग नीति,	संगठन संरचनामा यस सम्बन्धी कार्य गर्नको लाई एउटा इकाईको प्रबन्ध	सामाजिक तथा आर्थिक विकास शाखा अन्तर्गतबाट यस सम्बन्धी आवश्यक

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रवन्ध	विश्लेषण
	योजना, कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने । - सङ्घीय तथा प्रदेशको मापदण्डको अधीनमा रही व्यवस्थित बस्ती विकासका कार्यक्रमको तर्जुमा र कार्यान्वयन, एकीकृत बस्ती विकासका लागि जग्गाको एकीकरण तथा जग्गा विकास र व्यवस्थापन गर्ने । - स्थानीय स्तरमा अव्यवस्थित बसोबासको व्यवस्थापन गर्ने ।	गर्ने । मापदण्ड र कार्यविधि बनाई कार्यान्वयनमा जाने ।	कार्य सञ्चालन हुने व्यवस्था गर्नुपर्ने । आगामी दिनमा यस सम्बन्धी कार्यबोझ उच्च हुदै जाने भएकोले एक समन्वय समिति बनाई छुट्टै संरचनाको रूपमा व्यवस्थापन गर्ने दीर्घकालिन सोच राख्नुपर्ने देखिन्छ ।
जग्गा धनी दर्ता प्रमाण पुर्जा वितरण	- स्थानीय जग्गाको नाप नक्सा, कित्ताकाट, हालसाविक, रजिष्ट्रेशन नामसारी तथा दाखिल खारेज गर्ने । - जग्गा धनी दर्ता प्रमाणपुर्जा वितरण तथा लगत व्यवस्थापन गर्ने । - भूमिकोवर्गीकरण अनुसारको लगत गर्ने । सार्वजनिक प्रयोजनका लागि जग्गा प्राप्ति, मुआब्जा निर्धारण तथा वितरणमा समन्वय र सहजीकरण गर्ने । - नापी नक्सा तथा जग्गाको स्वामित्व निर्धारण कार्यमा समन्वय र सहजीकरण	- पालिका अन्तर्गत मालपोत तथा नापी कार्यालयको स्थापना गर्ने । - जग्गा धनी दर्ता प्रमाण पूर्जा वितरणको लागि आवश्यक जनशक्तिको व्यवस्थापन गर्ने । - आवश्यक पूर्वाधारको व्यवस्था गर्ने । - सरल र सुरक्षित अभिलेखको प्रवन्ध मिलाउने ।	- हालसम्म यस कार्यको जिम्मेवारी पालिकालाई हस्तान्तरण भै नसकेको हुँदा हाल यस प्रयोजनका लागि थप संरचनाको प्रस्ताव पछि नै गर्नुपर्ने देखिन्छ । - हाल पालिकाले यस सम्बन्धी सिफारिश गर्नुपरिरहेको हुँदा सो कार्यका लागि भूमि प्रशासनसँग सम्वद्ध मानवश्रोत र पालिका क्षेत्रभित्रको अभिलेख व्यवस्थापनसँग सम्वद्ध कार्यका लागि मात्र संरचनामा ध्यान

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रबन्ध	विश्लेषण
	गर्ने ।		दिनुपर्ने देखिन्छ । • जग्गा धनी प्रमाण पुर्जा वितरण सम्बन्धी कार्यविधि सहित पुर्वाधारको विकास गर्ने ।
सिफारिश तथा प्रमाणीत गर्ने	• नाता प्रमाणित, नागरिकताको प्रतिलिपि, घरजग्गासँग सम्बन्धित कुराहरू आदि स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले गरेको व्यवस्था अनुसारका सिफारिश गर्ने तथा प्रमाणित गर्ने कार्य गर्ने । • अन्य सार्वजनिक निकायले अनुरोध गरेका स्थानीय सरोकारका सवालहरू र पालिकाका नागरिकहरूको जनजीवनसँग सम्बन्धित सिफारिश वा प्रमाणित गर्ने कार्यहरू गर्ने ।	• विभिन्न सिफारिसका नमुनाहरू निर्माण गर्ने । • कार्यविधिको व्यवस्था गर्ने । • आवश्यक जनशक्तिको प्रबन्ध गर्ने । • जानकारीहरूको सूचना प्रवाहको व्यवस्था गर्ने । • सेवाको सरलीकरणका लागि आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गर्ने ।	• यो कार्यमा पालिकाको ज्यादा समय खर्च हुन्छ । वडाको कार्यविवरण र पालिकाको आन्तरिक प्रशासन तथा व्यवस्थापन शाखाको कार्यविवरणमा यसलाई समेट्नुपर्ने देखिन्छ ।
न्यायिक व्यवस्थापन सम्बन्धी	• न्यायिक कार्य सम्बन्धी व्यवस्था अनुसार र न्यायिक समितिको अधिकार क्षेत्रमा रही अधिकारको प्रयोग गर्ने । • न्यायसम्पादन प्रक्रियाको अवलम्बन गर्ने ।	• न्यायिक समिति गठन । • इजलास कक्ष सञ्चालन । • सचिवालयको व्यवस्था । • कानूनी दस्तावेज लगायत सन्दर्भ सामग्रीहरूको व्यवस्थापन । • मध्यस्थकर्ताको विकास ।	• यो कार्यमा पालिकाको कार्यबोझ देखिएको हुँदा यसको सचिवालयको प्रबन्ध गरी कार्यविवरण उल्लेख गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रबन्ध	विक्षेपण
		• कानून विज्ञहरूको व्यवस्था । • सचेतना कार्यक्रम लगायतका विषयहरू समेटि यसका लागि कार्यक्रम तथा बजेटको व्यवस्था मिलाउने ।	
स्थानीय तथ्याङ्क र अभिलेख संकलन	• स्थानीयतथ्याङ्कसम्बन्धी नीति, कानून, र मापदण्ड बनाउने । • यस सम्बन्धीयोजना निर्माण गर्ने र सो को कार्यान्वयन एवं नियमन गर्ने । • पालिकाका आधारभूत तथ्याङ्कहरू सङ्कलन र व्यवस्थापन गर्ने । • जन्म,मृत्यु, विवाह, सम्बन्ध विच्छेद, बसाइँ-सराइ दर्ता र पारिवारिक लगतको अभिलेख तथा पञ्जीकरण व्यवस्थापन गर्ने ।	• पञ्जीकरण शाखाको व्यवस्था गर्ने । • तथ्यांक तथा अभिलेख व्यवस्थापनको लागि कर्मचारी व्यवस्थापन गर्ने । • तथ्यांक भण्डारणको लागि अत्याधुनि कम्प्युटर व्याकअपको प्रबन्ध गर्ने । • यसका लागि आवश्यक नीति तर्जुमा गरी कानून मापदण्ड र योजना बनाउने । • कार्यक्रमको कार्यान्वयन र आवश्यकता अनुसार नियमन गर्ने ।	• यसका लागि सूचना प्रविधि उपशाखा र सामाजिक सुरक्षा र पञ्जीकरण इकाईको स्थापना गर्नुपर्ने । • यसमा सूचना प्रविधि एवं तथ्याङ्क प्रशोधन तथा विक्षेपणको सीप भएको मानवश्रोतको व्यवस्था हुनुपर्ने । • हालको पालिकाको क्षमता समेतका आधारमा सूचना प्रविधि उपशाखाको व्यवस्था गरी अधिकृत स्तरको जनशक्तिको व्यवस्था मिलाउनु पर्ने ।
क्षमता विकास र नियमन सम्बन्धी कार्य	• सञ्चालित विकास योजना, आयोजना तथा संलग्न उपभोक्ता समितिहरूका कार्यको अनुगमन तथा नियमन गर्ने । • सिकर्मी, डकर्मी, उपभोक्ता समिति, सामुदायिक संस्थाहरू, सामाजिक उत्प्रेरकहरू लगायतलाई क्षमता	• समिति तथा उपसमितिहरूको व्यवस्था गर्ने । • प्रतिवेदनहरू जारी गर्ने । • समीक्षा गर्ने गराउने । • नागरिक परिचालन गराउने विधि तय गरी प्रयोगमा ल्याउने ।	• पालिकाका सबै संरचनाहरूको कार्यविवरणमा यस पक्षलाई ध्यान दिनुपर्ने । • आन्तरिक प्रशासन तथा व्यवस्थापन शाखा अन्तर्गत प्रशासन शाखाको कार्य विवरणमा समावेश गरी

स्थानीय तहको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित प्रावधान	प्रावधान मुताविक पालिकाले गर्नुपर्ने कार्यहरू	कार्यसम्पादनका लागि हुनुपर्ने आवश्यक प्रवन्ध	विक्षेपण
	विकासका लागि आवश्यक तालिमहरू र अन्य प्रवर्द्धनात्मक कार्यहरू गर्ने । - उपभोग्य सामग्रीको गुणस्तर र मूल्यसूची अनुगमन गरी उपभोक्ता हित संरक्षण गर्ने । - पालिकाले सञ्चालन गरेका आयोजना तथा कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयनमा अनुगमन गर्ने, समयमा सञ्चालन र सोको लाभको उपभोगको सम्बन्धमा आवश्यक नियमन गर्ने ।	नगर प्रहरीको परिचालन गर्ने ।	आवश्यक मात्रामा जनशक्ति परिचालन गर्ने ।

३.२ कार्यबोझ विश्लेषण

बिरुवा गाउँपालिकामा दरबन्दीहरू यकिन र परिमार्जन गर्ने सम्बन्धमा केहि पदहरूको कार्यबोझ विश्लेषण गर्ने प्रयास गरिएको छ । यस प्रयोजनका लागि प्रशासकीय अधिकृत र वडा सचिवहरूलाई मुख्य रूपले छनौट गरी उनीहरूको कार्यबोझ विश्लेषण गरिएको छ । प्रायःजसो वडा सचिवहरूको प्रतिनीधित्व गर्न सक्ने हिसावले आएका कार्यहरूको बुँदागत टिपोट गरी एक साताको गतिविधि यस विश्लेषणमा राखिएको छ । प्राप्त फरमेट अनुसार देहाय अनुसार तालिकावद्ध गरी वर्णन गरिएको छ । कर्मचारीहरूले गर्ने कार्य र काम गर्दा लागेको एक सातासम्मको समयको हिसाव गरी नमूना विवरण यहाँ प्रस्तुत गरिएको छ ।

३.२.१ वडा सचिवको कार्यबोझको लेखाजोखा:

क) पद: वडा सचिव

क्र.सं.	कामको विवरण	प्रतिदिन काम गर्ने संख्या	प्रतिकाम लाग्ने समय	जम्मा समय	कै.
१.	सिफारिस पत्र तयार गर्ने	२०	५ मिनेट	१०० मिनेट	
२.	सम्पत्ति कर रसिद काट्ने	१०	३ मिनेट	३० मिनेट	
३.	नगदी रसिद काट्ने	२५	३ मिनेट	७५ मिनेट	
४.	घर निर्माण सम्पन्न मुचुलका निर्माण	-	-	-	
५.	घर निर्माण सम्पन्न सिफारिस	-	-	-	
६.	व्यक्तिगत घटना दर्ता	१०	१० मिनेट	१०० मिनेट	
७.	घरबाटो प्रमाणित	५	५ मिनेट	२५ मिनेट	
८.	घर कायम सिफारिस	-	-	-	
९.	पारिवारिक विवरण सिफारिस	२	१० मिनेट	२० मिनेट	
१०.	जग्गा नामसारी सिफारिस	१	३० मिनेट	३० मिनेट	
११.	ज्याला प्रमाणित	-	-	-	
१२.	विजुली जडान सिफारिस	१	५ मिनेट	५ मिनेट	
१३.	घरेलु दर्ता सिफारिस	२	३० मिनेट	३० मिनेट	मासिक
१४.	चारकिल्ला प्रमाणित	५	१० मिनेट	५० मिनेट	
१५.	बाटो प्रमाणित सिफारिस	१	१० मिनेट	१० मिनेट	
१६.	जग्गाको चलन चल्ती मुल्यांकन	१	१० मिनेट	१० मिनेट	
१७.	आय प्रमाणित सिफारिस	१	१५ मिनेट	१५ मिनेट	
१८.	अङ्ग्रेजी सिफारिस	२	३० मिनेट	६० मिनेट	मासिक

१९.	अपाङ्ग सिफारिस	५	१५ मिनेट	७५ मिनेट	मासिक
२०.	छात्रवृत्ति सिफारिस	२	१० मिनेट	२० मिनेट	मासिक
२१.	जेष्ठ नागरिक परिचय पत्र वितरण	१०	१० मिनेट	१०० मिनेट	मासिक
२२.	दर्ता चलानी गर्ने	३०	३ मिनेट	९० मिनेट	
२३.	बैंक कारोवार सिफारिस(सा.सु. र निवृत्तिभरण)	१०	१० मिनेट	१०० मिनेट	
२४.	नागरिकता सिफारिस	२	२० मिनेट	४० मिनेट	
२५.	नागरिकता प्रतिलिपी सिफारिस	१	१० मिनेट	१० मिनेट	
२६.	उपभोक्ता समिति गठनमा सहजीकरण	३	३० मिनेट	९० मिनेट	
२७.	योजनाको सम्झौता गराउने	३	३० मिनेट	९० मिनेट	
२८.	कार्यक्रम संचालन गर्ने	२	६० मिनेट	६० मिनेट	वार्षिक
२९.	वडा समितिको बैठक माइन्चुट तयारी	३	६० मिनेट	१८० मिनेट	मासिक
३०.	स्थलगत सार्वजनिक मुचुल्का तयार		६० मिनेट	६० मिनेट	

ख) वडा सचिव र उनका सहयोगीहरूको सहयोगमा कार्य सम्पादन गर्दा दैनिक करिब १८ देखि २० घण्टासम्मको कार्य बोझ देखिएको छ । यी कार्यहरू कुशल तरिकाले सम्पादन गर्नका लागि वडामा जनशक्ति थप गर्न आवश्यक देखिएको छ ।

ग) नियमित रूपमा दोहोरिने मुख्य कामहरूमा- सिफारिस पत्र तयार गर्ने, सम्पत्ति करको रसिद काट्ने, नगदी रसिद काट्ने, व्यक्तिगत घटना दर्ता, घरबाटो प्रमाणित, आय प्रमाणित सिफारिस, जेष्ठ नागरिक परिचयपत्र, दर्ता चलानी, नागरिकता सिफारिस, चारकिल्ला प्रमाणित आदी मुख्य रहेका छन् ।

घ) हप्तामा २/३ पटक मात्र गर्नुपर्ने कामहरूमापारिवारिक विवरण सिफारिस, अग्रेजी सिफारिस, उपभोक्ता समिति गठन सहजीकरण, योजनाहरूको संझौता गराउने आदि रहेका छन् ।

ङ) यसै गरी महिनामा २/४ पटक मात्र गर्नुपर्ने कार्यहरूमा- स्थलगत सर्जिमिन मुचुल्का, वडा समितिको बैठक माइन्चुट तयारी गर्ने वडामा गरिने कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने रहेका छन् ।

च) वर्षमा २/४ पटक गरिने कार्यहरूमा- घरेलु दर्ता सिफारिस, छात्रवृत्ति सिफारिस र जग्गाको चलन चल्तीको मुल्यांकन गर्ने कार्यहरू रहेका छन् ।

अतः यस वडा सचिव पदका लागि आवश्यक पर्ने प्रमुख क्षमतामा- संचार सीप, समय व्यवस्थापन सीप, कार्मचारी व्यवस्थापन सीप र आय व्यय व्यवस्थापन सीपको अरुत देखिन्छ । साथै, स्थानीय राजस्व

वृद्धिका लागी आवश्यक पर्ने तथ्याङ्कहरू संकलन र प्रसोधन गरी त्यस्को निष्कर्ष बमोजिम योजना गर्न सक्ने क्षमताको आवश्यकता रहेको छ। क्षमता प्रवर्द्धनका लागि वडा सचिवलाई कार्य विवरण, बजेट, कम्प्युटर र सफ्टवेयर एंव सवारी साधनको पनि आवश्यकता रहेको छ ।

३.२.१ प्रशासकीय अधिकृतको कार्यबोझको लेखाजोखा:

क) पद: प्रशासकीय अधिकृत

क्र.सं.	कार्य विवरण	सम्पादन गर्न लाग्ने समय	कामको परिमाण	हसामा सालाखाला कामको परिमाण	मासिक	वार्षिक	कै.
१.	सिफारिस पत्र तयार गर्ने	३० मि.	१	१० वटा			
२.	बैठक/छलफलका लागि कार्य योजना बनाउने	३ घ.	०.०५	१ वटा			
३.	इभेन्ट व्यवस्थापनको लागि छलफल गर्ने	३ घ.	०.०१	५ वटा		वर्षमा	
४.	इभेन्ट संचालन गर्ने	८-१० घ.		५ वटा		वर्षमा	
५.	गुनासो/सल्लाह गर्न आउनेसँग छलफल गर्ने	१ घ.		३ वटा	मासिक		
६.	कार्यक्रम संचालन वा छलफलका लागि कार्यालय भन्दा बाहिर आवत जावत गर्ने	१-२ घ.	०.०१	१०-१५ वटा			
७.	निर्णय लेखन र निर्णय सम्बन्धित क्षेत्रमा पुर्‍याउने	५-६ घ.		१-२ वटा	मासिक		
८.	सचिवालय सम्बन्धी कार्य	१ घ.		२०-३० वटा	मासिक		
९.	कर्मचारी सरुवा, पदस्थापन, विदाई, स्वागत	१ घ. ३० मि.	१-२	२४ वटा		वर्षमा	
१०.	अस्थायी, करार नियुक्ति	४-५ दिन	१	२-३		वर्षमा	

ख) यस पदले प्रतिदिन कामका लागि विताउनु पर्ने समय हेर्दा दैनिक, साप्ताहिक, मासिक र वार्षिक कार्यहरू रहेका छन् । दैनिक कार्यहरूमा सिफारिस पत्र तयार गर्ने, बैठक तथा छलफलका लागि कार्य योजना सहित बैठकमा बस्नुपर्ने, कार्यक्रम संचालन वा छलफलका लागि कार्यालय बाहिर आवतजावत गर्ने र सचिवालय सम्बन्धी कार्यहरू रहेकाले दैनिक सात घण्टा तीस मिनेटको समय उक्त कार्यहरूमा व्यतित हुने देखिन्छ । यस्का साथै साप्ताहिक, मासिक र वार्षिक गर्नुपर्ने कार्यका थालनीका लागि गरिने कामहरू समेत जोड्दा ८ घण्टा भन्दा बढी समय हुने देखिन्छ ।

- ग) यस पदका लागि नियमित रूपमा दोहरिने कार्यहरूमा सचिवालय सम्बन्धी कार्यहरू, सिफारिस पत्र तयार गर्ने, गुनासो व्यवस्थापनका कार्य, कार्यक्रम संचालन र अन्य कार्यालयमा जाने आउने कार्य, इभेन्ट व्यवस्थापनका कार्य र बैठक व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्यहरू रहने गरेका छन् ।
- घ) हप्तामा २/३ पटक गरिने कार्यहरूमा— सिफारिस पत्रहरू तयार गर्ने, निर्णय लेखन र निर्णय सम्बन्धित ठाँउमा पठाउने कार्य, कर्मचारी सम्बन्धी नियुक्ति, स्वागत तथा बिदाई आदि रहेका छन् ।
- ङ) यसै गरी महिनामा दुई चार पटक गर्नुपर्ने कार्यहरूमा— गुनासो व्यवस्थापन सम्बन्धि छलफल अन्य छलफलका लागी आउने पाहुनाहरूसँग कुराकानी गर्ने, सचिवालयका कार्य र निर्णय लेखनका कार्यहरू रहेका छन् ।
- च) वर्षमा दुई—चार पटक गर्नुपर्ने कार्यहरूमा— इभेन्ट व्यवस्थापनका कार्यहरू, इभेन्ट कार्यान्वयन गर्ने कार्यहरू र कर्मचारी व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यहरू जस्तै: सुरुवा, पदस्थापन, नियुक्ति, बिदाई र स्वागत आदि रहेका छन् ।

३.३ गाउँपालिकाको प्रस्तावित संगठन संरचना र दरबन्दी प्रक्षेपणको आधार

प्रस्तुत विश्लेषणमा आधारित भै यस गाउँपालिकाको संगठन संरचना यहाँ प्रस्ताव गरिएको छ । यस संरचनाले निम्न क्षेत्रहरूलाई समेटेको छ,

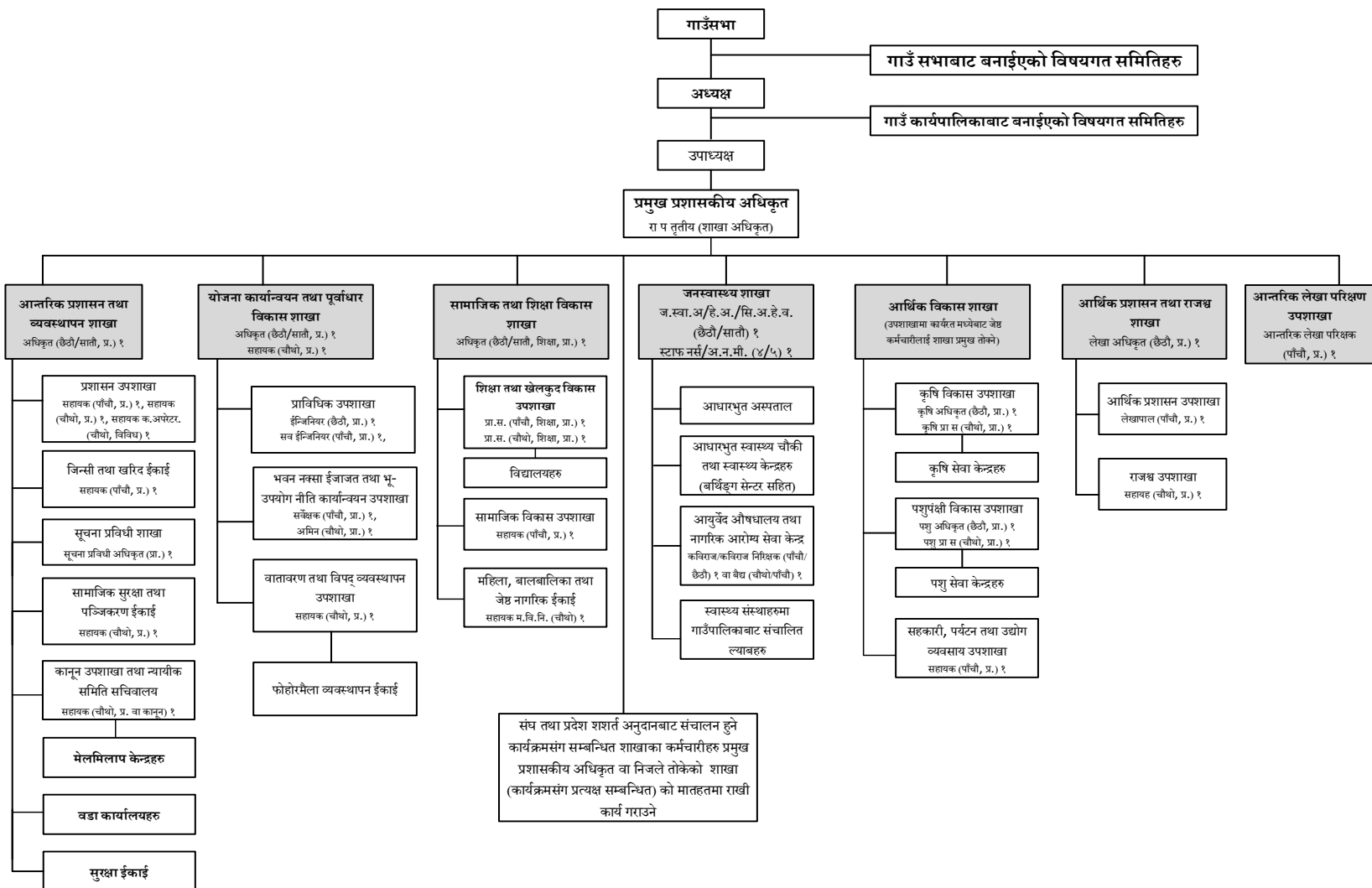
- गाउँपालिकाको राजनीतिक संरचना अनुसारका नियन्त्रण प्रवन्धको खाँका,
- गाउँपालिकाको प्रशासनीक संरचना जसमा निम्न पक्षहरू समेटिएका छन्:
 - ✓ नियमित प्रशासनीक सेवा प्रवाहको व्यवस्थापन,
 - ✓ योजना तथा कार्यान्वयन प्रणालीको व्यवस्थापन,
 - ✓ सामाजिक सुरक्षा लगायतका दायित्वहरूको व्यवस्थापन,
 - ✓ गाउँपालिकाको कार्यक्षेत्र अनुसारका विषयगत सवालहरूको व्यवस्थापन,
 - ✓ विषयगत शाखा तथा इकाईहरूको नियन्त्रण एवं नियमन,
 - ✓ वडा कार्यालयहरूको व्यवस्थापन,
- सेवा केन्द्र एवं अन्य अस्थायी संरचनाहरूको व्यवस्थापन,
- गाउँपालिकाको न्यायिक व्यवस्थापनका लागि आवश्यक प्रवन्ध,
- गाउँपालिकाको विधायिकी कार्य व्यवस्थामा सहयोग,
- गाउँपालिकाको समन्वय एवं सहजीकरणको भूमिका

यस संगठन संरचनामा निम्न पक्षहरूको व्यवस्थापन गर्नु परेको हुँदा तहगत पद संख्याको पिरामिड आकार केही भिन्न देखिएको छः

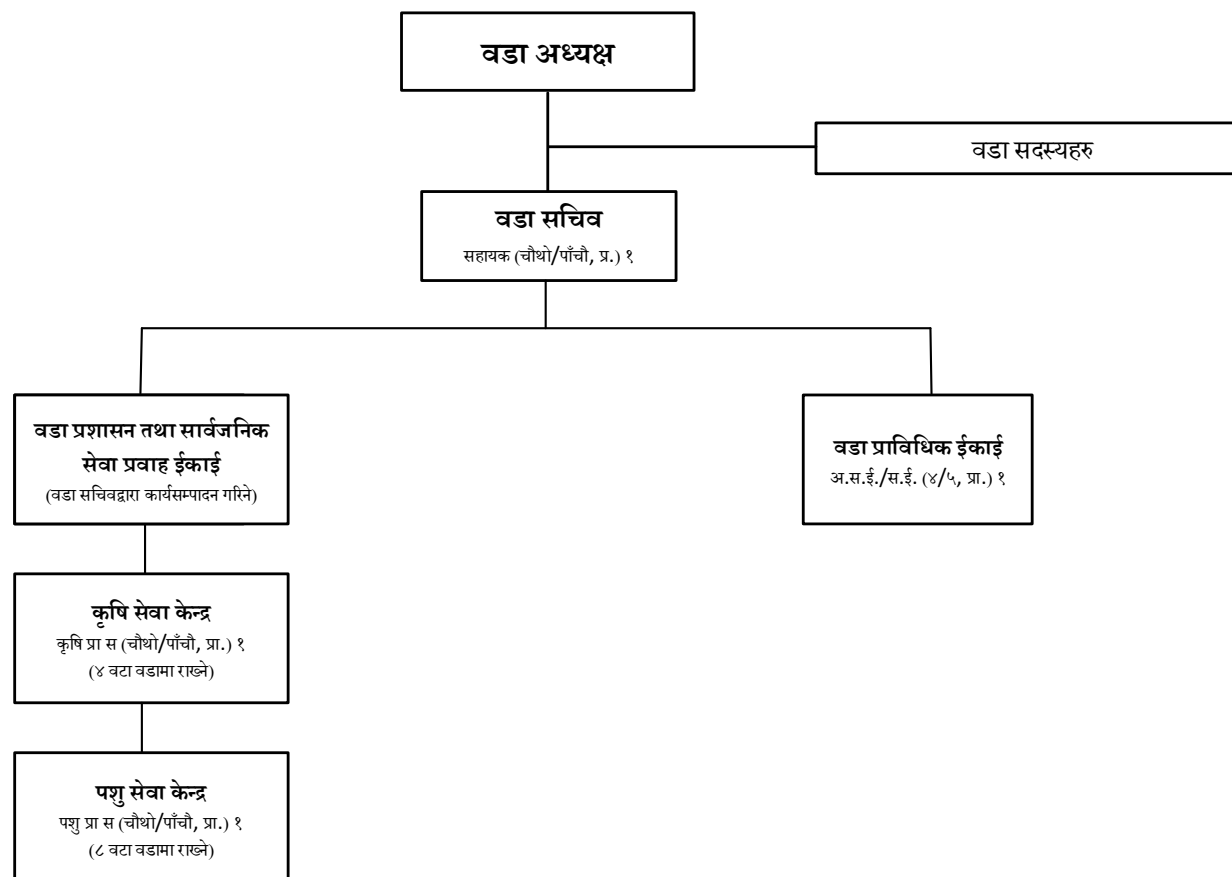
- क) समायोजन भै गाउँपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई साविक कै सेवा शर्त र तह अनुसार व्यवस्थापन गर्नुपर्ने हुँदा तल्लो तहको दरवन्दी संख्या र माथिल्लो तहको दरवन्दी संख्या सबै सेवा समूह तथा इकाईमा एकरूपता हुन सकेको छैन ।
- ख) गाउँपालिकाको आवश्यकता र दायित्व व्यवस्थापन क्षमतामा समेत आधारित भै संरचना प्रस्ताव गर्दा कतिपय सेवाका पदहरूमा हाल कार्यरत कर्मचारी सो भन्दा माथिल्लो तहको भएमा निज कार्यरत रहँदासम्म सोही तहको सेवा सुविधामा रहने तर संरचनागत तह भने प्रस्ताव गरिए अनुसार हुने गरी व्यवस्थापन गर्न सुझाव गरिएको छ ।
- ग) गाउँपालिकामा समायोजित विषयगत शाखा (शिक्षा, कृषि, पशु, जनस्वास्थ्य) हरूमा गाउँपालिकाको प्रस्तावित संगठन संरचनाको शाखा, उपशाखा एवं वडा कार्यालयहरूको कामका लागि समेत समावेश गरिएको छ ।

३.४ प्रस्तावित संगठन संरचना दरवन्दी तेरिज

क. गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय अन्तर्गतको संगठन संरचना

ख. वडा कार्यालय अन्तर्गतको संगठन संरचना

ग. गाउँपालिकाको प्रस्तावित शाखागत दरबन्दी संरचना

शाखा	उपशाखा/ ईकाई	पद नाम	सेवा/ समुह	श्रेणी/ स्तर	तह	प्र.	प्रा.	जम्मा	कैफियत
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय तर्फको शाखा/उपशाखा/ईकाईहरुको दरबन्दी तेरिज									
	कार्यालय प्रमुख	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	प्रशासन	रा.प.तृतीय (शाखा अधिकृत)		१		१	संघीय कर्मचारी
आन्तरिक प्रशासन तथा व्यवस्थापन शाखा	शाखा प्रमुख	प्रशासकीय अधिकृत	प्रशासन/ सा.प्र.	अधिकृत स्तर छैठौं/सातौं	६/ ७	१		१	
	प्रशासन उपशाखा	प्रशासन सहायक	प्रशासन/ सा.प्र.	सहायकस्तर पाँचौं	५	१		१	
		कम्प्युटर अपरेटर	विविध	सहायकस्तर पाँचौं	५	१		१	स्थायी दरबन्दी परपुर्ती नहुँदासम्म करारमा राख्ने
		सहायक	प्रशासन/ सा.प्र.	सहायकस्तर चौथो	४	१		१	
	जिन्सी तथा खरिद ईकाई	प्रशासन सहायक	प्रशासन/ सा.प्र.	सहायकस्तर पाँचौं	५	१		१	
	सूचना प्रविधि उपशाखा	सूचना प्रविधि अधिकृत	विविध	अधिकृत स्तर छैठौं	६		१	१	संघीय सशर्त साझेदारी अनुदान कार्यक्रम (PLGSP)
	सामाजिक सुरक्षा तथा पञ्जीकरण ईकाई	सहायक	प्रशासन/ सा.प्र.	सहायकस्तर चौथो	४	१		१	
	कानूनउपशाखा तथा न्यायीक समिति सचिवालय	कानून सहायक	प्रशासन/ कानून	सहायकस्तर चौथो	४	१		१	
	सुरक्षा ईकाई	नगर प्रहरी ईन्चार्ज	प्रशासन	श्रेणीबिहिन	४		१	१	
		नगर प्रहरी सहायक	प्रशासन	श्रेणीबिहिन			४	४	
योजना कार्यान्वयन तथा पूर्वाधार	शाखा प्रमुख	योजना अधिकृत	प्रशासन/ सा.प्र.	अधिकृत स्तर छैठौं/सातौं	६/ ७	१		१	

विकास शाखा									
		सहायक	प्रशासन/ सा.प्र.	सहायकस्तर चौथो	४	१		१	
	प्राविधिक उपशाखा	ईन्जिनियर	ईन्जि./ जनरल वा सिभिल	अधिकृतस्तर छैठौं/सातौं	६/ ७		१	१	
		सब ईन्जिनियर	ईन्जि./ जनरल वा सिभिल	सहायकस्तर पाँचौं	५		१	१	
	भवन नक्सा ईजाजत तथा भू- उपयोग नीति कार्यान्वयन उपशाखा	सर्वेक्षक	ईन्जि./सर्वे	सहायकस्तर पाँचौं	५		१	१	
		अमिन	ईन्जि./सर्भे	सहायकस्तर चौथो	४		१	१	
	वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन उपशाखा	सहायक	प्रशासन/ सा.प्र.	सहायकस्तर चौथो	४	१		१	
सामाजिक विकास शाखा	शाखा प्रमुख	सामाजिक विकास अधिकृत	शिक्षा/शिक्षा प्रशासन	अधिकृतस्तर छैठौं/सातौं	६/ ७		१	१	
	शिक्षा तथा खेलकुद विकास उपशाखा	प्राविधिक सहायक	शिक्षा/ शिक्षा प्रशासन	सहायकस्तर पाँचौं	५		१	१	
		प्राविधिक सहायक	शिक्षा/ शिक्षा प्रशासन	सहायकस्तर चौथो	४		१	१	
	सामाजिक विकास उपशाखा	प्रशासन सहायक	प्रशासन/ सा.प्र.	अधिकृतस्तर पाँचौं	५	१		१	
	महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक उपशाखा ईकाई	सहायक महिला विकास निरीक्षक	विविध सेवा	सहायकस्तर चौथो	४	१		१	
जनस्वास्थ्य शाखा	शाखा प्रमुख	स्वास्थ्य संयोजक	ज.स्वा.अ./ वा हे.अ./वा सि.अ.हे.व	छैठौं वा सातौं	६/ ७		१	१	
		स्टाफ नर्स/वा	क.न./	चौथो वा	४/		१	१	

		अ.न.मि.	वा प.हे.न.	पाँचौ	५				
	आयुर्वेद औषधालय तथा नागरिक आरोग्य सेवा केन्द्र	कविराज, वा कविराज निरिक्षक, वा बैद्य	आयुर्वेद	चौथो/पाँचौ/ छैठौ	४/ ५/ ६		१	१	
	स्वास्थ्य संस्थाहरुमा संचालित ल्याब	ल्याब टेक्निसियन		चौथो/पाँचौ	४/ ५		८	८	प्रत्येक स्वास्थ्य चौकीमा १ जनाको दरले
आर्थिक विकास शाखा	शाखा प्रमुख	उपशाखामा कार्यरत कर्मचारीमध्ये जेष्ठ कर्मचारी लाई तोक्ने							
	कृषि विकास उपशाखा	कृषि विकास अधिकृत	कृषि सेवा/ कृषि प्रसार, वा वाली संरक्षण	अधिकृतस्तर छैठौ/सातौ	६/ ७		१	१	
		प्राविधिक सहायक	कृषि सेवा/ सहायक	सहायकस्तर चौथो/पाँचौ	४/ ५		१	१	
	पशुपंक्षी विकास उपशाखा	पशुपंक्षी विकास अधिकृत	पशु सेवा/ सहायक	अधिकृतस्तर छैठौ/सातौ	६/ ७		१	१	
		प्राविधिक सहायक	पशु सेवा/ सहायक	सहायकस्तर चौथो/पाँचौ	४/ ५		१	१	
	सहकारी, पर्यटन तथा उद्योग व्यवसाय उपशाखा	प्रशासन सहायक	प्रशासन/ सा.प्र.	सहायकस्तर पाँचौ	५	१		१	
आर्थिक तथा राजस्व प्रशासन शाखा	शाखा प्रमुख	लेखा अधिकृत	प्रशासन/ लेखा	अधिकृतस्तर छैठौ/सातौ	६/ ७	१		१	
	आर्थिक प्रशासन उपशाखा	लेखापाल	प्रशासन/ लेखा	पाँचौ	५	१		१	
	राजस्व उपशाखा	सहायक	प्रशासन/ प्रशासन	चौथो	४	१		१	
आन्तरिक लेखा परिक्षण शाखा		आ ले प सहायक	प्रशासन/ आ.ले.प.	पाँचौ	५	१		१	

वडा कार्यालयहरु तर्फको दरबन्दी तेरिज (प्रति वडा कार्यालय)									
शाखा	उपशाखा/ ईकाई	पद नाम	सेवा/समुह	श्रेणी/स्तर	तह	प्र.	प्रा.	जम्मा	कैफियत
	वडा कार्यालय	वडा सचिव	प्रशासन/ सा.प्र.	सहायकस्तर पाँचौ	५	१		४	वडा नं ४, ५, ७ र ८
	वडा कार्यालय	वडा सचिव	प्रशासन/ सा.प्र.	सहायकस्तर चौथो	४	१		६	वडा नं १, २, ३, र ६
	वडा प्राविधिक ईकाई	सब ईन्जिनियर	ईन्जि./ सिभिल वा जनरल	सहायकस्तर पाँचौ	५		१	३	वडा नं ४, ५ र ८
	वडा प्राविधिक ईकाई	असिस्टेन्ट सब ईन्जिनियर वा खा.पा.स.टे.	ईन्जि./ सिभिल वा जनरल	सहायकस्तर चौथो	४		१	४	वडा नं ४, ५ र ८ बाहेकको अन्य वडामा
	वडा प्राविधिक ईकाई	खा.पा.स.टे.	ईन्जि./ स्यानिटरी	सहायकस्तर चौथो	४		१	१	वडा नं ४, ५ र ८ बाहेकको अन्य वडामा
	कृषि सेवा केन्द्र	प्राविधिक सहायक वा जे.टि.ए	कृषि सेवा/ सहायक	सहायकस्तर चौथो/पाँचौ	४/ ५		१	४	प्रति २ वडामा १ जनाको दरले
	पशु सेवा केन्द्र	प्राविधिक सहायक	पशु सेवा/ सहायक	सहायकस्तर चौथो/पाँचौ	४/ ५		१	८	सबै वडाहरुमा

श्रेणी विहिन कर्मचारीहरुको दरबन्दी तेरिज (करार सेवाबाट पदपूर्ति गर्ने)									
शाखा	उपशाखा/ ईकाई	पद नाम	सेवा/समुह	श्रेणी/स्तर	तह	प्र.	प्रा.	जम्मा	कैफियत
		हलुका सवारी चालक	ईन्जि.	श्रेणी विहिन			३		करार
		कार्यालय सहयोगी	प्रशासन	श्रेणी विहिन		४			गाउँ कार्यपालिकातर्फ
		स्वीपर वा सरसफाई कर्मचारी		श्रेणी विहिन		१			गाउँ कार्यपालिकातर्फ
		कार्यालय सहयोगी	प्रशासन	श्रेणी विहिन		८			वडा कार्यालय

घ. संघीय तथा प्रादेशिक अनुदान (शशर्त कार्यक्रम) अनुरूप करार सेवाबाट पदपूर्ति गरिने पदहरु

क्र.सं.	पद नाम	श्रेणी/तह	सेवा/समुह	स्वीकृत दरबन्दी	कैफियत
१	रोजगार संयोजक	अधिकृतस्तर	प्रशासन	१	प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम (केन्द्रीय अनुदान)
२	प्राविधिकसहायक	सहायकस्तर पाँचौ	इन्जि.	१	प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम (केन्द्रीय अनुदान)
३	रोजगार सहायक	सहायकस्तर चौथो	प्रशासन	१	प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम

					(केन्द्रीय अनुदान)
४	सूचना प्रविधि अधिकृत	अधिकृतस्तर	विविध	१	केन्द्रीय अनुदान (PLGSL) समेत (सूचना प्रविधि शाखा)
५	MIS अपरेटर	सहायकस्तर पाँचौ	प्राविधिक	१	घटना दर्ता Digitization कार्यक्रम
६	फिल्ड सहायक	सहायकस्तर चौथो	विविध	१	घटना दर्ता Digitization कार्यक्रम
७	उद्यम विकास सहजकर्ता	सहायकस्तर चौथो/पाँचौ	-	२	संघीय कार्यक्रम (MEDPA) निर्देशिका अनुरूपहुने
८	एक गाउँ एक कृषि प्राविधि	सहायकस्तर चौथो/पाँचौ	कृषि सेवा	२	संघीय कार्यक्रम/अनुदान, कृषि सेवा केन्द्रमा खटाउने
९	एक गाउँ एक पशु प्राविधि	सहायकस्तर चौथो/पाँचौ	भेटेनरी	१	संघीय कार्यक्रम/अनुदान, पशु सेवा केन्द्रमा खटाउने
	जम्मा			१२	

ड. प्रत्येक आधारभुत स्वास्थ्य संस्थातर्फ

गाउँपालिकाभित्र ८ वटा स्वास्थ्य चौकीहरू संचालनमा रहेका छन् । आधारभुत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र र स्वास्थ्य चौकी (बर्थिङ्ग सेन्टर सहितका) हरूको दरबन्दी संरचना संघीय स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालयबाट स्वीकृत दरबन्दी संरचना बमोजिम हुनेछ । जनसंख्या तथा सेवा प्रवाहको चापको आधारमा स्वीकृत दरबन्दीको कर्मचारीबाट सेवा प्रवाह गर्न कठिन भएमा कामको चाप कम भएको अन्य स्वास्थ्य संस्थाबाट आवश्यकताको आधारमा कर्मचारीलाई गाउँपालिकाले आवश्यक स्वास्थ्य संस्थामा कामकाजमा खटाउन सक्नेछ । यसरी कर्मचारीलाई कामकाजमा खटाउन नसकी थप कर्मचारी आवश्यक परेको अवस्थामा गाउँपालिकाको जनस्वास्थ्य शाखाले थप कर्मचारीको आवश्यकता र औचित्यता पुष्ट्याई गरि आवश्यक कर्मचारीको विवरण तयार गरि प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतमार्फत गाउँ कार्यपालिकाको बैठकमा पेश गर्न सक्नेछ । यसरी थप कर्मचारी नियुक्ती गर्ने सम्बन्धमा निर्णय गर्नु पर्दा त्यस्तो कर्मचारीलाई भुक्तानी गर्ने तलब भत्ता लगायतका सुविधाको श्रोतको सुनिश्चितता गरि करारमा नियुक्ती गर्न गाउँ कार्यपालिकाले स्वीकृती प्रदान गर्न सक्नेछ । गाउँपालिकाले सबै स्वास्थ्य संस्थाहरूमा ल्याब सेवा संचालनमा ल्याएको हुँदा ल्याब संचालनको लागी आवश्यक जनशक्ती र स्वास्थ्य संस्थाहरूमा आवश्यक पर्ने कार्यालय सहयोगीको व्यवस्थापन गाउँपालिकाले आफै गर्नु पर्ने भएको हुँदा स्वास्थ्य संस्थाहरूमा आवश्यक कार्यालय सहयोगीको दरबन्दी तेरिज देहाय बमोजिम हुनेछ:

देहाय:

स्वास्थ्य संस्थाको लागी आवश्यक श्रेणी विहिन कर्मचारीहरूको दरबन्दी तेरिज (करार सेवाबाट पदपुर्ति गर्ने)									
शाखा	उपशाखा/ईकाई	पद नाम	सेवा/समुह	श्रेणी/स्तर	तह	प्र.	प्रा.	जम्मा	कैफियत
		कार्यालय सहयोगी वा स्वीपर	प्रशासन	श्रेणी विहिन		१		८	प्रति स्वा. संस्थामा १ जनाको दरले

		ल्याब असिस्टेन्ट	स्वास्थ्य सेवा	चौथो/पाँचौ	४/ ५		१	८	प्रति स्वा. संस्थामा १ जनाको दरले
--	--	------------------	----------------	------------	---------	--	---	---	-----------------------------------

३.५ आर्थिक व्ययभार

बिरुवा गाउँपालिकाको गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय, वडा कार्यालय, गाउँपालिका मातहत पर्ने विभिन्न सेवा केन्द्रहरू, संघीय तथा प्रदेश सरकारबाट हस्तान्तरित कार्यक्रम/आयोजनाहरूमा कार्यरत कर्मचारीहरूको लागी नेपाल सरकारबाट तोकिए बमोजिमको तलब भत्ता उपलब्ध गराउने उत्तरदायित्व गाउँपालिकाको हुनेछ । गाउँपालिकालाई शिक्षा (विद्यालय शिक्षक) तथा स्वास्थ्य तर्फका कर्मचारीहरूको तलब भत्ताको लागी संघीय शसर्त अनुदानमार्फत रकम प्राप्त हुने गर्दछ । यसका अलावा कार्यरत कर्मचारीको तलब भत्ताको लागी आफुलाई प्राप्त हुने राजश्व बाँडफाँड अनुदान, आन्तरिक श्रोत समेतबाट गाउँपालिकाले आवश्यक रकम विनियोजन गरिनु पर्दछ । यस गाउँपालिकाको आन्तरिक आम्दानीको श्रोत कम रहेको र स्थानीय तहबाट प्रवाह गर्नु पर्ने सेवाहरू धेरै किसिमको रहेको हुँदा आम्दानीको श्रोत र सेवा प्रवाहको अनुपातलाई आधार मानी तयार गरिएको प्रस्तावित कर्मचारीलाई तलब भत्ता खुवाउन आवश्यक पर्ने आर्थिक दायित्व विवरण अनुसूचीमा समावेश गरिएको छ ।

३.६ कार्य विवरण

बिरुवा गाउँपालिका, गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयको स्वीकृत संगठन संरचना अनुसार गठन तथा पुनर्गठन हुने देहायमा उल्लेखित शाखाहरू (सो अन्तर्गत रहने उपशाखा/ईकाईहरू सहित) को कार्यक्षेत्र भित्र पर्ने कामको आधारमा कार्यजिम्मेवारी (कार्यविवरण) तपसिलमा उल्लेख भए बमोजिम रहेको छ । कार्यविवरण अनुसारका कामहरू सम्बन्धित शाखा प्रमुखको निर्देशन, नियन्त्रण र सुपरिवेक्षणमा मातहत उपशाखा प्रमुख र तोकिएका कर्मचारीहरूबाट सम्पादन हुनेछ ।

३.६.१ प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको कार्य विवरण

- ❖ गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको रूपमा स्थानीय सरकार संचालन ऐनको दफामा उल्लेख भएका कार्यहरू गर्ने ।
- ❖ गाउँस्तरीय कार्यक्रममा हुने विकास निर्माण र सेवा प्रवाहमा एकरूपता हुने गरी समन्वय, सहजीकरण गर्ने ।
- ❖ शाखा, उपशाखा, इकाई, वडा प्रशासकिय प्रमुखहरू र अन्य कर्मचारीको कार्य नियमन, समन्वय, मूल्यांकन, पदस्थापन र नियन्त्रण गर्ने गराउने ।

- ❖ गाउँस्तरमा संचालन भएका हुने सरकारी, निजी वा गैससका जनसरोकार कार्यक्रममा समन्वय, सुपरिवेक्षण, मूल्यांकन र समीक्षा गरी लक्षित काममा भएका कमि कमजोरी सुधार निर्देशन र प्रोत्साहन गर्ने, गराउने।
- ❖ संघीय सरकार तथा प्रदेश सरकारका विभिन्न मन्त्रालय, निकाय आदिबाट दिइने जिम्मेवारी एवं कामहरू गर्ने गराउने।
- ❖ गाउँपालिकामा परि आउने आकस्मिक प्रकोप व्यवस्थापन गर्न सम्बद्ध निकायसंग समन्वय गर्ने।
- ❖ विकास र सेवाका कार्यक्रमलाई समावेशी नीति अनुसार व्यवहारिक कार्य योजना बनाउने।
- ❖ वडास्तर देखि गाउँसम्म विकेन्दीकरण र सुशासनका अनुभूति हुने वातावरण बनाउन सक्रिय पहल गर्ने।
- ❖ गाउँपालिकाको श्रोत साधन पहिचान, प्रवर्द्धन, संकलन र उपयोग र पारदर्शिता, गुणस्तरीयता कायम गर्ने माहोल बनाउन भुमिका निर्वाह गर्ने।
- ❖ आफुमा रहेको अधिकार जिम्मेवारी नियम अनुसार शाखा वा अन्य अधिकृत वा अन्य सम्बद्ध कर्मचारीलाई जिम्मा दिई कार्यान्वयन गर्ने गराउने।
- ❖ कर्मचारीको कार्य सम्पादन मूल्यांकन गर्न सुपरिवेक्षक तोक्ने र सो को आधारमा कर्मचारीको मूल्यांकन गर्ने गराउने।
- ❖ प्रचलित ऐन, नियम, निर्देशन र नीतिले अख्तियार गरेका अन्य काम गर्ने, गर्न लगाउने।
- ❖ सम्बन्धित अधिकृत वा शाखा प्रमुखलाई कार्य जिम्मेवारी दिई अधिकार प्रत्यायोजन गर्ने नीति लिने।
- ❖ अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्धको काम गर्ने अधिकृत, नोडल अधिकृत र गाउँपालिकाको सूचना अधिकारी तोक्ने।
- ❖ संघीय सरकार, प्रदेश सरकार, गाउँसभा, गाउँपालिका बोर्ड वा दातृ निकायबाट हुने आदेश, निर्देशन, सम्झौता तथा आग्रहलाई गाउँपालिकाको कार्य योजना अनुसार कार्यान्वयन र सूचना प्रवाह गर्ने।
- ❖ गाउँपालिकाको बृहत्तर हित र चौतर्फी विकासमा प्रत्यक्ष टेवा पुग्ने दृष्टिले राष्ट्रिय र अन्तरराष्ट्रिय नगर/गाउँहरूसँग भगिनी सम्बन्ध (Sister City Relation) जोड्ने।
- ❖ भगिनी सम्बन्धका लागि प्रस्ताव गरिने वा भएका नगर/गाउँहरूसँग सम्बन्ध जोड्ने र सम्बन्धबाट टेवा पुग्ने आपसी सहयोग, साझेदारीका क्षेत्र स्पष्ट पहिल्याउने।
- ❖ भगिनी सम्बन्ध कायम भई सकेका नगर/गाउँहरू एवं सम्बन्ध कायम हुने क्रममा रहेको नगर/गाउँहरूसँग आपसी सम्बन्ध सहकार्य र अनुभव आदान प्रदान सुदृढ गर्दै यस्ता सम्बन्ध

पश्चात गाउँपालिकाको कुन क्षेत्रमा योगदान पुग्यो र के सिकाई भयो यसको नतिजामुखी प्रतिवेदन तयार गर्ने ।

- ❖ भगिनी सम्बन्ध पश्चात प्राप्त भएका सहयोगहरूको समुचित उपयोग सुनिश्चितता गर्दै गाउँपालिकाले धान्न सक्ने क्षेत्रमा मात्र सहयोग लिने नीति तर्जुमा गर्ने ।
- ❖ राष्ट्रिय अन्तराष्ट्रिय सस्था/सञ्जालहरूको कायम सदस्यताहरू नविकरण गर्ने, सदस्यता निरन्तरताको पुनरावलोकन गर्ने र भविष्यमा गाउँपालिकाको हित पोषण हुने संस्था पहिचान गरी मात्र सदस्यता लिने तर्फ उन्मुख रहने ।
- ❖ पर्यटन प्रवर्द्धनका लागि विदेशी संघ, संस्था, गाउँका डेलिगेसन एवं गाउँपालिकाले सम्मान दिनुपर्ने उच्च पदस्थ पदाधिकारीहरूको भ्रमण कार्यक्रम मिलाउने, स्वागत गर्ने, गाउँपालिकाको साचो हस्तान्तरण एवं अभिनन्दन जस्ता औपचारिक कामहरूको समन्वय गर्ने
- ❖ गाउँपालिकालाई सके सम्म आर्थिक दायित्व नपर्ने गरी आपसी हित प्रवर्द्धन र सिकाईको लागि अध्ययन, अवलोकन भ्रमण कार्यक्रमहरू मिलाउने, समन्वय र सहजीकरण गर्ने ।

३.६.२ आन्तरिक प्रशासन तथा व्यवस्थापन शाखाबाट सम्पादन हुने कामको विवरण

- ❖ स्थानीय सेवाको व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, मापदण्ड, सेवा शर्त तयार गर्ने र नियमन गर्ने ।
- ❖ संगठन विकास, संगठन संरचना तथा दरबन्दी निर्धारण, जनशक्ति व्यवस्थापन, क्षमता विकास र वृत्ति विकास सम्बन्धि कार्य गर्ने ।
- ❖ स्थानीय सेवाको व्यवस्थापनमा सूचना तथा संचार प्रविधिको उपयोग, प्रवर्द्धन र नियमन गर्ने ।
- ❖ संघ तथा प्रदेश तहमा संविधान तथा कानून बमोजिमको सहभागिताको व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ वडा कार्यालयहरूसँग सम्पर्क, समन्वय र सहजीकरण गर्ने ।
- ❖ गाउँ कार्यपालिका तथा सभामा पेश गर्नुपर्ने विभिन्न नीति, ऐन, नियम तथा कानूनको मस्यौदा तयारीमा शाखागत समन्वय र संयोजन गर्ने ।
- ❖ गाउँसभा तथा गाउँ कार्यपालिकाको बैठकको प्रस्ताव तयार गर्ने, बैठक व्यवस्थापनमा सहजीकरण गर्ने र गाउँपालिकाले गर्ने वा गाउँपालिकामा हुँने अन्य सभा समारोह सम्बन्धी गाउँपालिकाले गर्नुपर्ने कार्य गर्ने ।
- ❖ गाउँ कार्यपालिकाबाट गठित विभिन्न विषयगत समितिहरू (विषयगत शाखासंग सम्बन्धित रहेको बाहेक) तथा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले तोकेको समिति/बैठकमा सदस्य सचिव भई कार्य गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिकाको स्वामित्वमा रहेको सम्पत्तिको अद्यावधिक विवरण सहित अभिलेख राख्ने ।

- ❖ सबै शाखासँग समन्वय गरि हरेक वर्षको वार्षिक खरिद योजना श्रावण मसान्तभित्र तयारी गरिसक्ने ।
- ❖ गाउँ प्रहरीको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धि नीति, कानून, मापदण्ड तयार गर्ने तथा सोको कार्यान्वयन र नियमन गर्ने ।
- ❖ सबै कर्मचारीहरूको कार्य सम्पादन मुल्यांकन भर्न लगाई उपशाखा प्रमुख वा सो भन्दा मुनिका कर्मचारीहरूको सम्बन्धित सुपरिवेक्षकबाट सुपरिवेक्षण गराई तथा शाखा प्रमुखको सिधै प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत समक्ष पेश गर्ने ।
- ❖ आफु मातहतका शाखाहरूको कामको समन्वय, परिचालन, सहजीकरण, अनुगमन र नियन्त्रण गर्ने ।
- ❖ आफ्नो शाखाको लागि आवश्यक बजेट प्रस्ताव चैत्र मसान्तभित्र तयार गरि सम्बन्धित शाखामा पठाउने ।
- ❖ गाउँपालिका तथा वडाको लागि नागरिक वडापत्र तयारी गर्ने तथा हरेक वर्ष श्रावण मसान्तभित्र अध्यावधिक गर्ने,
- ❖ स्थानीय उत्सव, जात्रा आदिको व्यवस्थापन तथा उपाधी तथा विभूषण सम्बन्धी सिफारिसको अभिलेख राख्ने,
- ❖ आफ्नो शाखासँग सम्बन्धित परामर्श सेवा सम्बन्धी कामको लागि समयमै कार्यशर्त तयारी गरी प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत समक्ष पेश गर्ने ।
- ❖ आफ्नो शाखासँग सम्बन्धित निर्णयहरू सुरक्षित तवरले राख्ने ।
- ❖ शाखा प्रमुख बाहेकका शाखा मातहतका कर्मचारीको कार्यविवरण तयार गरी सम्बन्धित कर्मचारीलाई उपलब्ध गराउने ।
- ❖ मानव संसाधन विकासका लागि अल्पकालिन तथा दीर्घकालिन योजना तर्जुमा गर्ने ।
- ❖ अन्य शाखा तथा उपशाखाका जिम्मेवारीमा नपरेका सबै कामहरू गर्ने ।

क) प्रशासन उपशाखाबाट सम्पादन गर्नुपर्ने कामको विवरण

- ❖ गाउँपालिकालाई आवश्यक कर्मचारीको आवश्यकतानुसार नियुक्तिको प्रकृया अभिलम्ब गरी परिचालनको व्यवस्था गर्ने ।
- ❖ नीति, कानून, मापदण्ड, निर्णयहरू कार्यान्वयनमा सहयोग गर्ने ।
- ❖ सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिकामा हुने सभा समारोह, परम्परा तथा जात्रा चाडपर्वको व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने
- ❖ स्थानीय बजार तथा पार्किङ्ग स्थलको व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने ।

- ❖ सरसफाई सम्बन्धी मापदण्डको कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्ने र कसूर उपर छानविन र अनुसन्धान गरी प्रतिवेदन पेश गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिका कार्यालयका सबै प्रकारका चारपाइस्रे सवारी साधनको सवारी लगबुक प्रयोग गर्ने र पदाधिकारीबाट नियमित रूपमा प्रमाणित गराई राख्ने ।
- ❖ कार्यालय परिसर, सम्पदा, सार्वजनिक, ऐलानी, पर्ति जग्गा, सार्वजनिक भवन तथा भौतिक पूर्वाधारको संरक्षण र सुरक्षा गर्ने ।
- ❖ अपराध रोकथाम तथा अनुसन्धानमा सहयोग गर्ने ।
- ❖ फूटपाथ खुला राख्न निरन्तर गाउँपालिका प्रहरी परिचालन गर्ने ।
- ❖ ट्याक्सी, अटो रिक्सा जस्ता साना सवारी साधनको व्यवस्थापन र नियमन गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिकाले तथा वडामा कार्यरत सबै कर्मचारीहरूको अध्यावधिक विवरण तयारी गर्ने ।
- ❖ क्षमता विकास सम्बन्धी कार्यक्रमहरूको प्रस्ताव तयारी गर्ने ।
- ❖ कार्यपालिका, गाउँसभाको बैठक तथा अन्य सभा समारोह व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने ।
- ❖ कार्यपालिका तथा गाउँसभाका निर्णयहरू अभिलेखीकरण, प्रकाशन तथा कार्यान्वयनका लागि सम्प्रेषण गर्ने ।
- ❖ वडा कार्यालयसँगको सम्पर्क, समन्वय, सहजिकरण तथा प्रशासकीय अनुगमन र पृष्ठ—पोषण गर्ने ।
- ❖ कार्य सम्पादन मूल्यांकनको अभिलेख राख्ने ।
- ❖ कर्मचारीको व्यवस्थापन, सरुवा, वृत्ति विकास तथा दण्ड, पुरस्कारको लागि सिफारिस शाखा प्रमुख मार्फत सिफारिस गर्ने ।
- ❖ दैनिक हाजिरी नियन्त्रण गर्ने, विद्युतिय हाजिरीको अभिलेख मासिक रूपमा अनिवार्य रूपमा भिडाउने ।
- ❖ पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरूको सम्पत्ति विवरण पेश गर्न सूचित गर्ने, संकलन गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिकाबाट भएको महत्वपूर्ण सिफारिस पत्रको अभिलेख राख्ने ।
- ❖ कार्यालयको दर्ताचलानी व्यवस्थापन र नियन्त्रण गर्ने ।
- ❖ प्रमुख, उपप्रमुख तथा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको सचिवालय व्यवस्थापन सम्बन्धी सबै कार्य गर्ने, आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।
- ❖ सबै व्यवसायीहरूले गाउँपालिकामा व्यवसाय दर्ता गरे नगरेको अनुगमन गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिकाको ईजाजत पत्र अनुसार सम्बन्धित व्यापारीले व्यवसाय संचालन गरे नगरेको नियमित अनुगमन गर्ने ।

- ❖ गाउँपालिकाको सार्वजनिक सदाचार तथा कर दस्तुर आदि जस्ता विषयमा गाउँपालिकाबाट भए गरेका निर्णयहरूको कार्य क्षेत्रमा नै गई कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।
- ❖ कार्यालयको अत्यन्त जरूरी पत्रहरू सम्बन्धित पक्षलाई बुझाउन सहयोग गर्ने ।
- ❖ कार्यालयको अचल सम्पतिको सुरक्षाको अनुगमन गर्ने
- ❖ कानूनले निषेध गरेका खाद्य पदार्थ तथा म्याद नाघेका वस्तुहरूको वेचविखन बन्द गर्न लगाउने, जफत गर्ने ।
- ❖ कार्यालयको दर्ता/चलानी व्यवस्थित गर्ने ।
- ❖ गाउँ प्रहरी सम्बन्धी अन्य कार्य गर्ने ।
- ❖ शाखासँग सम्बन्धित अन्य कार्यहरू गर्ने ।

ख) जिन्सी तथा खरिद इकाईबाट सम्पादन हुने कार्यहरू

- ❖ गाउँपालिकाको लागि सार्वजनिक खरिद तथा अन्य बन्दोबस्तीका सामानको आवश्यकता पहिचान गरी खरिदको योजना तयार गर्ने ।
- ❖ विभिन्न प्रकारका वस्तु तथा सेवा आपूर्ति गर्न इच्छुक व्यक्ति, संस्था, कम्पनी लगायतको सूची अध्यावधिक गराउने ।
- ❖ हरेक आर्थिक वर्षको सुरुमै अनुमान गरिएका आवश्यक सामानहरूको दररेट माग गरी स्वीकृत गराई राख्ने ।
- ❖ गाउँपालिकाभित्रको सरकारी सम्पत्ति, आफ्नो स्वामित्वमा रहेको भवन लगायत स्थिर सम्पत्तिको अभिलेख अद्यावधिक गर्ने ।
- ❖ कार्यालयका सम्पूर्ण सवारी साधनको अभिलेख राख्ने ।
- ❖ सरसफाई बाहेकका सवारी साधन परिचालन गर्ने ।
- ❖ लिलाम गर्नुपर्ने तथा मर्मत गर्नुपर्ने सामानको प्रत्येक वर्षको पहिलो चौमासिक भित्र विवरण तयार गरी लिलाम गर्नुपर्ने सामानको हकमा लिलाम गर्ने प्रक्रिया अघि बढाउने, मर्मत गर्नुपर्ने सामानको लागत अनुमान तयार गरी मर्मतको लागि पेश गर्ने ।
- ❖ कार्यालयको नाममा रहेका सम्पूर्ण सवारी साधनको अध्यावधिक विवरण तयार गरी मर्मत गर्नुपर्ने, लिलाम गर्नुपर्ने देखिएका सवारी साधनको सोही बमोजिम प्रक्रिया अगाडि बढाउने ।
- ❖ खरिद गर्नुपर्ने देखिएका सामानहरू समयमा नै खरिद गरी कार्य सञ्चालनमा अभाव नहुने व्यवस्था मिलाउने,
- ❖ प्रचलित कानून बमोजिम प्रत्येक वर्ष जिन्सी निरीक्षण गराउने ।
- ❖ सडक वस्तीको व्यवस्थापन, मर्मत, सम्भार तथा नियमन गर्ने ।

- ❖ कार्यालयका लागि आवश्यक जिन्सी सामानको व्यवस्थापन, भण्डार दाखिला, निकासी सम्बन्धी सबै प्रकृयाका काम गर्ने ।
- ❖ शाखासँग सम्बन्धित अन्य कार्यहरू गर्ने ।

ग) सूचना प्रविधि उपशाखाबाट सम्पादन गर्ने कामको विवरण

- ❖ सोधपुछ गर्न आउनेलाई आवश्यक जानकारी गराउने सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- ❖ कार्यालयमा आएका पत्रहरू दर्ता गर्ने र सम्बन्धीत शाखा, शाखा/फाँटमा बुझाउने सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- ❖ कार्यालयबाट भएका कामहरू चलानी गरी सम्बन्धीत ठाँउमा पठाउने सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- ❖ कार्यालयबाट भएका सिफारिसहरूको प्रतिलिपी व्यवस्थित गरि राख्ने ।
- ❖ आन्तरिक टेलिफोन संचालन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- ❖ आफ्नो क्षेत्रभित्र इन्टरनेट सेवा, टेलिसेन्टर, केबुल तथा तारविहीन टेलिभिजन प्रसारणको अनुमति तथा नविकरण सम्बन्धमा सिफारिस गर्ने ।
- ❖ एक सय वाटसम्मको एफ. एम. रेडियो सञ्चालन सम्बन्धमा सिफारिस गर्ने ।
- ❖ आफ्नो क्षेत्रभित्र पत्रपत्रिकाको प्रकाशन अनुमतिका लागि सिफारिस गर्ने र अभिलेख राख्ने ।
- ❖ अभिलेख व्यवस्थापनमा नवीनतम सूचना प्रविधिको प्रयोग गर्ने ।
- ❖ सूचना तथा सञ्चार प्रविधिमा सर्वसाधारण जनताको सहज र सरल पहुँच तथा सूचना प्रविधिको विकास र विस्तार सम्बन्धी कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने ।
- ❖ वैज्ञानिक अध्ययन, अनुसन्धान र प्रविधि विकासमा लगानी प्रवर्द्धन गर्ने ।
- ❖ सूचनाको हकको कार्यान्वयनमा सहयोग गर्ने ।
- ❖ सूचना तथा सञ्चार प्रविधिमा आधारित तथ्याङ्क व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ सूचना केन्द्रको स्थापना र सञ्चालनको व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ तथ्याङ्क संकलन, व्यवस्थापन तथा प्रयोग सम्बन्धी नीति, मापदण्ड र योजना बनाउने ।
- ❖ सूचना तथा अभिलेख केन्द्रको सञ्चालन गर्ने ।
- ❖ स्थानीय तथ्याङ्क संकलन, प्रशोधन, अभिलेखीकरण तथा वितरण सम्बन्धि कार्य गर्ने ।
- ❖ आधारभूत तथ्याङ्क संकलन र व्यवस्थापन: जनसाङ्ख्यिक, प्राकृतिक, आर्थिक, सामाजिक, सांस्कृतिक, भौतिक पूर्वाधार, रोजगारीको अवस्था, कूल ग्राहस्थ्य उत्पादन, प्रतिव्यक्ति आय, मानव विकास सूचकाङ्क, राजश्व तथा आयव्यय समेतको तथ्याङ्क सङ्कलन र प्रशोधन गरी सूचना प्रणालीमा आवद्धता र पार्श्व चित्र तथा श्रोत नक्साको अद्यावधिक एवं अभिलेख व्यवस्थापन गर्ने ।

- ❖ कार्यालयसँग सम्बन्धित सबै किसिमका तथ्यांकहरूको एकीकरण तथा वितरणको व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ प्रदेश तथा संघसँग तथ्यांक एवं सूचना आदानप्रदान र समन्वय गर्ने ।
- ❖ सम्भाव्य प्राकृतिक श्रोत तथा साधनको अभिलेख (प्रोफाइल) व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ सूचना संकलन, संग्रह, अभिलेख सम्बन्धी व्यवस्थापन तथा सूचना प्रदान गर्ने ।
- ❖ शाखाहरूबाट आएका मासिक कार्य प्रगति विवरण तयार गरि त्यसको अभिलेख राखी सम्बन्धित निकायमा पठाउने ।
- ❖ सूचना प्रकाशन, बुलेटिन, ब्रोसर तथा अन्य सूचना तथा जानकारी मुलक सामाग्रीहरू प्रकाशन गर्ने ।
- ❖ इमेल, ईन्टरनेट र वेबसाइटको संचालन र सूचनाहरूको अद्यावधिक व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ सबै शाखा तथा वडा कार्यालयमा भए गरेका गतिविधिहरू सूचना प्रविधि तथा अभिलेख व्यवस्थापन उपशाखामा अभिलेखीकरण गर्ने ।
- ❖ कार्यालयमा आउने पत्रपत्रिकाहरू, सूचना शाखा मार्फत लिने व्यवस्था गर्ने र आवश्यकता अनुसार ग्राहक बन्ने ।
- ❖ कार्यालयबाट विभिन्न किसिमका सूचना प्रवाह गर्दा यसै उपशाखा मार्फत गर्ने ।
- ❖ कार्यालयबाट गरिने निर्णय, नीति तथा कार्यक्रम, योजना, तथ्याङ्क, कार्य प्रगति विवरण, बुलेटिन, ब्रोसर, नागरिक बडापत्र तथा अन्य त्यस्ता जानकारी दिने सूचना मूलक प्रकाशनहरू यस शाखाबाट गर्ने ।
- ❖ सूचना प्रविधि शाखा कार्यालयको एक अभिन्न अंग भएकोले यसको उचीत व्यवस्थापन र कार्यान्वयनमा जोड दिने ।
- ❖ योजना तर्जुमा, अनुगमन र मूल्यांकनका लागि आवश्यक सूचना संकलन, विश्लेषण प्रकाशन र वितरण गर्ने ।
- ❖ सरोकारवालाहरूको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगमा प्राथमिक तथ्याङ्क संकलन गरी प्रशोधन गर्ने विभिन्न विषयगत कार्यालय, सरकारी तथा गै.स.स.हरूबाट प्राप्त हुने तथ्यांकहरूलाई समेत व्यवस्थित गरी प्रयोगमा ल्याउने ।
- ❖ यस उपशाखाले गाउँपालिकाको वस्तुगत विवरण, क्षेत्रगत विश्लेषण प्रतिवेदन, वित्तीय विश्लेषण, संस्थागत प्रतिवेदन विकास बुलेटिन, गाउँपालिकाको समाचार, ब्रोसरहरूको प्रकाशन लगायत सोको अद्यावधिक गर्ने र सरोकारवालाहरूलाई उपलब्ध गराउने ।
- ❖ गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयहरूमा उपलब्ध प्रकाशनहरू, प्रतिवेदन, सूचना तथा तथ्यांकहरू निर्धारण गरिएको मूल्यमा सःशुल्क विक्री वितरण गर्ने ।

- ❖ वेरुजु स्थिति, प्रशासनिक खर्च, पूँजीगत निर्माण अनुपात आन्तरिक स्रोत आदिको विश्लेषण सहितको प्रतिवेदन तयार पार्ने ।
- ❖ गाउँपालिकाले गरेका सफल कार्यको विवरण प्रकाशन तथा प्रसार गर्ने ।
- ❖ आर्थिक नियमितता तथा कार्य सम्पादन स्थिति झल्कीने गरी तुलनात्मक विवरण नियमित रूपमा प्रकाशित गर्ने ।
- ❖ उपशाखालाई सक्षम र दिगो बनाउन आवश्यकता अनुसार दक्ष परामर्शदाताको सहयोग लिने ।
- ❖ सूचना व्यवस्थापन, अनुसन्धान, प्रकाशन र वितरणको कार्य गर्ने ।
- ❖ सूचना प्रविधि केन्द्रलाई एकिकृत सूचना केन्द्रको रूपमा विकास गरि कार्यालयबाट तोकिएको अन्य कार्यहरू गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिकाको कम्प्युटर तथा तत्सम्बन्धित अन्य मेशीनरी सामानहरूको रेखदेख तथा मर्मत सम्भारमा सहयोग गर्ने ।
- ❖ प्रचलित कानून र शाखा, उपशाखा र इकाईसँग सम्बन्धीत तोकिएका अन्य अन्य कार्यहरू गर्ने ।

घ) सामाजिक सुरक्षा तथा पञ्जिकरण उपशाखाबाट सम्पादन गर्नुपर्ने कामको विवरण

- ❖ आधुनिक प्रविधिमार्फत व्यक्तिगत घटना दर्ता (जन्म, मृत्यु, विवाह, बसाईसराई, सम्बन्ध विच्छेद र धर्मपुत्र धर्मपुत्री) को व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ सबै वडाबाट हुने व्यक्तिगत घटना दर्ता सम्बन्धी अभिलेखको व्यवस्थापन तथा मासिक प्रतिवेदन तयार गर्ने ।
- ❖ ज्येष्ठ नागरिकको लगत, परिचयपत्र, सम्मान, स्वास्थ्य सुविधा, सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी कार्यमा सहजिकरण गर्ने ।
- ❖ ज्येष्ठ नागरिक क्लव, दिवा सेवा केन्द्र, भेटघाटस्थल, आश्रय केन्द्रको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ सङ्घ तथा प्रदेशसँगको समन्वयमा अपाङ्गता पुनःस्थापना केन्द्र तथा असक्त स्याहार केन्द्रको सञ्चालन र व्यवस्थापनमा सहजिकरण गर्ने ।
- ❖ अपाङ्गता भएका व्यक्ति तथा असहायको लगत अद्यावधिक, परिचयपत्र वितरण, सामाजिक सुरक्षा तथा सुविधाको व्यवस्थापन तथा वितरण सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- ❖ अपाङ्गता भएका व्यक्तिमैत्री पूर्वाधार निर्माण तथा सञ्चालन गर्न पहलकदमी गर्ने ।
- ❖ विधवा तथा एकल महिलालाई लक्षित गरी सहयोग पुग्ने कार्यको पहिचान गर्ने ।

- ❖ सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमको व्यवस्थापन, सञ्चालन, अभिलेख व्यवस्थापन र प्रतिवेदन गर्ने ।
- ❖ सहयोगापेक्षी सडक मानव व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ आधुनिक प्रविधिमाफत व्यक्तिगत घटना दर्ता (जन्म, मृत्यु, विवाह, बसाईसराई, सम्बन्ध विच्छेद र धर्मपुत्र धर्मपुत्री) को व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ सबै वडाबाट हुने व्यक्तिगत घटना दर्ता सम्बन्धी अभिलेखको व्यवस्थापन तथा मासिक प्रतिवेदन तयार गर्ने ।
- ❖ ज्येष्ठ नागरिकको लगत, परिचयपत्र, सम्मान, स्वास्थ्य सुविधा, सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी कार्यमा सहजिकरण गर्ने ।
- ❖ सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी स्थानीय नीति बनाउने, मापदण्ड निर्धारण गर्ने, ।
- ❖ सङ्घ तथा प्रदेशले निर्धारण गरेको मापदण्ड बमोजिम सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने ।
- ❖ सामाजिक सुरक्षाको कार्यान्वयनको लागि सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय सङ्घ संस्थासँग सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
- ❖ स्थानीय सामाजिक सुरक्षा योजना तर्जुमा गर्न आवश्यक तथ्यांक संकलन गर्ने ।
- ❖ शाखासँग सम्बन्धित अन्य कार्यहरू गर्ने ।

ड) कानून ईकाई तथा न्यायीक समिति सचिवालयबाट सम्पादन गर्नुपर्ने कामको विवरण

- ❖ कार्यपालिका तथा सभामा पेश गर्नुपर्ने विभिन्न नीति, नियम तथा कानूनको मस्यौदा तयारी कार्यको संयोजन र समन्वय गर्ने ।
- ❖ मानव अधिकार प्रवर्धन तथा मेलमिलाप र मध्यस्थता, निर्णय तथा फैसला कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।
- ❖ न्यायिक समितिको सचिवालय सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- ❖ मानव अधिकारको संरक्षण तथा प्रवर्धन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- ❖ व्यक्ति र समुदायबीच मेलमिलाप र मध्यस्थताको अभिलेख राख्ने ।
- ❖ न्यायिक समितिको निर्णय तथा फैसला कार्यान्वयन गर्न सहजिकरण गर्ने ।
- ❖ न्यायिक प्रतिरक्षा एवं पुरक्षसँग सम्बन्धित कार्य गर्ने तथा छानविन तथा जाँचबुझसँग सम्बन्धित विभिन्न निकायबाट माग भएको विवरण र जवाफ पठाउने ।
- ❖ नीति तथा कानूनको प्रमाणिक प्रतिको संरक्षण, प्रकाशन र अभिलेख राख्ने ।
- ❖ कार्यालयको कामको सन्दर्भमा कानूनी राय तथा परामर्श सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने ।

- ❖ गाउँपालिका क्षेत्रमा संचालित विकास निर्माण कार्यमा अवरोध सृजना उत्पन्न भएमा समाधान गर्ने गराउने व्यवस्था मिलाउने ।
- ❖ स्थानीय न्यायिक समितिले गरेका आदेश, फैसला कार्यान्वयनमा सहयोग गर्ने ।
- ❖ ऐन, नियम, कार्यविधि, आदेश, निर्देशन, मापदण्डको प्रमाणिकरण व्यवस्थापन, राजपत्र प्रकाशन र अभिलेख व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ विधायन समितिको सचिवालय सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- ❖ उपशाखासँग सम्बन्धित अन्य कार्यहरूगर्ने ।

च) सुरक्षा ईकाईबाट सम्पादन हुने कामको विवरण

- ❖ नियमित रूपमा गाउँपालिका क्षेत्रको निरीक्षणको व्यवस्था मिलाउने ।
- ❖ विना ईजाजत निर्माण भएका भौतिक संरचनाहरूको स्थलगत अध्ययन गरी कार्यालयमा प्रतिवेदन पेश गर्ने ।
- ❖ सडक पेटी आदिमा अव्यवस्थित तरिकाले सामान राखिएको पाईएमा हटाउन लगाउने ।
- ❖ सार्वजनिक स्थलमा जताभावी फोहोरमैला फाल्ने कार्यमा नियन्त्रण गर्ने तथा सम्झाई बुझाई गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिकाको ऐन, नियम तथा आदेशको उल्लंघन गर्ने व्यक्तिलाई कार्यालयमा उपस्थित गराउने ।
- ❖ अव्यवस्थित पार्किङलाई व्यवस्थित पार्ने र व्यवस्थित पार्न योजना बनाउने ।
- ❖ गाउँपालिका क्षेत्रलाई सफा—सुगन्ध राख्नका लागि आवश्यक कार्य गरि सामाजिक जिवनलाई सुव्यवस्थित गर्न गराउन सहयोग गर्ने ।
- ❖ सडकमा राखिएका अव्यवस्थित निर्माण सामग्रीहरू हटाउन लगाउने ।
- ❖ गाउँपालिकाको स्वामित्वमा रहेका भौतिक संरचनाहरूको सुरक्षा गर्ने ।
- ❖ सार्वजनिक सम्पतिहरूको सुरक्षाको अनुगमन गर्ने ।
- ❖ नियमानुसार सवारी साधन कर, घर बहाल कर, पट्के सवारी कर र अन्य कर असुलीमा सहयोग गर्ने ।
- ❖ छाडा चौपायाहरूलाई कान्जी हाउससम्म पुर्‍याउने व्यवस्था मिलाउने ।
- ❖ गाउँपालिका क्षेत्रमा सामाजिक सरोकारका विषयमा माईकिङ्ग गरी गाउँपालिका वासीलाई सुचित गराउने ।
- ❖ गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेको वेवारिसे तथा मृतक अवस्थामा रहेका जनावरहरू पाइएमा हटाउन सहयोग गर्ने ।

- ❖ गाउँपालिकाका निरीक्षकहरुले कार्यालयबाट उपलब्ध गराइएको पोशाकमा अनिवार्य रूपमा रहनु पर्ने साथै कार्यालयले खटाएको कार्य सम्पादन गर्दा तथा नियमित बजार अनुगमन गर्दा पनि पोशाकमा रही गाउँपालिका बासीहरुलाई आफ्नो पहिचान दिएर काम गर्ने ।

३.६.३ योजना कार्यान्वयन तथा पूर्वाधार विकास शाखाबाट सम्पादन गर्नुपर्ने कामको विवरण

- ❖ स्थानीय सडक तथा यातायात सम्बन्धी नीति बनाउने, कानूनको तर्जुमा गर्ने, मापदण्ड तयार पार्ने तथा नियमन गर्ने ।
- ❖ बस्ती विकास सम्बन्धी नीति, कानून, तथा मापदण्ड बनाउने तथा सो सम्बन्धी योजना तर्जुमा र आयोजना पहिचान गर्ने ।
- ❖ पूर्वाधार विकास सम्बन्धी गुरु योजनाको तर्जुमा, आयोजनाको पहिचान गर्ने, बनेका आयोजनाको उचित मर्मत सम्भारको बन्दोबस्त मिलाउने ।
- ❖ भवन निर्माण तथा नक्सापास सम्बन्धी नीति, कानून तथा मापदण्ड बनाउने, सो को कार्यान्वयन, अनुगमन र नियमन गर्ने ।
- ❖ आफ्नो शाखासँग सम्बन्धित परामर्श सेवा सम्बन्धी कामको लागि कार्यशर्त तयारी गर्ने ।
- ❖ राष्ट्रिय भवन संहिता तथा मापदण्डको पालना र कार्यान्वयन गर्ने ।
- ❖ भू-उपयोग सम्बन्धी नीति बनाउने, योजना तर्जुमा गर्ने र कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।
- ❖ सिंचाई सम्बन्धी गुरुयोजनाको तर्जुमा र कार्यान्वयनमा सहजिकरण गर्ने ।
- ❖ नवीकरणीय उर्जा तथा वैकल्पिक उर्जा, सडक बत्ती तथा खानेपानी सम्बन्धी मापदण्ड बनाउने, योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन र नियमन गर्ने ।
- ❖ सडक बत्तीको व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- ❖ स्वीकृत योजना तथा कार्यक्रमहरुको पहिलो चौमासिकभित्र लागत अनुमान तयार गर्ने गराउने, गाउँपालिकास्तरीय योजना सम्झौताको लागि पेश गर्ने, कार्यान्वयन गर्ने गराउने, अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गर्ने ।
- ❖ आफ्नो शाखाको लागि आवश्यक बजेट प्रस्ताव प्रत्येक वर्षको चैत्र मसान्तभित्र तयार गरी पेश गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिकाबाट हुने सार्वजनिक निर्माणको गुणस्तर कायम गर्ने ।
- ❖ वातावरणमैत्री, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन, अपाङ्गता र लैङ्गिकमैत्री यातायात प्रणालीको प्रवर्द्धन गर्ने ।
- ❖ आधारभूत यातायात सेवा विस्तार सम्बन्धमा प्रदेश सरकारसँग समन्वय गर्ने ।
- ❖ निजी यातायात सेवाको नियमन तथा व्यवस्थापन गर्ने ।

- ❖ आधारभूत आवासका योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने ।
- ❖ आँफु मातहतका उपशाखाहरूको कामको समन्वय, परिचालन, अनुगमन र नियन्त्रण गर्ने ।
- ❖ आफ्नो शाखासँग सम्बन्धित निर्णयहरू सुरक्षित तवरले राख्ने ।
- ❖ शाखा प्रमुख वाहेकका उपशाखा मातहतका कर्मचारीको कार्यविवरण तयार गरी सम्बन्धित कर्मचारीलाई उपलब्ध गराउने ।
- ❖ स्थानीय सार्वजनिक यातायातको रुट निर्धारण, सेवाको गुणस्तर, भाडा दर निर्धारण र नियमन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।

क) प्राविधिक उपशाखाबाट सम्पादन गर्नुपर्ने कामको विवरण

- ❖ गाउँपालिकाले कार्यान्वयन गर्ने पूर्वाधार सम्बन्धित सबै कार्यक्रम सम्झौताको लागि आवश्यक कागजातको तयारी गर्ने ।
- ❖ वडा समिति मार्फत सञ्चालन हुने पूर्वाधार निर्माण सम्बन्धी योजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक सहजीकरण गर्ने ।
- ❖ उपभोक्ता समितिका लागि प्रशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गर्न आवश्यक सहजीकरण गर्ने ।
- ❖ संघीय र प्रादेशिक आयोजना, परियोजना कार्यान्वयनमा समन्वय, सहजीकरण र सहयोग गर्ने ।
- ❖ निर्माण व्यवसायी तथा उपभोक्ता समितिहरूको परिचालन, समन्वय र सहजीकरण गर्ने ।
- ❖ योजना फरफारक तथा कार्यक्रम हस्तान्तरण सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- ❖ सम्पन्न भएका सम्पूर्ण पूर्वाधार सम्बन्धी योजनाहरूको अभिलेख राख्ने ।
- ❖ विकास आयोजना तथा परियोजना सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड निर्माण गर्ने ।
- ❖ स्थानीय विकास नीति, अल्पकालीन, मध्यकालीन तथा दीर्घकालीन विकास योजना एवं गुरुयोजना तर्जुमा गर्ने
- ❖ अन्य शाखासँग समन्वय गरि वार्षिक विकास योजना तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्ने, विकासका प्राथमिकता क्षेत्र निर्धारण गर्ने ।
- ❖ विकास योजनाको अनुगमन तथा मूल्यांकनको आधार तथा प्रक्रिया निर्धारण गर्ने ।
- ❖ आयोजनाको प्रभाव मूल्याङ्कन गर्ने गराउने ।
- ❖ उपशाखासँग सम्बन्धित अन्य कार्यहरू गर्ने ।
- ❖ संघ तथा प्रदेशको जिम्मा परेका बाहेक सबै स्थानीय सडक, ग्रामीण सडक, कृषि सडक, पुल, झोलुङ्गे पुल, कल्भर्ट र तटबन्धन सम्बन्धी योजनाको अभिलेख राख्ने ।

- ❖ स्वीकृत योजना तथा कार्यक्रमको पहिलो चौमासिक भित्र इस्टिमेट, ड्रइङ्ग, डिजाइन तयार गरी सक्ने ।
- ❖ पूर्वाधार सम्बन्धी योजनाको कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्यांकन गरी जेठ मसान्त भित्र अन्तिम भुक्तानीको लागि सिफारिस गरी सक्ने ।
- ❖ पार्किङ्ग स्थल तोक्ने, पार्किङ्ग स्थलको निर्माण तथा सञ्चालन गराउने ।
- ❖ निर्माण व्यवसाय दर्ता तथा नवीकरणका लागि सिफारिस गर्ने ।
- ❖ पूर्वाधार योजनाहरूको खरिद योजना तयार गरी श्रावण मसान्तभित्र खरिद इकाईमा उपलब्ध गराउने ।
- ❖ गाउँपालिकाको जिम्मामा रहेका खानेपानी आयोजनाको महसुल निर्धारण र खानेपानी सेवा व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ पानीको मुहानको संरक्षण गर्ने गराउने ।
- ❖ सार्वजनिक स्थलमा पिउने पानी व्यवस्थापन गर्ने गराउने ।
- ❖ विकास योजनाहरूको वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन सम्बन्धि कार्य गर्ने ।
- ❖ स्वीकृत योजनाहरूको समयमै डिजाइन र मितव्ययी लगत इस्टिमेट तयारी गर्ने ।
- ❖ समयमै स्वीकृत योजनाहरू कार्यान्वयन गर्ने ।
- ❖ कार्यान्वयनमा आएका योजनाहरूको निर्धारित प्राविधिक स्तर कायम गर्ने ।
- ❖ योजनाको संभाव्यता अध्ययन गर्ने कार्यमा शाखा प्रमुखलाई सहयोग गर्ने ।
- ❖ संभाव्य योजनाको सर्भे, डिजाइन, ल.ई. गर्ने गराउने ।
- ❖ स्वीकृत योजनाको कार्य तालिका बनाई ठेक्कापट्टा भए ठेक्का बमोजिम र उपभोक्ता समिति तथा अमानत भए प्रकृया पुरा गरी स्वीकृतीका लागि पेश गर्ने ।
- ❖ जिल्लाको स्वीकृत दररेटलाई आधार मानी ल.ई. गर्ने गराउने ।
- ❖ गाउँस्तरीय दररेट तयार गर्ने समितिको सदस्य सचिव भई कार्य गर्ने ।
- ❖ मर्मत संभार गर्ने योजनाको ल.ई. गरी स्वीकृतीका लागि पेश गर्ने ।
- ❖ स्वीकृत योजनाहरूको लगत राखी प्राथमिकता तोक्ने कार्यमा आफ्नो राय शाखा प्रमुख समक्ष पेश गर्ने ।
- ❖ उपभोक्ता समिति गठन गर्न सहयोग गर्ने ।
- ❖ उपभोक्ता समिति र निर्माण व्यवसायी संग सम्झौता गर्ने ।
- ❖ सम्झौता अनुसार निर्धारित रूपमा योजना सम्पन्न गर्न तार ताकेता गर्ने ।
- ❖ योजनाहरूको नापी किताव, रनिङ विल मुल्यांकन, कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन तयार गरी पेश गर्ने
- ❖ सम्पन्न आयोजनाहरूको जाँच पाश गरी फरफारकका लागि पेश गर्ने ।

- ❖ योजना संचालनमा विवाद एवं समस्या उत्पन्न भएमा सोको जानकारी याथशिघ्र शाखा प्रमुखलाई गराउने ।
- ❖ संचालित योजनाहरूको वेग्ला—बेग्लै फाइल खडा गरी राख्ने, राख्न लगाउने ।
- ❖ योजना सभझौता भए पछि रजिष्टर खडा गरी रेकर्ड राख्न लगाउने
- ❖ मासिक, चौमासिक, वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन तयार गरी पठाउनका लागि शाखा प्रमुखलाई आवश्यक सहयोग गर्ने ।
- ❖ चौमासिक र वार्षिक प्रगति समिक्षा बैठकमा प्रगति पेश गर्ने कार्यमा शाखा प्रमुखलाई आवश्यक सहयोग गर्ने ।
- ❖ माग र आवश्यकताका आधारमा सम्बन्धीत टोल विकास संस्थालाई समेत संलग्न गराई सडक बत्ती जडान गराउने ।
- ❖ जडान भएका बत्तिको लगत राख्ने ।
- ❖ आफु मातहतका कर्मचारीहरूको कामको सुपरिवेक्षण र सहजीकरण गर्ने ।
- ❖ मातहतका कर्मचारीहरूलाई कामको किटान गरी काममा लगाउने ।
- ❖ वडा प्राविधिकईकाई मार्फत भएका कामहरूको अनुगमन गर्ने गराउने ।
- ❖ शाखा प्रमुखको अन्य निर्देशनको पालना गर्ने र उपशाखासँग सम्बन्धित अन्य कार्यहरू गर्ने ।

ख) भवन नक्सा ईजाजत तथा भू-उपयोग नीति कार्यान्वयन उपशाखाबाट सम्पादन गर्नुपर्ने कामको विवरण:

- ❖ राष्ट्रिय भवन संहिता तथा मापदण्ड बमोजिम सुरक्षित सार्वजनिक, सरकारी तथा निजी भवन निर्माणको अनुमतिको लागि नक्सापास गर्न सिफारिस गर्ने, स्वीकृत नक्सा बमोजिम भवन बने नबनेको बारे अनुगमन गरी प्रतिवेदन दिने/दिन लगाउने तथा नियमन गर्ने ।
- ❖ नक्शा संशोधनको लागि सिफारिस गर्ने ।
- ❖ स्वीकृत नक्साको अध्यावधिक अभिलेख राख्ने ।
- ❖ नक्सा स्वीकृत प्रक्रियालाई व्यवस्थित र सरलीकृत गर्न अवम्लवन गर्नु पर्ने विभिन्न उपायहरूको विकल्प सहित विश्लेषण गरी कार्यविधि तयार पार्ने ।
- ❖ भवन मापदण्ड सुधार गर्न आवश्यक अध्ययन अनुसन्धान गराउने ।
- ❖ वडा कार्यालयहरूको लागि उपयुक्त हुने नमुना नक्सा तयार गर्ने ।
- ❖ कार्यालयको तर्फबाट नक्सा तयार गर्ने गरी भएको व्यवस्थाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि समयमै घर नक्सा तयार गर्ने ।
- ❖ भवन निर्माण तथा नक्सापाससँग सम्बन्धित सबै काम गर्ने ।

- ❖ गाउँपालिकाबाट घर निर्माण स्वीकृति प्राप्त गर्नुपर्दा अपनाउनु पर्ने कार्य विधि सम्बन्धित व्यक्तिलाई जानकारी गराउने ।
- ❖ घर नक्सा स्वीकृतिको लागि निवेदन फारम उपलब्ध गराउने ।
- ❖ नक्सा पासको निवेदन दर्ता गर्ने, घर नक्सा पास चेक गर्ने प्रमाण हेरी १५ दिन सूचना टाँस गर्ने गराउने ।
- ❖ सर्जिमिन मूचुल्का र प्राविधिक प्रतिवेदन तयार गर्ने, प्राविधिक प्रतिवेदन सहित शाखा प्रमुख मार्फत प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत समक्ष स्वीकृतीको लागि पेश गर्ने ।
- ❖ स्वीकृत नक्सा बमोजिम कार्य क्षेत्रमा गई सडक मापदण्ड छुट्टाउने ।
- ❖ स्वीकृत नक्साको अभिलेख र रेकर्ड राख्ने ।
- ❖ म्याद थप सम्बन्धी निवेदनमा कारवाही गर्ने ।
- ❖ घर नक्साको प्रतिलिपी माग भएमा प्रतिलिपि उपलब्ध गराउने ।
- ❖ नक्सा नामसारी नियमानुसार गर्ने ।
- ❖ विना इजाजत घर निर्माण भएको पाइएमा निर्माण कार्य रोक्का राखी कारवाही अगाडी बढाउने ।
- ❖ स्वीकृत ईजाजत बमोजिम घर निर्माण भए नभएको जाँच गर्ने ।
- ❖ निर्माण सम्पन्न प्रमाण पत्र माग भएमा तयार गरी पेश गर्ने ।
- ❖ अनियमित तरिकाले निर्माण भएका पर्खाल, घर लगायतका संरचनाहरूको रोक्काको लागि अनुगमन गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिका क्षेत्र भित्र रहेको घरहरूको घर नम्बरिङ्ग गरी घर नम्बर वितरणको व्यवस्था मिलाउने ।
- ❖ घर नक्सा पास भई सके पछि सोको लागत आर्थिक प्रशासन तथा राजस्व शाखामा पठाउने ।
- ❖ गाउँपालिका क्षेत्र भित्रको घर जग्गा प्रमाणित गरी घर बाटोको सिफारिस गर्ने ।
- ❖ सडकको वर्गीकरण, नामाकरण र निर्धारण भएको मापदण्ड कार्यान्वयन गर्ने ।
- ❖ मापदण्ड परिमार्जन, थप निर्धारण गर्नुपर्ने भएमा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत मार्फत गाउँपालिका बोर्डमा पेश गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिका क्षेत्र भित्र निर्माण भएका सडकहरूको लगत राख्ने ।
- ❖ भवन निर्माण सम्बन्धी मापदण्डको प्रचार प्रसार गर्ने ।
- ❖ भुकम्प प्रतिरोधक घर निर्माण गराउन प्रयास र पहल गर्ने ।
- ❖ प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतद्वारा प्राप्त अन्य निर्देशनहरूको पालना गर्ने ।

- ❖ आफ्नो उपशाखामा आई परेका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

ग) वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन उपशाखाबाट सम्पादन गर्नुपर्ने कामको विवरण

- ❖ वातावरण दिवस मनाउनका लागि सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गर्ने ।
- ❖ वातावरण सुरक्षाका लागि हरियाली क्षेत्र तोक्न सहयोग गर्ने ।
- ❖ सार्वजनिक खुल्ला स्थानमा बिरुवा रोप्न पहल गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिका क्षेत्रका सामुदायिक तथा कबुलियती वनका समूहसँग समय समयमा छलफल तथा परामर्श गर्ने ।
- ❖ वातावरणीय प्रभाव अनुकुलनका लागि अध्ययन गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिका क्षेत्रमा वातावरणीय सम्बन्धी विभिन्न अन्तरक्रिया कार्यक्रमहरू गर्ने ।
- ❖ शहरी वातावरण संरक्षणका लागि दिर्घकालिन तथा तत्कालिन नीति निर्धारणमा सहयोग पुऱ्याउने ।
- ❖ गाउँपालिकालाई हराभरा राख्न र वातावरणमा सन्तुलन कायम गर्न विभिन्न स्थानहरूमा वृक्षारोपण, सोको संरक्षण पार्क तथा उद्यानहरूको संरक्षण र विस्तार जस्ता कुराहरूमा सहकारी तथा गैर सरकारी संस्थाहरूसँग सम्पर्कमा रही प्रभावकारी कार्यक्रम संचालनका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।
- ❖ शहरी वातावरणमा स्वच्छता कायम गर्न वातावरण संरक्षण शिक्षाको व्यापक प्रचार गरी जनचेतना अभिवृद्धिमा सहयोग पुग्ने कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।
- ❖ वातावरण संरक्षणमा सहयोग पुऱ्याउने व्यक्ति वा समूहलाई समूदायबाट नै पुरस्कृत गर्ने ।
- ❖ नयाँ उद्योग वा व्यवसायको स्थापना र संचालनका लागि आवश्यक पर्ने इजाजत तथा सिफारिसमा वातावरण संरक्षणलाई ध्यान दिदै आफ्नो राय सुझाव सम्बन्धित शाखामा उपलब्ध गराउने ।
- ❖ सडक किनाराहरू, खोला नालाको किनारा, चौर डाँडा पाखाहरूमा वृक्षारोपणको व्यवस्था गर्ने गराउने र सोको संरक्षणको व्यवस्था समेत मिलाउने ।
- ❖ विपद् व्यवस्थापन कार्यमा गैसस, निजि क्षेत्र तथा स्थानीय समूदाय समेतको साझेदारी अभिवृद्धि गर्दै सूचना प्रवाह र समन्वय कार्य प्रभावकारी बनाउन पहल गर्ने ।
- ❖ विपत्तबाट उत्पन्न हुने परिस्थितिसँग जुट्न पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना तयार गर्ने ।
- ❖ एकिकृत सूचना केन्द्र, आपत्कालिन कार्य संचालन केन्द्र, आपत्कालिन उद्धार लगायतका कार्यहरूमा गाउँपालिकाको भुमिकालाई परिभाषित गर्ने र समन्वय गर्ने ।

- ❖ विपद् व्यवस्थापनमा गाउँपालिकासंग समन्वय गर्ने राष्ट्रिय र अन्तराष्ट्रिय साझेदार संस्थाहरुको पहिचान गर्ने, संयुक्त कार्य योजना तयारी गर्ने र जोखिममा परेका स्थानहरुको नक्साकन गर्ने ।
- ❖ विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी नेपाल सरकारको नीति र कार्य योजना अनुकूलन गाउँपालिका स्तरिय नीति तर्जुमा गर्ने ।
- ❖ विपद् व्यवस्थापनमा स्थानीय समुदाय र सामुदायिक संस्थाहरुको क्षमता विकास लगायत जनचेतना अभिवृद्धिका कामहरु गर्ने ।
- ❖ प्राकृतिक प्रकोपबाट हुने जनधनको क्षति कम गर्न निरोधात्मक तथा उद्धारका कामहरु गर्न समन्वय गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिका स्तरीय प्राकृतिक प्रकोप उद्धार समितिको सचिवालयको काम गर्ने ।
- ❖ वन, जङ्गल, वन्यजन्तु, चराचुरुङ्गी, जल उपयोग, जलाधार संरक्षण, वातावरण, पर्यावरण तथा जैविक विविधता सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड र योजना बनाउने ।
- ❖ वन उपभोक्ता समूहको व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ नदी किनार, नदी कटान, दहत्तर, वहत्तर, नहर किनार तथा सडक किनारमा वृक्षारोपण व्यवस्थापन गर्ने,
- ❖ निजी तथा व्यावसायिक वनको प्रवर्द्धन र नियमन गर्ने ।
- ❖ भूसंरक्षण र जलाधार व्यवस्थापनजन्य सामुदायिक अनुकूलनका कामहरु गर्ने ।
- ❖ स्वच्छ तथा स्वस्थ वातावरण र जलाधार तथा वन्यजन्तुको संरक्षण व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति तथा कानून निर्माण गर्ने ।
- ❖ विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड तथा स्थानीय स्तरका आयोजनाको पहिचान गर्ने ।
- ❖ विपद् व्यवस्थापनमा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय समुदाय, संघ संस्था, निजीक्षेत्रसँग सहयोग, समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
- ❖ जलवायु परिवर्तन अनुकूलन सम्बन्धि कार्य गर्ने ।
- ❖ वायु तथा ध्वनिको प्रदूषण नियन्त्रण सम्बन्धि कार्य गर्ने ।
- ❖ पहिरो नियन्त्रणमा सहयोग गर्ने ।
- ❖ विपद् पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य योजना, जोखिम न्यूनीकरण कार्य योजना तयारी तथा कार्यान्वयन गर्ने,
- ❖ विपद् पूर्व तयारी, खोज तथा उद्धार, राहत सामग्रीको पूर्व भण्डारण, वितरण र समन्वय सम्बन्धी कार्य गर्ने ।

- ❖ विपद् जोखिम क्षेत्रको नक्साङ्कन तथा बस्तीहरूको पहिचान र स्थानान्तरणका लागि सिफारिस गर्ने ।
- ❖ विपद् व्यवस्थापनमा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय समुदाय, संघ संस्था, निजीक्षेत्रसँग सहयोग, समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
- ❖ विपद् कोषको स्थापना तथा सञ्चालन र स्रोत साधनको परिचालनमा सहजिकरण गर्ने ।
- ❖ बारुणयन्त्रको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ स्थानीय आपत्कालिन कार्य सञ्चालन प्रणालीको कार्यान्वयन गर्ने ।
- ❖ उपशाखासँग सम्बन्धित अन्य कार्यहरू गर्ने ।

फोहोरमैला व्यवस्थापन इकाईबाट सम्पादन गर्नुपर्ने कामको विवरण

- ❖ गाउँपालिका क्षेत्रभित्र वातावरणलाई प्रदुषित तुल्याउने गरी फोहोर मैला, धुँवा आदि उत्पादन गर्ने पसल, होटल, कलकारखाना आदिको लगत राखी प्रदुषण रोक्ने उपायहरू अपनाउने ।
- ❖ गाउँपालिका क्षेत्रमा फोहोरको मात्रा घटाउन गाउँपालिका वासीलाई सो सम्बन्धी शिक्षा तथा ज्ञान प्रदान गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिका क्षेत्रभित्र स्थापना भएका संघ संस्थाहरूलाई शहरी सफाई सम्बन्धी ज्ञान दिई सफाई सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने कार्यमा समन्वयकर्ताको भुमिका निभाउने ।
- ❖ गाउँपालिकामा फोहोरको मात्रा कम गर्ने कम्पोष्टिङ गर्ने, बायोग्याँस उर्जाको प्रयोग गर्ने तथा अन्य खेर जाने चिजहरूको उपयोगबारे विभिन्न सीपमुलक तालिमहरूको आयोजना गर्ने ।
- ❖ फोहोरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी सूचना तथा जानकारी बुलेटिन स्थानीय स्तरमा प्रदान गर्ने ।
- ❖ हरित गाउँपालिकाका लागि नर्सरी स्थापनाका क्षेत्र पहिचान गरी टोल विकास संस्था लगायत विद्यालय तथा कलेजहरूलाई परिचालन गर्ने ।
- ❖ फलफुल र वृक्षारोपणको लागि सम्बन्धित सरोकारवालाहरूसँग समन्वय गरी स्थान विशेष फलफुल र वृक्षारोपणको व्यवस्था मिलाउने ।
- ❖ सौन्दर्यकरणका क्षेत्रहरू पहिचान गरी फूल बगैचा निर्माण गरी संरक्षणको व्यवस्था मिलाउने ।
- ❖ गाउँपालिका क्षेत्रमा विद्यमान ढलनालाहरूको लगत तयार गरी सर्भे र डिजाइनको व्यवस्था मिलाउने ।
- ❖ प्लाष्टिकका झोलाको विकल्प दिनका लागि निजी क्षेत्रहरूसँग सहकार्य गर्ने ।

- ❖ शुलभ शौचालयहरूको अभियान चलाउन आवश्यक प्रचार प्रसार र सामाग्रीको उपलब्ध गर्ने ।
- ❖ कम्पोष्ट मल बनाउने प्रविधि विकासका लागि निजि क्षेत्रको सहभागिता वृद्धि गर्ने ।
- ❖ फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल छनौट र व्यवस्थापनमा समन्वय र अनुगमन गर्ने ।
- ❖ वेवारिसे लासको व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- ❖ तरकारी बजार, हाट बजार, पशु बधशालाको व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने ।
- ❖ छाडा पशु तथा भूस्याहा कुकुर नियन्त्रण गर्ने ।
- ❖ स्थानीय सरसफाई तथा फोहर व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड तयार गर्ने, योजना बनाउने र कार्यान्वयन गर्ने ।
- ❖ फोहरमैला सङ्कलन, पुनः उपयोग, प्रशोधन, विसर्जन र सोको सेवा शुल्क निर्धारण र नियमन सम्बन्धि कार्य गर्ने
- ❖ सरसफाई तथा फोहर व्यवस्थापन सम्बन्धी कानून तथा मापदण्ड तयार गरि, सो बमोजिम योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने ।
- ❖ फोहरलाई स्रोतमै वर्गिकरण गरी व्यवस्थापन गर्ने उपायहरूको अवलम्बन गर्ने ।
- ❖ फोहरमैला सङ्कलन, पुनः उपयोग, प्रशोधन, विसर्जन र सोको सेवा शुल्क निर्धारण र नियमन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- ❖ फोहोर व्यवस्थापन लागी आवश्यक पर्ने श्रोत साधन (हेवी ईक्युपमेन्ट, सवारी साधन, कर्मचारी लगायत) को व्यवस्थापन र संचालन गर्ने ।
- ❖ ल्याण्डफिल साईट व्यवस्थापन सम्बन्धि कार्य गर्ने ।
- ❖ स्वास्थ्यजन्य फोहरमैला व्यवस्थापनको मापदण्ड निर्धारण, व्यवस्थापन तथा नियमन सम्बन्धि कार्य गर्ने ।
- ❖ सार्वजनिक शौचालय स्थापना र सहजिकरण सम्बन्धि कार्य गर्ने ।
- ❖ शाखा प्रमुख तथा प्र.प्र.अ.बाट तोकिए बमोजिम अन्य कार्य गर्ने ।

३.६.४ सामाजिक विकास शाखाबाट सम्पादन गर्नुपर्ने कामको विवरण

- ❖ विद्यालय र शिक्षक तथा कर्मचारीको अभिलेख अद्यावधिक गराई राख्ने ।
- ❖ विद्यालयको नक्साङ्कन, अनुमति, स्वीकृती, समायोजनको लागि सिफारिस गर्ने ।
- ❖ शैक्षिक पूर्वाधार निर्माण र मर्मत सम्भारको आवश्यकता पहिचान गरी सिफारिस गर्ने ।
- ❖ विद्यार्थी सिकाइ उपलब्धिको परीक्षण र व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ प्रोत्साहन तथा छात्रवृत्ति पाउने विद्यार्थीको अभिलेख व्यवस्थापन गर्ने ।

- ❖ बाल गृह, पुनःस्थापना केन्द्र, शिशु स्याहार केन्द्र र बाल विकास केन्द्र व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ आधारभूत तहसम्मको शैक्षिक कार्यक्रमहरूको समन्वय र नियमन गर्ने ।
- ❖ सामुदायिक, संस्थागत, गुठी, सहकारी विद्यालयहरूको अनुगमन नियमन गर्ने ।
- ❖ विद्यालय बाहेकका स्थानीय स्तरमा सञ्चालित शैक्षिक संघ संस्थाहरूसँगको समन्वय, सहजीकरण, अनुगमन, नियमन गर्ने ।
- ❖ पाठ्यक्रम र पाठ्य सामग्रीको वितरण तथा कार्यान्वयन गर्ने ।
- ❖ शैक्षिक परामर्श सेवाको अनुमति तथा नियमन गर्ने ।
- ❖ स्थानीय स्तरको शैक्षिक ज्ञान, सीप र प्रविधिको संरक्षण, प्रवर्धन र स्तरीकरण गर्ने ।
- ❖ विद्यालयमा रहेका पुस्तकालयहरूको अभिलेख राख्ने ।
- ❖ स्थानीय पुस्तकालय, वाचनालय तथा सामुदायिक अध्ययन केन्द्र सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ युवा जागरण, सशक्तिकरण र परिचालन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- ❖ युवा सीप, उद्यमशिलता तथा नेतृत्व विकास सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- ❖ खेलकूदको विकास र प्रवर्धन ।
- ❖ खेलकूद प्रतियोगिता आयोजना र सहभागिता ।
- ❖ अतिरिक्त क्रियाकलाप सम्बन्धी कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयन ।
- ❖ भाषा, कला, साहित्य संस्कृतिको संरक्षण, सम्बर्धन, विकास र प्रवर्धन गर्ने ।
- ❖ भाषा, संस्कृति, साहित्य, सम्पदा र ललितकलाको संरक्षण र विकास सम्बन्धी स्थानीयस्तरका योजना तर्जुमा कार्यान्वयन र नियमन गर्ने ।
- ❖ जात्रा, पर्व र ललितकलाको संरक्षण, प्रवर्धन र विकास सम्बन्धी काम गर्ने ।
- ❖ स्थानीय बौद्धिक सम्पत्तिको संरक्षण, प्रवर्धन र अभिलेखाङ्कन गर्ने र शाखासँग सम्बन्धित अन्य कार्यहरू गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिकास्तरीय शिक्षा समितिको सदस्य सचिव भई कार्य गर्ने ।

क) शिक्षा तथा खेलकूद विकास उपशाखाको कार्यविवरण

- ❖ शिक्षा सम्बन्धी कार्यक्रम तथा योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन गर्ने, अनुगमन सम्बन्धी कार्य,
- ❖ पूर्व प्राथमिक तथा आधारभूत तहको विद्यालय सञ्चालन अनुमति तथा स्वीकृति सम्बन्धी कार्य,
- ❖ शैक्षिक स्तर सुधारका लागि विद्यालय अनुगमन मूल्याङ्कन सम्बन्धी कार्य,
- ❖ आधारभूत तहका विद्यालयहरूमा पाठ्यपुस्तक वितरण व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य,

- ❖ गाउँपालिका क्षेत्रमा मातहतमा संचालित संस्थागत विद्यालयहरूको स्थलगत निरीक्षण गरी नियमानुसार सञ्चालन भए नभएको अनुगमन सम्बन्धी कार्य,
- ❖ विद्यालयको नक्साङ्कन, अनुमति, स्वीकृति, समायोजन तथा नियमन सम्बन्धी कार्य,
- ❖ परीक्षा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य,
- ❖ विद्यार्थी प्रोत्साहन तथा छात्रवृत्तिको व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य,
- ❖ शिक्षाको पहुँचबाट बञ्चित समूहलाई अनौपचारिक शिक्षाको विकास विस्तार गर्न विभिन्न कार्यक्रमको सञ्चालन एवं समन्वय सम्बन्धी कार्य,
- ❖ विषयगत शिक्षक मिलान तालिम व्यवस्थापन तथा सञ्चालन सम्बन्धी कार्य,
- ❖ सामुदायिक विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तरलाई अभिवृद्धि गर्न विद्यालयलाई सूचना तथा प्रविधिमैत्री शिक्षण सिकाई वातावरणको विकास सम्बन्धी कार्य,
- ❖ विपन्न बालबालिकाहरूलाई विद्यालय जान प्रेरित गर्नका लागि पोषाक, पोषिलो खाजा र स्टेशनरीको व्यवस्था मिलाउने सम्बन्धी कार्य,
- ❖ शैक्षिकस्तर सुधारका लागि विद्यालय अनुगमन मूल्याङ्कन सम्बन्धी कार्य,
- ❖ स्थायी शिक्षकको कार्यसम्पादन मूल्यांकन फाराम फाइलिङ व्यवस्था सम्बन्धी कार्य,
- ❖ स्थायी शिक्षकहरूको असाधारण तथा अध्ययन बिदा रेकर्ड सम्बन्धी कार्य,
- ❖ विद्यालयको नक्साङ्कन, अनुमति, स्वीकृति, समायोजन तथा नियमन सम्बन्धी काम गर्ने,
- ❖ प्राविधिक शिक्षा तथा व्यावसायिक तालिमको योजना तर्जुमा, सञ्चालन, अनुमति र नियमन,
- ❖ माध्यमिक तहसम्मको शैक्षिक कार्यक्रमको समन्वय र नियमन,
- ❖ स्थानीय पुस्तकालय, वाचनालय तथा सामुदायिक अध्ययन केन्द्र सञ्चालन तथा व्यवस्थापन,
- ❖ शैक्षिक परामर्श सेवाको अनुमति तथा नियमन,
- ❖ विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तरलाई अभिवृद्धि गर्न प्रविधि मैत्री सिकाइ र शिक्षणलाई क्रियाशील बनाउने सम्बन्धी कार्य,
- ❖ प्राविधिक तथा व्यावसायिक शिक्षालाई जोड दिदै बहुप्राविधिक शिक्षालय स्थापना सम्बन्धी कार्य,
- ❖ विद्यार्थी प्रोत्साहन तथा छात्रवृत्तिको व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य,
- ❖ संस्थागत तथा सामुदायिक माध्यामिक विद्यालयमा प्रधान अध्यापक नियुक्ति प्रक्रियाको लागि आवश्यक सूचना र रेकर्ड व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य,
- ❖ विद्यालयलाई वितरण गरिने कार्यक्रम अनुदान तथा सो को बजेट व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य,
- ❖ युवा परिचालका लागि गाउँपालिका युवा नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्न सहयोग गर्ने,

- ❖ खेलकुदको माध्यकबाट अनुशासित युवाहरुको विकास गर्ने र विकास कार्यमा परिचालन गर्न आवश्यक व्यवस्था मिलाउने,
- ❖ माध्यमिक विद्यालयस्तरीय अतिरिक्त क्रियाकलाप सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्ने, गराउने,
- ❖ अतिरिक्त क्रियाकलाप सम्बन्धी कार्य र खेलकुदको विकास र प्रवर्द्धन सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने,
- ❖ गाउँपालिकास्तरमा सञ्चालन हुने खेलकुद प्रतियोगिता सञ्चालन, समन्वय एवं लगायतका अन्य कार्यक्रमहरुमा सहयोग गर्ने,
- ❖ युवाहरुलाई स्वरोजगार उन्मुख अनौपचारिक शिक्षा तथा थान तथा सीपहरुलाई आयमूलक कार्यक्रमहरुसँग आवद्ध गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,
- ❖ युवा उद्यमशीलताको पहिचान गर्दै युवाहरुलाई स्वरोजगार उन्मुख अनौपचारिक शिक्षा तथा वैकल्पिक सिकाई मार्फत विकास भएका थान तथा सीपहरुलाई आयमूलक कार्यक्रमहरुसँग आवद्ध गर्ने कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, गराउने,
- ❖ युवा नेतृत्व विकास कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने,
- ❖ गाउँपालिका स्तरमा सञ्चालन हुने अन्तरविद्यालय स्तरीय, राष्ट्रपति रनिङ शिल्ड, मेयर कप लगायतका प्रतियोगिता सञ्चालन, समन्वय एवं लगायतका अन्य कार्यक्रमहरुमा सहयोग गर्ने,
- ❖ राष्ट्रिय स्तरमा सञ्चालन हुने विद्यालयस्तरीय प्रतियोगितामा सहभागी छनौट गर्न आधारहरु तयार गरी सिफारिस गर्ने व्यवस्था मिलाउने,

ख) सामाजिक विकास उपशाखाको कार्य विवरण

- ❖ महिला हकहित सम्बन्धी नीति, नियम ,योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, समन्वय र नियमन,
- ❖ महिलाको आर्थिक, सामाजिक, राजनीतिक सशक्तिकरण तथा क्षमता विकासका कार्यहरु गर्ने गराउने,
- ❖ सबै किसिमका घरेलु हिंसा लगायत लैंगिक हिंसा निवारणका लागि निरोधात्मक,प्रवर्द्धनात्मक र संरक्षणात्मक उपायहरु अवलम्बन गर्दै पिडीतलाई पुनःस्थापना गराउने कामहरु ,
- ❖ एकल महिलाको हकहित र संरक्षण सम्बन्धी कार्यहरु ,
- ❖ बालबालिका, किशोर किशोरीहरुको हकहित संरक्षणका लागि स्थानीय नीति,नियम,कार्यक्रम तर्जुमा तथा कार्यान्वयन र नियमन सम्बन्धी कामहरु ,
- ❖ बालमैत्री शासकीय प्रवन्ध, बाल क्लवको स्थापना, बाल सञ्जाल गठन, बाल गृह स्थापना लगायत शिशु स्याहार केन्द्र र बाल विकास केन्द्र व्यवस्थापनका कामहरु,असहाय

बालबालिका, सडक बालबालिकाको संरक्षणको लागि बाल सुधार तथा पुनःस्थापना केन्द्रको व्यवस्थापन,

- ❖ जेष्ठ नागरिकको लगत अध्यावधिक गर्ने, परिचयपत्र वितरण,स्वास्थ्य सुविधा लगायत सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी कामहरू ,
- ❖ अपांगता भएका व्यक्ति तथा असहाय ,असक्तको लगत अध्यावधिक गर्ने, परिचयपत्र वितरण,सामाजिक सुरक्षा तथा सुविधाको व्यवस्थापन र वितरण सम्बन्धी कामहरू ,
- ❖ अपांग तथा असक्त मैत्री पूर्वाधार निर्माण र संचालनको व्यवस्था ,
- ❖ सामाजिक सुरक्षा तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी स्थानीय नीति, नियम, मापदण्ड तर्जुमा,
- ❖ पालिकास्तरमा रहेका सामाजिक संघसंस्थाहरू(गैसस,सामुदायिक संस्थाहरू)को दर्ता,नवीकरण तथा नियमन सम्बन्धी कामहरू ,
- ❖ टोल विकास समितिहरूको दर्ता लगायत सामाजिक क्षेत्र लक्षित कार्यहरूको समन्वय,सहकार्यको लागि नीतिनियम तर्जुमा ,
- ❖ सरकारी तथा गैर सरकारी क्षेत्र विच सामाजिक विकास र सशक्तिकरणका लागि सहकार्य र समन्वय सम्बन्धी काम ।
- ❖ विभिन्नगुठी, ट्रष्ट एवं कोषसंग जनहितका लागि सहकार्य गर्ने ।
- ❖ तोकिए बमोजिमका अन्य कामहरू,

३.६.५ जनस्वास्थ्य शाखाले सम्पादन गर्नुपर्ने कामको विवरण

- ❖ आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाई सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजनाको निर्माण, कार्यान्वयन तथा नियमन गर्ने ।
- ❖ राष्ट्रिय तथा प्रदेशस्तरीय लक्ष्य र मापदण्ड बमोजिम स्थानीयस्तरको स्वास्थ्य सम्बन्धी लक्ष्य र गुणस्तर निर्धारणमा सहयोग गर्ने ।
- ❖ राष्ट्रिय र प्रादेशिक मापदण्ड अनुरूप जनरल अस्पताल, नर्सिङ्ग होम, निदान केन्द्र तथा अन्य स्वास्थ्य संस्थाहरूको क्लिनिक दर्ता तथा सञ्चालन अनुमतिका लागि सिफारिस र नियमन गर्ने ।
- ❖ आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको सञ्चालन र प्रबर्द्धन गर्ने ।
- ❖ स्वास्थ्य सेवा सम्बन्धी भौतिक पूर्वाधार विकास तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ सरसफाई सचेतनाको अभिवृद्धि गर्ने ।
- ❖ रक्त सञ्चार सेवा तथा स्थानीय र शहरी स्वास्थ्य सेवाको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्ने ।

- ❖ औषधि पसल सञ्चालनको दर्ता तथा अनुमतिका लागि सिफारिस गर्ने ।
- ❖ औषधिजन्य वनस्पति, जडीबुटी र अन्य औषधिजन्य वस्तुको उत्पादन, प्रशोधन र वितरणमा सहजिकरण गर्ने ।
- ❖ स्वास्थ्य बीमा लगायतका सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमको सञ्चालनमा सहजिकरण गर्ने ।
- ❖ औषधि तथा अन्य मेडिकल उत्पादनहरूको न्यूनतम मूल्य निर्धारण गर्ने र पालना भए नभएको नियमन गर्ने ।
- ❖ औषधि र स्वास्थ्य उपकरणको खरिदको योजना निर्माण गरि जिन्सी शाखामा पठाउने, खरिद भएका औषधिको भण्डारण र वितरण गर्ने ।
- ❖ स्वास्थ्य सूचना प्रणालीको व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ जनस्वास्थ्य निगरानी (पब्लिक हेल्थ सर्भेलेन्स) सम्बन्धि कार्य गर्ने ।
- ❖ प्रवर्द्धनात्मक, प्रतिकारात्मक, प्राथमिक उपचारात्मक, पुर्नस्थापनात्मक र प्यालिएटिभ स्वास्थ्य सेवाको सञ्चालन गर्ने ।
- ❖ जुनोटिक र कीटजन्य रोगको नियन्त्रण गर्ने ।
- ❖ सुर्ति, मदिरा र लागू पदार्थजन्य वस्तुको प्रयोग नियन्त्रण तथा सचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।
- ❖ आयुर्वेदिक, युनानी, आम्ची, होमियोप्याथिक, प्राकृतिक चिकित्सा लगायतका परम्परागत स्वास्थ्य उपचार सेवाको व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ स्वस्थ जीवनशैली, पोषण, शारीरिक व्यायाम, योग अभ्यास, स्वास्थ्य वृत्तको पालना, पञ्चकर्म लगायतका जनस्वास्थ्य सेवाको प्रवर्धन गर्ने ।
- ❖ जनस्वास्थ्य, आपतकालीन स्वास्थ्य तथा महामारीको नियन्त्रण योजना बनाउने र आवश्यकतानुसार कार्यान्वयन गर्ने ।
- ❖ सरुवा तथा नसर्ने रोगको नियन्त्रण तथा रोकथाम सम्बन्धि कार्य गर्ने ।
- ❖ योग, ध्यान केन्द्रको सञ्चालन गर्ने गराउने ।
- ❖ आफ्नो शाखासँग सम्बन्धित परामर्श सेवा सम्बन्धि कामको लागि कार्यशर्त तयारी गर्ने ।
- ❖ जनस्वास्थ्यसँग सम्बन्धित अन्य आवश्यक कार्यहरू गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिकाले संचालन गरेका अस्पताल तथा स्वास्थ्य सेवा केन्द्रलाई सकृयता पूर्वक संचालन गर्न प्रमुख भुमिका निर्वाह गर्ने ।
- ❖ मातृ शिशु स्वयंमसेविकाहरूको क्षमता विकासको कामहरू गर्ने र राष्ट्रिय खोप र भिटामिन खुवाउने कार्यक्रमहरू प्रभावकारी बनाउने ।
- ❖ गाउँपालिकाका युवा युवतीलाई कुलत र दुर्व्यसनबाट बचाउन जनचेतना मूलक कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।

- ❖ क्षयरोग विरामीलाई DOTS पद्धति प्रभावकारी भएकोले हाल गाउँपालिकाबाट संचालित जनस्वास्थ्य सेवाहरूलाई प्रभावकारी बनाउने ।
- ❖ जनस्वास्थ्य सम्बन्धी गाउँपालिका स्तरीय कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा संघीय सरकार, स्वास्थ्य सेवा विभाग, प्रदेश सरकार र स्थानीय अस्पतालहरूसँग समन्वय र सहकार्य गरी स्वास्थ्य सेवा घुम्ती शिविरहरू संचालन गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिकामा समायोजन भएका साविकका गाविसहरूमा संचालित स्वास्थ्य चौकी तथा उपस्वास्थ्य चौकीहरूको गाउँपालिका स्तरीय स्वास्थ्य कार्यक्रम अन्तर्गत समन्वय गरी स्वास्थ्य सुविधा विस्तार गर्ने ।
- ❖ महामारी, झाडापखाला जस्ता रोगहरू नियन्त्रण गर्न समन्वय गर्ने
- ❖ जनस्वास्थ्य सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यहरू संचालन गर्ने गराउने ।

क) प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्रले सम्पादन गर्नुपर्ने कामको विवरण

- ❖ नागरिकहरूलाई स्वास्थ्य सम्बन्धी विभिन्न किसिमका आधारभुत सूचनाहरू प्रदान गर्ने ।
- ❖ समय समयमा विभिन्न रोग जस्तै धनुष्टंकार, दादुरा, भ्यागुते रोग, लहरे खोकी, पोलियो, टीबी, जस्ता रोग विरुद्ध खोप कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- ❖ गर्भावती महिलाको नियमित स्वास्थ्य जाँच देखि अन्य आवश्यक परामर्श सेवा उपलब्ध गराउने ।
- ❖ परिवार नियोजन सेवा उपलब्ध गराउने ।
- ❖ रक्त अल्पता, उच्च रक्तचाप र कहिलेकाँही यौन संक्रमणहरू लगायत एचआईभी रोग जस्ता विभिन्न रोगको परीक्षण गर्ने ।
- ❖ आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको सञ्चालन र प्रबर्द्धन गर्ने ।
- ❖ सरसफाई सचेतनाको अभिवृद्धि गर्ने ।
- ❖ औषधिजन्य वनस्पति, जडीबुटी र अन्य औषधिजन्य वस्तुको उत्पादन, प्रशोधन र वितरणमा सहजिकरण गर्ने,
- ❖ औषधि र स्वास्थ्य उपकरणको खरिदको योजना निर्माण गरि जिन्सी शाखामा पठाउने, खरिद भएका औषधीको भण्डारण र वितरण गर्ने ।
- ❖ प्रवर्द्धनात्मक, प्रतिकारात्मक, प्राथमिक उपचारात्मक, पुर्नस्थापनात्मक र प्यालिएटिभ स्वास्थ्य सेवाको सञ्चालन गर्ने ।
- ❖ जुनोटिक र कीटजन्य रोगको नियन्त्रण गर्ने ।
- ❖ सुर्ति, मदिरा र लागू पदार्थजन्य वस्तुको प्रयोग नियन्त्रण तथा सचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।

- ❖ मातृ शिशु स्वयंसेवीकाहरूको क्षमता विकासको कामहरू गर्ने र राष्ट्रिय खोप र भिटामिन खुवाउने कार्यक्रमहरू प्रभावकारी बनाउने ।
- ❖ गाउँपालिकाका युवा युवतीलाई कुलत र दुर्व्यसनबाट बचाउन जनचेतना मूलक कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।
- ❖ महामारी, झाडापखाला जस्ता रोगहरू नियन्त्रण गर्ने कार्य गर्ने ।
- ❖ जनस्वास्थ्य सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यहरू संचालन गर्ने ।

ख) स्वास्थ्य चौकी र स्वास्थ्य केन्द्रले सम्पादन गर्नुपर्ने कामको विवरण

- ❖ नागरिकहरूलाई स्वास्थ्य सम्बन्धी विभिन्न किसिमका आधारभुत सूचनाहरू प्रदान गर्ने ।
- ❖ समय समयमा विभिन्न रोग जस्तै धनुष्टंकार, दादुरा, भ्यागुते रोग, लहरे खोकी, पोलियो, टीबी, जस्ता रोग विरुद्ध खोप कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- ❖ गर्भावती महिलाको नियमित स्वास्थ्य जाँच देखि अन्य आवश्यक परामर्श सेवा उपलब्ध गराउने ।
- ❖ परिवार नियोजन सेवा उपलब्ध गराउने ।
- ❖ रक्त अल्पता, उच्च रक्तचाप र कहिलेकाँही यौन संक्रमणहरू लगायत एचआईभी रोग जस्ता विभिन्न रोगको परीक्षण गर्ने ।
- ❖ आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको सञ्चालन र प्रबर्द्धन गर्ने ।
- ❖ सरसफाई सचेतनाको अभिवृद्धि गर्ने ।
- ❖ औषधिजन्य वनस्पति, जडीबुटी र अन्य औषधिजन्य वस्तुको उत्पादन, प्रशोधन र वितरणमा सहजिकरण गर्ने,
- ❖ औषधि र स्वास्थ्य उपकरणको खरिदको योजना निर्माण गरि जिन्सी शाखामा पठाउने, खरिद भएका औषधीको भण्डारण र वितरण गर्ने ।
- ❖ जुनोटिक र कीटजन्य रोगको नियन्त्रण गर्ने ।
- ❖ सुर्ति, मदिरा र लागू पदार्थजन्य वस्तुको प्रयोग नियन्त्रण तथा सचेतना अभिवृद्धि गर्ने ।
- ❖ मातृ शिशु स्वयंसेवीकाहरूको क्षमता विकासको कामहरू गर्ने र राष्ट्रिय खोप र भिटामिन खुवाउने कार्यक्रमहरू प्रभावकारी बनाउने ।
- ❖ गाउँपालिकाका युवा युवतीलाई कुलत र दुर्व्यसनबाट बचाउन जनचेतना मूलक कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।
- ❖ महामारी, झाडापखाला जस्ता रोगहरू नियन्त्रण गर्ने कार्य गर्ने ।
- ❖ जनस्वास्थ्य सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यहरू संचालन गर्ने ।

३.६.६ आर्थिक विकास शाखाले सम्पादन गर्नुपर्ने कामको विवरण

- ❖ कृषि, कृषि प्रसार, पशुपंक्षी विकास, नक्ष सुधार, पशु स्वास्थ्य, कृषि तथा पशुपंक्षी उत्पादन, व्यवस्थापनसम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड तयार गर्ने, योजना बनाउने र कार्यान्वयन गर्ने तथा तत्सम्बन्धि विषय नियमन समेत गर्ने ।
- ❖ कृषि तथा पशुपंक्षीजन्य प्राकृतिक प्रकोप तथा महामारी रोगको नियन्त्रण गर्ने गराउने ।
- ❖ कृषक तथा पशु पालकहरूको क्षमता अभिवृद्धि, प्राविधिक सेवा, टेवा, सीप विकास र सशक्तीकरण सम्बन्धि कार्य गर्ने गराउने ।
- ❖ अनुदान वितरण तथा कार्यक्रम सञ्चालन सम्बन्धि कार्यविधि निर्माण गर्ने तथा हरेक वर्ष आवश्यकताअनुसार परिमार्जन गर्ने ।
- ❖ कृषि बीउविजन, नक्ष, मलखाद र रसायन तथा औषधिहरूको आपूर्ति, उपयोग र नियमन गर्ने व्यवस्था मिलाउने ।
- ❖ कृषि तथा पशुपंक्षी बजार सूचना संकलन तथा व्यवस्थापन गर्ने, हाटबजारको पूर्वाधार निर्माणको लागि सिफारिस गर्ने ।
- ❖ कृषि, पशुपालन तथा पशु स्वास्थ्य सम्बन्धी अन्य कार्य गर्ने गराउने ।
- ❖ सहकारी संस्था सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्डको निर्माण, कार्यान्वयन र नियमन गर्ने गराउने ।
- ❖ स्थानीय सहकारी संस्थाको दर्ता, अनुमति, समायोजन, खारेजी र विघटनको लागि सिफारिस गर्ने ।
- ❖ स्थानीय सहकारी क्षेत्रको प्रवर्द्धन, विकास गर्ने तथा आर्थिक विकास र रोजगारी सृजनाका लागि परिचालन गर्ने ।
- ❖ रोजगार तथा बेरोजगारको तथ्याङ्क सङ्कलन, प्रशोधन र सूचना प्रणालीको स्थापना गर्ने ।
- ❖ लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको दर्ता, नवीकरण, खारेजीको लागि सिफारिस गर्ने र नियमन समेत गर्ने ।
- ❖ लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको विकास र प्रवर्द्धनमा सहयोग गर्ने ।
- ❖ स्थानीय तहमा सुकुम्बासीको पहिचान र अभिलेख व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ पर्यटकीय महत्वका स्थल तथा सम्पदाको पहिचान, संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने ।
- ❖ भाषा, साहित्य, संस्कृति, जात्रा, पर्व र ललितकलाको संरक्षण, प्रवर्द्धन र विकास गरी पर्यटन प्रवर्द्धनमा सहयोग गर्ने ।

- ❖ आफ्नो उपशाखाको लागि आवश्यक बजेट प्रस्ताव प्रत्येक वर्षको चैत्र मसान्तभित्र तयार गरी सम्बन्धित शाखामा पठाउने ।
- ❖ आफु मातहतका शाखाहरूको कामको समन्वय, परिचालन, अनुगमन र नियन्त्रण गर्ने ।
- ❖ आफ्नो शाखासँग सम्बन्धित परामर्श सेवा सम्बन्धि कामको लागि कार्यशर्त तयारी गर्ने ।
- ❖ आफ्नो शाखासँग सम्बन्धित निर्णयहरू सुरक्षित तवरले राख्ने ।
- ❖ शाखा प्रमुख वाहेकका उपशाखा मातहतका कर्मचारीको कार्यविवरण तयार गरी सम्बन्धित कर्मचारीलाई उपलब्ध गराउने ।

क) कृषि विकास उपशाखाको कार्य विवरण

- ❖ कृषिविकास, कृषि प्रसार, कृषि उत्पादन व्यवस्थापन सम्बन्धी गाउँपालिकास्तरीय नीति,नियम, मापदण्ड, योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन र नियमन ,
- ❖ कृषि उत्पादन बजारसम्म पहुँच लागि हाटबजारको विकास र विस्तारका लागि पूर्वाधार निर्माण, प्राविधिक सेवा तथा प्रविधिको प्रसार, कृषि सामाग्रीको आपूर्ती लगायत कृषक क्षमता विकासका लागि अभिमुखीकरण,तालिम दिने कार्य,
- ❖ स्थानीय संभावनाका आधारमा कृषिको व्यवसायिकरण र विविधिकरण गर्न किसानलाई प्रोत्साहन कार्यक्रम तर्जुमा,
- ❖ साना सिँचाई आयोजना संचालन,
- ❖ कृषिजन्य प्राकृतिक प्रकोप तथा महामारी रोग नियन्त्रण सम्बन्धि कामहरू ,
- ❖ उच्च मूल्ययुक्त कृषिजन्य वस्तुको प्रवर्धन , विकास तथा बजारीकरणका कार्यहरू,
- ❖ कृषि समूह, कृषि सहकारी गठन र संचालनमा प्रोत्साहन तथा कृषि सम्बन्धी संघसंस्थासँग समन्वय र सहकार्य,
- ❖ कृषि सूचना प्रणालीको व्यवस्थापन, सूचनाको प्रचार प्रसार तथा कृषि तथ्यांक अद्यावधिक,
- ❖ कृषि बीउबिजनको गुणस्तर परीक्षण, मलखाद, रसायन र औषधिको आपूर्ती व्यवस्थापन,

ख) पशुपंक्षी विकास उपशाखाले सम्पादन गर्नुपर्ने कामको विवरण

- ❖ पशुपालन, पशु स्वास्थ्य, मत्स्य विकास सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड तयार पार्ने, योजना बनाउने र कार्यान्वयन गर्ने ।
- ❖ पशुपंक्षी बजार सूचना, पशुपंक्षी हाटबजारको पूर्वाधार निर्माणको पहिचान, तालिम, प्राविधिक टेवा, कृषक क्षमता विकास कार्यक्रमको सञ्चालन र नियमन गर्ने ।
- ❖ छाडा चौपायको नियन्त्रण र व्यवस्थापन गर्ने गराउने ।
- ❖ पशुपंक्षीजन्य प्राकृतिक प्रकोप तथा महामारी रोगको नियन्त्रण गर्ने ।

- ❖ पशुपंक्षी चिकित्सा सेवाको व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ पशुनश्व सुधार पद्धती विकास र व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ पशुपंक्षी सम्बन्धी बीमा र कर्जा सहजीकरण गर्ने ।
- ❖ पशु आहारको गुणस्तर नियमन गर्ने ।
- ❖ स्थानीयस्तरमा पशुपंक्षी सम्बन्धी तथ्याङ्कको व्यवस्थापन र सूचना प्रणाली सुधार गर्ने ।
- ❖ पशु बधशाला निर्माणमा सहजिकरण तथा बधशाला सञ्चालनको नियमन गर्ने ।
- ❖ पशुपालन तथा पशु स्वास्थ्य सम्बन्धी अन्य कार्य गर्ने गराउने ।
- ❖ कान्जी हाउस सञ्चालन र व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने गराउने ।
- ❖ उपशाखासँग सम्बन्धित अन्य कार्यहरू गर्ने ।

ग) पशु सेवा केन्द्रले सम्पादन गर्नुपर्ने कामको विवरण

- ❖ वडाहरूमा पशु स्वास्थ्यका बारेमा घरदैलो अभियान चलाई जनजागरण संचालन गर्ने ।
- ❖ पशुपंक्षीहरूको विभिन्न खोप संचालन गर्ने, वडामा आवश्यक पर्ने औषधी तथा उपकरणहरूको व्यवस्था मिलाई भण्डारणको व्यवस्था गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिकाले तोकेको वडाहरूमा नियमित भ्रमण गरी पशुपंक्षी पालकहरूसँग छलफल, परामर्श गरी कस्ता प्रकारका रोगहरू विद्यमान छन् त्यसको जानकारी लिई वडा कार्यालयमा सम्पर्क गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिकाबाट पशुपंक्षीको मल मुत्रको परिक्षण गर्ने औजारको विवरण दिई उक्त सामग्री उपलब्ध गर्ने ।
- ❖ वडाबासीहरूलाई पशु उपचारका सम्बन्धमा आकस्मिक तथा दुरत सेवा उपलब्ध गराउने ।
- ❖ प्रत्येक महिना वडाका मुख्य केन्द्रहरूमा पशु उपचार क्याम्प राख्ने, यसको प्रचार प्रसार गर्ने ।
- ❖ उन्नत पशु पंक्षीका बारे किसान तथा पशुपालकहरूलाई जानकारी दिने ।
- ❖ उन्नत नश्वको लागि गाउँपालिकासँग समन्वय गरी प्राविधिक सहयोग पुऱ्याउने ।
- ❖ उन्नत गाई, भैसी, बाख्रा र पंक्षी पालनका लागी वडा बासीलाई अभिप्रेरित गरी प्राविधिक सहयोग पुऱ्याउने ।
- ❖ रेविज विरुद्धको खोप तथा जुका, नाम्ले आदिको सहज सुविधा उपलब्ध गराउने ।
- ❖ पशु स्वास्थ्यको अवस्थाका बारेमा गाउँपालिकामा मासिक रूपले प्रतिवेदन पेश गर्ने र भएका निर्णय अनुसार कार्य गर्ने ।

- ❖ वडा अध्यक्षको सल्लाह र परामर्शमा अन्य अत्यावश्यक कार्यहरूमा प्राथमिकता दिई कार्य गर्ने ।

घ) सहकारी, पर्यटन, उद्योग तथा रोजगार प्रवर्द्धन उपशाखाको कार्य विवरण

- ❖ सहकारी संस्था सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड बनाउने ।
- ❖ स्थानीय सहकारी संस्थाको दर्ता, अनुमति, खारेजी र विघटनको लागि सिफारिस गर्ने ।
- ❖ सहकारी वचत तथा ऋण परिचालन सम्बन्धी स्थानीय मापदण्ड निर्धारण गर्ने ।
- ❖ सहकारी सम्बन्धी राष्ट्रिय, केन्द्रीय, विषयगत, प्रादेशिक र स्थानीय संघ संस्थासँग समन्वय र सहकार्य गर्ने
- ❖ सहकारी सम्बन्धी स्थानीय तथ्याङ्क व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ स्थानीय सहकारीको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
- ❖ स्थानीय सहकारी क्षेत्रको प्रवर्द्धन, विकास र परिचालन गर्ने ।
- ❖ रोजगार तथा बेरोजगारको तथ्याङ्क सङ्कलन, प्रशोधन र सूचना प्रणालीको स्थापना गर्ने ।
- ❖ स्थानीय स्तरमा रहेका विदेशी श्रमिकको लगत सङ्कलन तथा सूचना व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ रोजगारीका अवसरहरूको सिर्जना गर्ने ।
- ❖ असंगठित क्षेत्रका श्रमिकहरूको पञ्जीकरण गर्ने ।
- ❖ रोजगार डेक्स सञ्चालन व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ गरिबी पहिचान सम्बन्धी स्थानीय मापदण्ड तयार गर्ने ।
- ❖ स्थानीयस्तरमा सुकुम्वासीको जीविकोपार्जन र वसोवास व्यवस्था मिलाउन सहजिकरण गर्ने ।
- ❖ गरिबी निवारणको स्थानीय रणनीति तर्जुमा गर्ने ।
- ❖ लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको विकास र प्रवर्धन गर्ने ।
- ❖ उद्यमशिलता प्रवर्धन गर्ने ।
- ❖ व्यापारिक फर्म, पसलको दर्ता, अनुमति, नवीकरण, खारेजीको लागि सिफारिस गर्ने ।
- ❖ घ वर्गको निर्माण व्यवसाय दर्ता, अनुमति, नवीकरण, खारेजीको लागि सिफारिस गर्ने
- ❖ सीप विकास सम्बन्धी कार्यको प्रवर्द्धन गर्ने ।
- ❖ प्रचलित कानून बमोजिम लघु, घरेलु तथा साना उद्योगको दर्ता, नवीकरण, खारेजी सम्बन्धि मापदण्ड बनाउने ।
- ❖ खानी तथा खनिज पदार्थको संरक्षण एवं उपयोग सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, मापदण्ड बनाउने ।

- ❖ पहिचान भएका गरिब घरपरिवार एवं लक्षित समूहको आर्थिक विकासका योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने ।
- ❖ पुरातात्विक महत्वका प्राचीन स्मारक तथा संग्रहालयको संरक्षण, सम्भार, प्रवर्द्धन र विकास गर्ने ।
- ❖ परम्परागत रूपमा चलिआएका जात्रा तथा पर्वको सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ स्थानीय महत्वका धार्मिक तथा सांस्कृतिक सम्पदाको व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ पर्यटकीय महत्वका स्थल तथा सम्पदाको पहिचान, संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने ।
- ❖ पर्यटन पूर्वाधार विकासका कार्यहरूलाई प्रोत्साहन गर्ने ।
- ❖ पार्कहरूको विकास, संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने ।
- ❖ स्थानीय व्यापार प्रवर्द्धन सहजीकरण तथा नियमन गर्ने ।
- ❖ सार्वजनिकनिजी साझेदारी सम्बन्धी स्थानीय नीति, कानून, योजना निर्माण, कार्यान्वयन अनुगमन र नियमन गर्ने ।
- ❖ स्थानीय सार्वजनिक-निजी साझेदारीका आयोजना छनौट तथा कार्यान्वयन प्रकृया अघि बढाउने ।
- ❖ सार्वजनिक सामुदायिक साझेदारी सम्बन्धि कार्य गर्ने ।
- ❖ स्थानीय विकासमा निजी क्षेत्रको लगानी प्रवर्द्धन गर्ने ।
- ❖ स्थानीय वस्तु र सेवा व्यापारको गुणस्तरको अनुगमन र नियमन गर्ने ।
- ❖ स्थानीय व्यापार, वाणिज्य, वस्तुको माग आपूर्ति व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ स्थानीय वस्तुहरूको मुल्य निर्धारणमा सहजीकरण र अनुगमन गर्ने ।
- ❖ उपभोक्ताको अधिकार तथा हित सम्बन्धी नीति तथा कानून निर्माण र सो को कार्यान्वयन गर्ने ।
- ❖ प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले तोकिएका अन्य कार्यहरू गर्ने ।
- ❖ शाखासँग सम्बन्धित अन्य कार्यहरू गर्ने ।

३.६.७ आर्थिक प्रशासन तथा राजस्व शाखाको कार्य विवरण

- ❖ आर्थिक (कार्यविधि) कानून र मापदण्डको कार्यान्वयन र आर्थिक प्रशासन सञ्चालन गर्ने ।
- ❖ सञ्चित कोष तथा आकस्मिक कोषको व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ लेखा व्यवस्थापन, खर्च, राजस्व, धरौटी, कार्य सञ्चालन कोष तथा अन्य सरकारी कोषको सञ्चालन तथा एकीकृत विवरण तयारी गर्ने ।
- ❖ समष्टिगत आर्थिक अवस्थाको विश्लेषण गरी पेश गर्ने ।

- ❖ लगानी प्रक्षेपण (सरकारी, सहकारी तथा निजी) र वित्तीय व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ लगानी र लाभांशको व्यवस्थापन (जनसहभागिता तथा सामुदायिक लगानीको अभिलेख समेत) गर्ने ।
- ❖ कारोबारको लेखांकन, नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ व्ययको अनुमान गर्ने ।
- ❖ बेरुजू फछ्छ्यौट गर्ने गराउने ।
- ❖ आर्थिक प्रशासन र व्यवस्थापन सम्बन्धी अन्य कार्य गर्ने ।
- ❖ लेखा परीक्षण गराउने ।
- ❖ ऋण, अनुदान तथा जमानतको अभिलेख राख्ने ।
- ❖ धरौटी सदरस्याहा तथा फिर्ता गर्ने अभिलेख राख्ने, ।
- ❖ संघ, प्रदेश सरकारबाट प्राप्त सर्शत बजेटको खर्च व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ संघ, प्रदेश सरकारबाट प्राप्त रकमको व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ विभिन्न कोषहरूको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्ने गराउने ।
- ❖ आर्थिक कारोबारको लेखा परीक्षण गराउने ।
- ❖ वडा कार्यालयबाट हुने गरी तोकिएको आर्थिक कारोबारको आर्थिक प्रशासन, व्यवस्थापन र लेखा परीक्षण गर्न सहजीकरण गर्ने ।
- ❖ राजस्वको दायरा विस्तार गर्ने क्षेत्रहरूको पहिचान, तथ्यांक संकलन तथा विश्लेषण गर्ने ।
- ❖ आन्तरिक आयको वार्षिक अनुमान फाल्गुन मसान्तभित्रै तयार गर्ने, आन्तरिक राजस्वको संभाव्यता अध्ययन गर्ने गराउने ।
- ❖ सम्पूर्ण करदाताको अभिलेख व्यवस्थापन गर्ने, गर्न लगाउने ।
- ❖ आफ्नो क्षेत्रभित्र राजस्वका दर तथा शुल्क निर्धारण, संघीय र प्रदेश कानून बमोजिम प्राकृतिक श्रोत साधन र सेवा शुल्क तथा रोयल्टी सङ्कलन गर्ने, गर्न लगाउने ।
- ❖ स्थानीय पूर्वाधार सेवा र उपयोगमा सेवा शुल्क तथा दस्तुर असुली गर्ने ।
- ❖ मालपोत संकलन/सम्पत्ति कर संकलन गर्ने ।
- ❖ हाट बजार व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ प्रचलित कानून बमोजिम दण्ड जरिवाना असुल गर्ने ।
- ❖ राजस्व परामर्श समितिलाई आवश्यक सूचना उपलब्ध गराउने र सचिवालय सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- ❖ राजस्व संकलनलाई प्रभावकारी बनाउन प्रवर्द्धनात्मक, उपायहरूको अवलम्बन गर्ने ।
- ❖ सम्बन्धित शाखा तथा निकायसँग राजस्व सूचना तथा तथ्याङ्कको आदान प्रदान गर्ने ।

- ❖ बाँकी बक्यौता रकमको लगत र असुल उपर गर्ने ।
- ❖ करदाता शिक्षा सम्बन्धी कार्यक्रमम सञ्चालन गर्ने ।
- ❖ शाखासँग सम्बन्धित अन्य कार्यहरू गर्ने ।

क) आर्थिक प्रशासन उपशाखाको कार्य विवरण

- ❖ आर्थिक (कार्यविधि) कानून र मापदण्डको कार्यान्वयन र आर्थिक प्रशासन सञ्चालन गर्ने ।
- ❖ सञ्चित कोष तथा आकस्मिक कोषको व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ लेखा व्यवस्थापन, खर्च, राजश्व, धरौटी, कार्य सञ्चालन कोष तथा अन्य सरकारी कोषको सञ्चालन तथा एकीकृत विवरण तयारी गर्ने ।
- ❖ समष्टिगत आर्थिक अवस्थाको विश्लेषण गरी पेश गर्ने ।
- ❖ लगानी प्रक्षेपण (सरकारी, सहकारी तथा निजी) र वित्तीय व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ लगानी र लाभांशको व्यवस्थापन (जनसहभागिता तथा सामुदायिक लगानीको अभिलेख समेत) गर्ने ।
- ❖ कारोबारको लेखांकन, नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ व्ययको अनुमान गर्ने ।
- ❖ बेरूजू फछ्छ्यौट गर्ने गराउने ।
- ❖ आर्थिक प्रशासन र व्यवस्थापन सम्बन्धी अन्य कार्य गर्ने ।
- ❖ लेखा परीक्षण गराउने ।
- ❖ ऋण, अनुदान तथा जमानतको अभिलेख राख्ने ।
- ❖ धरौटी सदरस्याहा तथा फिर्ता गर्ने अभिलेख राख्ने, ।
- ❖ संघ, प्रदेश सरकारबाट प्राप्त सर्शित बजेटको खर्च व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ संघ, प्रदेश सरकारबाट प्राप्त रकमको व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ विभिन्न कोषहरूको सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्ने गराउने ।
- ❖ आर्थिक कारोबारको लेखा परीक्षण गराउने ।
- ❖ वडा कार्यालयबाट हुने गरी तोकिएको आर्थिक कारोबारको आर्थिक प्रशासन, व्यवस्थापन र लेखा परीक्षण गर्न सहजीकरण गर्ने ।
- ❖ शाखासँग सम्बन्धित अन्य कार्यहरू गर्ने ।

ख) राजश्व उपशाखाको कार्य विवरण

- ❖ राजश्वको दायरा विस्तार गर्ने क्षेत्रहरूको पहिचान, तथ्यांक संकलन तथा विश्लेषण गर्ने ।

- ❖ आन्तरिक आयको वार्षिक अनुमान फाल्गुन मसान्तभित्रै तयार गर्ने, आन्तरिक राजस्वको संभाव्यता अध्ययन गर्ने गराउने ।
- ❖ सम्पूर्ण करदाताको अभिलेख व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ आफ्नो क्षेत्रभित्र राजस्वका दर तथा शुल्क निर्धारण, संघीय र प्रदेश कानून बमोजिम प्राकृतिक श्रोत साधन र सेवा शुल्क तथा रोयल्टी सङ्कलन गर्ने ।
- ❖ स्थानीय पूर्वाधार सेवा र उपयोगमा सेवा शुल्क तथा दस्तुर असुली गर्ने ।
- ❖ मालपोत संकलन/सम्पत्ति कर संकलन गर्ने ।
- ❖ हाट बजार व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ प्रचलित कानून बमोजिम दण्ड जरिवाना असुल गर्ने ।
- ❖ राजस्व परामर्श समितिलाई आवश्यक सूचना उपलब्ध गराउने र सचिवालय सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- ❖ राजस्व संकलनलाई प्रभावकारी बनाउन प्रवर्द्धनात्मक, उपायहरूको अवलम्बन गर्ने ।
- ❖ सम्बन्धित शाखा तथा निकायसँग राजस्व सूचना तथा तथ्याङ्कको आदान प्रदान गर्ने ।
- ❖ बाँकी बक्यौता रकमको लगत र असुल उपर गर्ने ।
- ❖ करदाता शिक्षा सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।
- ❖ करदाताले तिर्नुपर्ने कर, शुल्क, दस्तुर, जरिवाना आदि तय गरी असुल गर्ने कार्य ।
- ❖ गाउँपालिका क्षेत्र भित्रका व्यवसायी लाई व्यवसाय प्रमाण पत्र दिने र नविकरण सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- ❖ राजस्व सम्बन्धी प्रचार प्रसार तथा अन्तरक्रिया, गोष्ठी संचालन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- ❖ कर चुक्ता सिफारिस सम्बन्धि कार्य गर्ने ।
- ❖ राजस्व परामर्श समितिको काम कारवाहीमा सहयोग गर्ने कार्य ।
- ❖ गाउँपालिका पालिकाको सम्पत्ति भाडामा दिने तथा राजस्व ठेक्का पट्टा सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- ❖ करदाताको सर्वेक्षण सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- ❖ करदाताहरूलाई करको दायरा भित्र ल्याउनको लागि आवश्यक कार्य गर्ने
- ❖ प्रगति प्रतिवेदन तथा राजस्व सम्बन्धी अन्य विवरण तयारी सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- ❖ वार्षिक तथा पटके सवारी कर सम्बन्धी लगत अद्यावधिक राख्ने सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- ❖ घर भाडा असुली तथा अद्यावधिक अभिलेख राख्ने कार्य
- ❖ सवारी कर असुलीको ठेक्का बन्दोवस्त सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- ❖ राजस्व सम्बन्धमा गाउँपालिका सभाले गरेको निर्णयहरू पुर्ण रूपले पालना गर्ने गराउने ।
- ❖ सम्पत्ती कर सम्बन्धमा गाउँपालिका वासीलाई अवगत गराउने ।

- ❖ व्यवसाय कर सम्बन्धी असुली अभिलेख व्यवस्थित गरी राख्ने ।
- ❖ सवारी कर सम्बन्धी रसिद जिम्मा लिने, असुली उपर गर्ने र अभिलेख राख्ने ।
- ❖ असुली रकम दैनिक बैंक दाखिला गर्ने र फाँटवारी पेश गर्ने, ।
- ❖ मालपोत लगत अद्यावधिक राख्ने र संकलन गर्ने ।
- ❖ मालपोत रसिद जिम्मा लिने, असुल गर्ने र अभिलेख राख्ने र संकलित रकमको फाँटवारी पेश गर्ने ।
- ❖ मुल्यांकनको आधारमा सम्पत्ति कर असुल उपर गर्ने ।
- ❖ घर बहाल कर, पट्टे कर व्यवसाय (हाट बजार) कर उठाउने व्यवस्था गर्ने ।
- ❖ करदाताको अभिलेख अद्यावधिक गर्न सफ्टवेयरको प्रयोग गर्ने ।
- ❖ शाखा प्रमुखले तोकिएका अन्य कार्यहरू गर्ने ।

३.६.८ आन्तरिक लेखा परीक्षण शाखाको कार्य विवरण

- ❖ गाउँपालिका सभाबाट गठन हुने लेखा समितिको सम्पर्क सचिवालयको हैसियतमा सोही बमोजिमका कामहरू गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिकाको आन्तरिक तथा पूर्व लेखापरीक्षण गर्ने ।
- ❖ प्रत्येक महिना गाउँपालिकाको आय व्ययको मासिक रूपमा आलेप गर्ने र प्रत्येक चौमासिकको एकमुष्ट प्रतिवेदन पेश गर्ने ।
- ❖ लेखापरीक्षण विवरण (बेरूजुको लगत समेत)को अभिलेख व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ अन्तिम लेखापरीक्षण कार्यमा सहयोग, समन्वय र सहजीकरण गर्ने ।
- ❖ आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रणालीलाई समग्र आर्थिक अनुशासन र वित्तीय जोखिम न्यूनिकरणसंग आवद्ध गर्न सहयोग गर्ने ।
- ❖ वडा कार्यालयबाट संकलन भएका राजश्वहरूको लगत राख्ने व्यवस्था मिलाउने । नगदी रसिदको नियन्त्रण खाता निरीक्षण गर्ने र राजश्व दाखिलाको मासिक रूपमा आलेप गर्ने ।
- ❖ राजश्व शाखा र आर्थिक प्रशासन शाखालाई गर्नुपर्ने सुधारहरूको विषयमा पृष्ठपोषण गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिकाको समग्र वित्तीय अनुशासन मर्यादित र पारदर्शी बनाउन सुझाव दिने ।
- ❖ लेखापालन सम्बन्धी क्षमता विकास कार्य गर्ने ।
- ❖ सामुदायिक विद्यालयहरूको आन्तरिक लेखा परीक्षण र अन्तिम लेखा परीक्षणमा सहजीकरण र समन्वय गर्ने ।
- ❖ बेरूजु अभिलेख तथा फछ्छौँटको व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यहरू गर्ने ।
- ❖ शाखासँग सम्बन्धित अन्य कार्यहरू गर्ने ।

३.६.८ वडा कार्यालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कामको विवरण

क. वडा स्तरीय तथ्याङ्क संकलन तथा अद्यावधिक गर्ने

- ❖ आफ्नो वडा भित्रको वस्तुगत विवरण (नदीनाला, जैविक विविधता, खनिज पदार्थ, जनसंख्याको बोनोट, आर्थिक अवस्था, उद्योगभन्दा, शिक्षा तथा स्वास्थ्य सम्बन्धी विवरण आदि) तयार गर्ने, अद्यावधिक गर्दै लैजाने ।
- ❖ निजी घर तथा घरपरिवारको लगत राख्ने ।
- ❖ ऐतिहासिक, पुरातात्विक, सांस्कृतिक तथा धार्मिक महत्वका सम्पदा, प्राचिन स्मारक, सार्वजनिक तथा सामुदायिक भवन, सार्वजनिक, ऐलानी, पर्ती जग्गाको लगत राख्ने तथा संरक्षण गर्ने ।
- ❖ खुल्ला क्षेत्र, चोक,घाट, पाटी, पौवा, सत्तल, धर्मशाला, मठ, मन्दिर, गुम्वा, मस्जिद, देवस्थल, मदरसा, पर्ति जग्गा, डाँडापाखा, चरणक्षेत्र, पानीको मूल, पोखरी, तलाउ, इनार, कुवा, धारा, ढुङ्गेधारा, गुठीघर, बाटो, सडक, पुल पुलेसा, कुलो नहर, पानी घट्ट, मिलको तथ्याङ्क संकलन गरी अद्यावधिक लगत राख्ने, संरक्षण गर्ने र खण्डीकृत तथ्याङ्क र सूचना सहितको वडाको पाश्व चित्र तयार तथा अद्यावधिक गर्ने ।
- ❖ वडाको विकास निर्माणका योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा आवधिक प्रगति समीक्षा गर्ने ।
- ❖ सहभागितामूलक योजना तर्जुमा प्रणाली अनुसार बस्ती वा टोलस्तरबाट योजना तर्जुमा प्रक्रिया अवलम्बन गरी बस्ती तथा टोलस्तरीय योजनाको माग संकलन, प्राथमिकीकरण तथा छनौट गर्ने ।
- ❖ टोल विकास संस्थाको गठन र परिचालन तथा वडाभित्र सञ्चालन हुने योजनाहरूका लागि उपभोक्ता समितिको गठन तथा सोको अनुगमन गर्ने ।
- ❖ वडाभित्रको योजना तथा भौतिक पूर्वाधारको संरक्षण, मर्मत सम्भार, रेखदेख तथा व्यवस्थापन गर्ने ।

ख) वडाको विकास निर्माणका कार्यहरू गर्ने

- ❖ बाल उद्यानको व्यवस्था गर्ने ।
- ❖ अनौपचारिक शिक्षा कार्यक्रम तथा प्रारम्भिक बाल विकास केन्द्र सञ्चालन र व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ पुस्तकालय, वाचनालय, सामुदायिक सिकाई केन्द्र, बाल क्लव तथा बालसञ्चालन र व्यवस्थापन गर्ने ।

- ❖ वडा तहको स्वास्थ्य केन्द्र तथा उप केन्द्रको व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ बालवालिकाहरुलाई बि.सि.जि., पोलियो, भिटामिन “ए”कोव्यवस्थागर्ने ।
- ❖ पोषण कार्यक्रमको सञ्चालन गर्ने ।
- ❖ वडा तहमा स्वास्थ्य जनचेतना विकास तथा स्वास्थ्य सूचना कार्यक्रमको सञ्चालन गर्ने ।
- ❖ शहरी तथा ग्रामिण स्वास्थ्य क्लिनिकको सञ्चालन गर्ने, गराउने ।
- ❖ सार्वजनिक शौचालय तथा स्नान गृहको निर्माण र व्यवस्थापन गर्ने, गराउने ।
- ❖ वडास्तरीय सामुदायिक धाराको प्रवन्ध, कुवा, इनार तथा पोखरीको निर्माण, संरक्षण र गुणस्तर नियमन गर्ने ।
- ❖ घरबाट निकास हुने फोहोरमैलाको सङ्कलन र व्यवस्थापन, चोक तथा गल्लीहरुको सरसफाई, ढल निकास, मरेका जनावरको व्यवस्थापन, सतही पानीको निकास तथा पानीको स्रोत संरक्षण गर्ने, गराउने ।
- ❖ कृषि तथा फलफुल नर्सरीको स्थापना, समन्वय, प्रवर्द्धन र वडास्तरीय अगुवा कृषक तालिमको अभिमुखीकरण गर्ने ।
- ❖ कृषि मलको माग सङ्कलन गर्ने ।
- ❖ कृषिमा लाग्ने रोगहरुको विवरण तयार गर्ने ।
- ❖ पशुपंछी विकास तथा छाडा चौपायाको व्यवस्थापन ।
- ❖ वडाभित्रको चरण क्षेत्र संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
- ❖ स्थानीय समुदायका चाडपर्व, भाषा संस्कृतिको विकासको लागि कला, नाटक, जन चेतनामूलक तथा सांस्कृतिक कार्यक्रम गर्ने गराउने ।
- ❖ स्थानीय मौलिकता झल्किने सांस्कृतिक रीतिरीवाजलाई संरक्षण तथा प्रवर्द्धन गर्ने ।
- ❖ वडाभित्र खेलकुद पूर्वाधारको विकास गर्ने ।
- ❖ अन्तर विद्यालय तथा बाल क्लव मार्फत खेलकुद कार्यक्रमको सञ्चालन गर्ने, गराउने ।
- ❖ वडा क्षेत्रभित्रको बाटोघाटो चालू अवस्थामा राख्ने तथा राख्न सहयोग गर्ने ।
- ❖ वडा भित्रको सडक अधिकार क्षेत्रमा अवरोध र अतिक्रमण गर्न नदिने ।
- ❖ बाटोघाटोको बाढी पहिरो पन्छाउने ।
- ❖ घरेलु उद्योगको लगत सङ्कलन तथा सम्भाव्यता पहिचान गर्ने ।
- ❖ वडाभित्र घरेलु उद्योगको प्रवर्द्धन गर्ने ।
- ❖ प्रचलित कानून बमोजिम व्यक्तिगत घटना दर्ता, अद्यावधिक र सोको अभिलेख संरक्षण गर्ने ।
- ❖ व्यक्तिगत घटना दर्ता सम्बन्धी जनचेतना कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

- ❖ सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण तथा अभिलेख अद्यावधिक गर्ने ।
- ❖ वडालाई बालमैत्री बनाउने ।
- ❖ वडाभित्र आर्थिक तथा सामाजिक रूपमा पछि परेका महिला, बालबालिका, दलित, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, जेष्ठ नागरिक, अल्पसंख्यक, सीमान्तकृत समुदायको अभिलेख राखी सामाजिक र आर्थिक उत्थान सम्बन्धी काम गर्ने ।
- ❖ विभिन्न समुदायका बीच सामाजिक सदभाव र सौहार्दता कायम गर्ने ।
- ❖ बालविवाह, महिला विरुद्धको हिंसा, छुवाछुत, दहेज तथा दाइजो, हलिया प्रथा, छाउपडी, कमलरी प्रथा, बालश्रम, मानव बेचबिखन, निरक्षरता जस्ता सामाजिक कुरिती र अन्धविश्वासको अन्त्य गर्ने, गराउने ।
- ❖ प्रचलित कानूनको अधीनमा रही मालपोत तथा भूमि कर, व्यवसाय कर, वहाल कर, विज्ञापन कर, सःशुल्क पार्किङ्ग, नयाँ व्यवसाय दर्ता, सिफारिस दस्तुर, सवारी साधन कर, मनोरञ्जन करको लेखाजोखा र संकलन गरी गाउँपालिकामा प्रतिवेदन सहित रकम बुझाउने ।
- ❖ असक्त बيمारी भएको बेवारिस वा असहाय व्यक्तिलाई नजिकको अस्पताल वा स्थास्थ्य केन्द्रमा पुर्याई औषधोपचार गराउने ।
- ❖ असहाय वा बेवारिस व्यक्तिको मृत्यु भएमा निजको दाह संस्कारको व्यवस्था मिलाउने ।
- ❖ सडक बालबालिकाको उद्धार र पुर्नस्थापना गर्ने, गराउने ।
- ❖ वडाभित्रको सामुदायिक वन, वनजन्य सम्पदा र जैविक विविधताको संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने ।
- ❖ वडा, टोल, वस्तीस्तरमा हरियाली क्षेत्र बिस्तार गर्ने, गराउने ।
- ❖ वडालाई वातावरण मैत्री बनाउने ।
- ❖ प्राङ्गारिक कृषि, सुरक्षित मातृत्व, विद्यार्थी भर्ना पूर्ण खोप, खुल्ला दिशामुक्त सरसफाई, वातावरणमैत्री तथा बालमैत्री शासन जस्ता प्रवर्द्धनात्मक कार्यहरू गर्ने, गराउने ।
- ❖ कानून बमोजिमका नियमन कार्य गर्ने ।
- ❖ वडाभित्र सञ्चालित विकास योजना, आयोजना तथा संलग्न उपभोक्ता समितिहरूका कार्यको नियमन गर्ने ।
- ❖ घर निर्माण गुणस्तर तथा भवन संहिता र मापदण्ड अनुसार भए नभएको अनुगमन गर्ने, सिकर्मी, डकर्मीलाई भुकम्प प्रतिरोधी भवन निर्माण सम्बन्धी तालिम दिने ।
- ❖ खाद्यान्न, माछा, मासु, तरकारी, फलफुल, पेय पदार्थ तथा उपभोग्य सामाग्रीको गुणस्तर र मूल्य सुची अनुगमन गरी उपभोक्ता हित संरक्षण गर्ने ।
- ❖ वडाभित्रका उद्योग भन्दा र व्यवसायको प्रवर्द्धन गरी लगत राख्ने ।

- ❖ हाट बजारको व्यवस्थापन गर्ने, गराउने ।
- ❖ विद्युत चुहावट तथा चोरी नियन्त्रण गर्ने ।
- ❖ नाता, नागरिकता आदिको सिफारिस तथा प्रमाणित गर्ने ।
- ❖ आफ्नो भौगोलिक क्षेत्र भित्रको निर्माण कार्य तथा अन्य सेवाको प्रयोजनका लागि निर्माण सामग्री, ज्याला, भाडा तथा महशुलको स्थानीय दररेट तोक्ने ।
- ❖ आफ्नो वडा भित्रको उपभोक्ता समिति, सहकारी संस्था, निजी क्षेत्र लगायतका सबै विकास साझेदारहरूसँग विकास निर्माण तथा सार्वजनिक सेवा प्रवाहमा समन्वय गर्ने ।
- ❖ समय—समयमा नेपाल कानूनले तोकेबमोजिम अन्य काम गर्ने ।

भाग ४ कार्यान्वयन कार्यदिशा

४.१ कार्यान्वयन सम्बन्धी नीति एवं कार्ययोजना

यस संगठन तथा व्यवस्थापन अध्ययन प्रतिवेदनको कार्यान्वयनका लागि गाउँपालिकाले देहायनुसारको नीति एवं कार्ययोजनाको अवलम्बन गर्नु उपयुक्त हुन्छ ।

क) कार्यान्वयन सम्बन्धी नीति:

- ❖ गाउँपालिकाको कार्यक्षेत्र अनुसारको भूमिका निर्वाहको कार्य पुरा गर्न ध्यान दिने ।
- ❖ साझा अधिकारको सूची अनुसार गाउँपालिकालाई हस्तान्तरण गरिएका दायित्वहरूको निर्वाह गर्दा यसका लागि संरचना र श्रोतसाधनको सम्बन्धमा ध्यान दिने ।
- ❖ नागरिकका आधारभूत सेवा र नागरिकका लागि प्रत्याभूत गरिएका सेवाहरूको वितरण कार्य सदैव प्राथमिकतामा रहने ।
- ❖ संगठनमा नियन्त्रण प्रवन्ध कायम राख्ने ।
- ❖ गाउँपालिकाको नीति निर्माण एवं विधायिकी दायित्व र न्यायिक व्यवस्थापनको कार्यलाई नियमित प्रक्रियामा आवद्ध गराइ संगठनलाई परिचालन गर्ने ।
- ❖ वडालाई सेवा प्रवाहको पहिलो बिन्दुको रूपमा स्थापित गर्ने र यसको सक्षमता प्राथमिकतामा रहने ।
- ❖ अस्थायी संरचनाहरू र आवधिक दायित्वसँग सम्बन्धित कार्यहरूलाई नियमित वा स्थायी संरचनामा आवद्ध नगरी आयोजनाको रूपमा सञ्चालन गर्ने प्रवन्ध मिलाउने । यस्ता आयोजनाहरूको समन्वयका लागि गाउँपालिकाको स्थायी संरचनासँग आवद्ध गर्ने ।
- ❖ गाउँपालिकाको कार्यक्षेत्र र दायित्वका आधारमा कार्यविवरण तय गरी सो अनुसार संरचना परिचालन गर्ने ।
- ❖ संघबाट कर्मचारी समायोजन हुँदाको अवस्थाको तहगत दायित्वका कारण हाल कतिपय अवस्थामा तहगत पदसोपान र दरवन्दी संरचना अनुसार तहहरू नमिलेको अवस्थालाई क्रमशः व्यवस्थापन गर्दै लगी एकरूपता कायम गर्ने ।
- ❖ कामको जिम्मेवारी अनुसार अधिकृतमूलक र सहयोगी भूमिकाको जिम्मेवारी प्रदान गर्ने ।
- ❖ क्षमता विकासका क्रियाकलापहरूलाई प्राथमिकतामा राखि कार्यान्वयन गर्ने ।
- ❖ प्रत्येक कार्यप्रणालीमा जनप्रतिनिधिको निगरानीलाई सुदृढ गराउदै लैजाने ।

ख) कार्यान्वयनको कार्ययोजना:

यस संगठन तथा व्यवस्थापन अध्ययन प्रतिवेदनको कार्यान्वयन देहाय अनुसार गर्नुपर्ने हुन्छ:

क्र.स.	क्रियाकलाप	तरिका	जिम्मेवारी
१)	अध्ययन प्रतिवेदनको सम्बन्धमा गाउँपालिकाले निर्णय गर्ने	- गाउँपालिकामा छलफल - गाउँपालिकाको निर्णय - गाउँपालिकासभामा पेश गर्ने	गाउँपालिका कार्यपालिका
२)	गाउँपालिकासभाले अनुमोदन स्वीकृत गर्ने	- सभाको कार्यसूचीमा समावेश गर्ने - सभाबाट पारित गर्ने	गाउँपालिका कार्यपालिका
३)	स्वीकृत ढाँचा अनुसार संरचना तय गर्ने	- संरचनागत प्रवन्ध मिलाउने - शाखा तथा इकाईहरूको पुनःसंरचना गर्ने - जिम्मेवारी तोक्ने	गाउँपालिकाको कार्यालय
४)	संरचना अनुसार कार्यविवरण दिने	- प्रत्येक शाखा तथा इकाईको कार्यविवरण जारी गर्ने - प्रत्येक कर्मचारीलाई कार्यविवरण दिने - कार्यसम्पादन मूल्यांकनका लागि सूचकहरू र लक्ष्य निर्धारण गर्ने	गाउँपालिकाको कार्यालय
५)	कार्यविवरण अनुसार मूल्यांकन गर्ने र प्रगतिको समीक्षा गर्ने	- खास अवधि तोकी कार्यविवरण अनुसार कामको मूल्यांकन गर्ने - खास अवधि तोकी समीक्षा गराउने	गाउँपालिकाको कार्यालय
६)	क्षमता विकासका कार्यहरू गर्ने	- अभिमुखिकरण कार्य गर्ने - कार्यविवरण अनुसार सूचकहरू बनाउने - कार्य सरलीकरणका लागि कार्यविधि र म्यानुअलहरू तयार गर्ने - तालिम कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने	गाउँपालिकाको कार्यालय

४.२ सेवा प्रवाहको सुदृढिकरण र संस्थागत क्षमता विकासका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरू

क) सेवा प्रवाहको सुदृढिकरणका लागि निम्न कार्यहरू गर्नुपर्ने हुन्छ:

- ❖ कार्य जिम्मेवारी अनुसार संरचना बनाउने ।
- ❖ संरचनालाई सेवाग्राहीको पहुँच सहज हुने गरी व्यवस्था मिलाउने ।

- ❖ प्राविधिक सेवाको विस्तार गर्ने जसको लागि प्राविधिक जनशक्तिको व्यवस्थापनमा ध्यान दिने।
- ❖ गाउँपालिकाको जिम्मेवारीमा रहेका सामाजिक सेवाहरू खास गरी स्वास्थ्य, शिक्षा र सामाजिक सुरक्षा एवं संरक्षणका कार्यहरूलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन क्षेत्रगत विशेषज्ञता भएका जनशक्ति र श्रोतसाधन सहितको व्यवस्थापन कार्यलाई प्राथमिकता दिने।
- ❖ नागरिक बडापत्र र सेवा प्रवाह सम्बन्धी म्यानुअल तय गरी सेवा प्रवाह कार्य पारदर्शी र प्रभावकारी गराउने।
- ❖ सेवा प्रवाहसँग सम्बन्धित भै भौतिक साधन श्रोतको प्रवन्ध मिलाउने।
- ❖ सूचना प्रविधिको प्रयोग बढाई सेवालाई सरलीकरण गर्ने।
- ❖ कामको सुपरिवेक्षकको प्रवन्ध गरी आवश्यक सहयोग निर्देशन र सुधार कार्यलाई निरन्तरता दिने।

ख) संस्थागत क्षमता विकासका लागि निम्न कार्यहरू गर्नुपर्ने हुन्छः

- ❖ गाउँपालिकाको कार्यक्षेत्रमा आधारित भै विश्लेषण गरिएको खण्ड ३ को लेखाजोखा तालिका अनुसार भूमिका निर्वाह गर्नका लागि क्रमशः संरचनाहरू तयार गर्नुपर्छ।
- ❖ संरचना अनुसार जनशक्तिको व्यवस्था गरी कार्यविवरण सहित परिचालन गर्नुपर्छ।
- ❖ कार्यविवरणका आधारमा मूल्यांकन सूचकहरू निर्धारण गरी नियमित रूपमा कार्यसम्पादनको परीक्षण र सेवा प्रवाह स्थितिको लेखाजोखा गर्नुपर्छ।
- ❖ कार्यजिम्मेवारी निर्वाह गर्न सहज हुने गरी आवश्यक साधनको व्यवस्था मिलाउनुपर्छ।
- ❖ प्रत्येक कार्यका लागि संभव भएसम्म सूचना प्रविधिको प्रयोग बढाई सरलीकरण र प्रभावकारी गराउनुपर्छ।
- ❖ कामको स्पष्टताका लागि कार्यविधि, मापदण्ड, म्यानुअल, चेकलिष्ट आदिको व्यवस्था गरी सो अनुसार कार्य गर्न गराउन प्राथमिकता दिनुपर्छ।
- ❖ अभिमुखिकरण, तालिम र समीक्षा जस्ता क्रियाकलापहरू निरन्तर रूपमा सञ्चालन गर्नुपर्छ।
- ❖ जनप्रतिनिधिहरूको संलग्नता र निगरानीको उचित प्रवन्ध गरी स्वामित्व र सहजीकरण प्रक्रिया सुदृढ गराउनुपर्छ।

४.३ संरचना कार्यान्वयनमा ध्यान दिनुपर्ने अन्य विषयहरू

यस संरचना कार्यान्वयन गर्दा मूलतः निम्न कुराहरूमा ध्यान दिनुपर्छः

- ❖ यसमा संविधान र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनमा भएको व्यवस्थाका साथै हालसम्म गाउँपालिकालाई हस्तान्तरण भएका वा जिम्मा दिइएका कार्यहरूको लेखाजोखा गरिएको हुँदा

- गाउँपालिकाको आर्थिक क्षमताले भ्याएसम्म यसको सम्पादनका लागि संरचना खडा गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्छ ।
- ❖ गाउँपालिकाको आवश्यकता तथा हालको आर्थिक क्षमता समेत विचार गरी यो संरचना प्रस्ताव गरिएको हुँदा पहिलो चरणमा यस अनुसार अधी बढ्नु उपयुक्त हुन्छ ।
 - ❖ संघबाट भएको कर्मचारी समायोजन अनुसार समायोजित भएका कर्मचारीहरूको व्यवस्थापन गर्नुपरेको कारणले यस संरचनामा पदसोपनका पक्षहरूमा कतिपय अवस्थामा तालमेल हुन सकेको छैन । हाल कार्यरत जनशक्ति कार्यरत रहीरहँदासम्म निजको सेवाशर्तको साविक अनुसार नै हुनुपर्ने भएकोले त्यस्तो जनशक्तिको स्थान रिक्त हुँदा हुने पदपूर्ति र अन्य व्यवस्थापनका कार्यहरू यहाँ प्रस्ताव गरे अनुसार मिलाउँदै जानुपर्छ ।
 - ❖ कर्मचारी समायोजनको कारण गाउँपालिकामा स्वास्थ्य सेवाको कर्मचारीहरू आवश्यक भन्दा बढी कार्यरत रहेको अवस्था छ । स्वास्थ्य संस्थाहरूमा आवश्यक कर्मचारी भन्दा बढी दरवन्दीका स्वास्थ्य सेवाका कर्मचारीहरूलाई गाउँपालिकाको कार्यबोझ तथा आवश्यकता अनुरूप प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतले अन्य कार्य जिम्मेवारीहरू समेत दिई कर्मचारी व्यवस्थापन गरिनु पर्दछ ।
 - ❖ गाउँपालिका प्रहरी, कार्यालय सहयोगी, ईलेक्ट्रिसियन, चौकिदार, सवारी चालक लगायतका कर्मचारीहरू प्रस्तावित दरवन्दी संख्याभन्दा बढी आवश्यक पर्ने भएमा औचित्य पुष्ट्याई गरि गाउँपालिका कार्यपालिकाबाट निर्णय गराई करारमा राख्न सकिनेछ ।
 - ❖ अत्यन्तै आवश्यक कार्यहरूका लागि मात्र सेवा करार गरी गाउँपालिकालाई दीर्घकालिन दायित्व पर्ने प्रकृतिका दरवन्दीहरू घटाउँदै लैजानु पर्दछ ।
 - ❖ यसमा बडा कार्यालय, प्राविधिक जनशक्ति र सामाजिक दायित्वका क्षेत्रहरूको व्यवस्थापन कार्यहरूलाई विशेष प्राथमिकता दिई संरचना प्रस्ताव भएको हुँदा कार्यान्वयनमा समेत सोही अनुसारका क्षेत्रहरू बढी प्राथमिकतामा राख्नुपर्छ ।
 - ❖ गाउँपालिकाको विधायिकी कार्य तथा न्यायसम्पादन कार्य, अन्य समितिहरूका कार्यहरूको व्यवस्थापनमा सचिवालयको भूमिका महत्वपूर्ण हुने भएकोले कार्यविवरण दिई संरचनाका इकाईहरूलाई परिचालन गरी जनप्रतिनिधिका कामहरूलाई थप व्यवस्थित र प्रभावकारी गराउन ध्यान दिनुपर्छ ।
 - ❖ यस संरचनामा मूलतः निम्न तीन प्रकारका संरचनाहरूमा रही व्यवस्थापन गर्न प्रस्ताव गरिएको हुँदा सो अनुसार गाउँपालिकाले आफ्नो भूमिकाको प्रभावकारिताको आँकलन गरी संरचनाहरू परिचालन गर्नुपर्छ ।
 - स्थायी संरचना र स्थायी मानवश्रोतको व्यवस्था
 - आयोजनागत संरचना
 - गाउँपालिकाको नियन्त्रणमा रहने गरी स्वायत्त व्यवस्थापन हुने खालको संरचना

- ❖ सेवा केन्द्रहरूको संचालन र व्यवस्थापनमा वडाको सक्रिय भूमिका बनाउनुपर्छ। आवश्यकता र प्रभावकारिताको आकलन गरी एक भन्दा बढी वडाहरूमा सेवा दिन सक्ने सेवाकेन्द्रहरूको व्यवस्थापन पनि हुन सक्ने कुरालाई यो अध्ययनले सुझाव गरेको छ। यसमा ध्यान दिनुपर्छ।
- ❖ यो अध्ययनले गाउँपालिकाको आर्थिक क्षमताको बारेमा राम्ररी अध्ययन विश्लेषण हुन आवश्यक भएको कुरालाई विशेष जोड दिन्छ। त्यसैले आन्तरिक श्रोत परिचालन र अन्य साधनको प्राप्ति एवं परिचालनका सम्बन्धमा छुट्टै गहन अध्ययन विश्लेषण आवश्यक छ। सो विश्लेषणका आधारमा नै संरचनाको विस्तार गर्ने, यसका लागि उपयुक्त व्यवस्थापनको तरिका अवलम्बन गर्ने तथा दिगोपनाका लागि आधार बनेछ भन्ने कुरालाई यो प्रतिवेदनले गाउँपालिकालाई विशेष ध्यानाकर्षण गराउँदछ।

अनुसूची १

कार्य सम्पादन मुल्यांकन नमूना ढाँचा

बिरुवा गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय
कार्य सम्पादन मुल्यांकन फारमको ढाँचा

कार्य विवरण	मापन सूचक	मापन गर्ने तरिका	कार्य सम्पादन स्तरिकरण
महल १	महल २	महल ३	महल ४
१.			
२.			
३.			
४.			
५.			
६.			
७.			
८.			
९.			
१०.			

ढाँचा प्रयोग गर्ने तरिका

- १ महल १ मा सम्बन्धित पदको कर्मचारीलाई दिइने कार्य विवरण राख्ने ।
- २ महल २ मा सो काम गर्ने सुचकलाई संभव भए सम्म परिमाण खुल्ने गरी उल्लेख गर्ने ।
- ३ महल ३ मा सो सुचक अनुसार कसरी मापन गरिन्ट सोको व्यहोरा उल्लेख गर्ने ।
- ४ महल ४ मा कार्य सम्पादनको स्तरलाई निम्न तीन कुरामा स्तरिकरण गर्ने ।
- उत्तम - पुरा कार्य सम्पादन गरेमा वा परिमाण एकिन भएको कम्तीमा ९० प्रतिशत काम सम्पन्न भएकोलाई ।
 - मध्यम - आंशिक रूपमा कार्य सम्पादन गरेको वा परिमाणा एकिन भएकोमा ६० प्रतिशत देखि ९० प्रतिशत सम्म काम सम्पन्न भएकोलाई ।
 - सामान्य - उत्तम र मध्यमको भन्दा कम अवस्थाको कार्य सम्पादन भएमा ४० देखि ६० प्रतिशत सम्म काम सम्पन्न भएकोलाई मान्ने ।

अनुसूची २

कार्य विवरणको नमूना ढाँचा

बिरुवा गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय

कार्य विवरण फारमको ढाँचा

कार्य विवरण फारम	पदसंकेत सेवा: समूह/उपसमूह:
१. पद- प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत २. (स्थायी)/अस्थायी ३. तलव(मासिक) ४. काम गर्ने समय: ५. कर्मचारीको नाम र संकेत नम्बर:	६. कार्यालय: बिरुवा गाउँपालिका ७. ठेगाना: स्याङ्गजा ।
७. विस्तृत रूपमा पदको काम ,अधिकार र उत्तरदायित्व	

सि.नं	काम	अधिकार	उत्तरदायित्व	कार्य सम्पादन सुचकांक	सुचकांक आधार (स्रोत)
१	गाउँपालिकाका कार्यालयको प्रशासकीय प्रमुख भई काम गर्ने गराउने ।				
२	गाउँपालिकाको चल, अचल तथा जिन्सी सम्पत्तिको लगत राख्ने, संरक्षण मर्मत सम्भार गर्ने, गराउने ।				
३	लेखा परिक्षण गराउने, बेरुज फछ्छ्यौट गराउने सम्बन्धमा आवश्यक कारवाही गर्ने, गराउने ।				
४	गाउँपालिकाका कर्मचारीहरूको प्रशासकीय नियन्त्रण गर्ने ।				
५	गाउँपालिकाको आन्तरिक श्रोत परिचालन र व्यवस्थापन गर्ने ।				
६	विषयगत निकायहरूको गाउँपालिकास्तरीय बजेट तथा कार्यक्रम स्वीकृत गराउने ।				
७	ठेक्कापट्टा, सम्झौताबाट भएका कामहरूको प्राविधिक मूल्याङ्कनको आधारमा भुक्तानी गर्ने, गराउने ।				
८	आयोजनाको जाँचपास र फरफारक गर्ने, गराउने ।				
९	गाउँपालिकाविकास योजनाको मासिक, चौमासिक र वार्षिक प्रगति समीक्षा गर्ने, गराउने				
१०	मानव संसाधन व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य				
११	गाउँपालिकाको कार्यालयको जनशक्ति विकास योजना तयार गरी लागू गर्ने, गराउने ।				
१२	गाउँपालिकाको कार्यालयभित्र मानव संसाधन विकास केन्द्रको स्थापना गरी जनशक्तिको सीपर क्षमता विकासको कार्य गराउने ।				
१३	कर्मचारी प्रशासन सम्बन्धी कार्य				

१४	गाउँपालिकाका कर्मचारीहरूको नियुक्ति, पदस्थापना, सरुवा, बढुवा, काज, विदा, पुरस्कार,सजाय, राजिनामा, बरवुझारथ र अवकाश सम्बन्धी कार्य गर्ने,गराउने।				
१५	गाउँपालिकाको कार्यालयका कर्मचारीको असाधारण विदा र अध्ययन विदा स्वीकृतिका लागि सिफारिश गर्ने ।				
१६	गाउँपालिकाको कार्यालय अन्तर्गत कार्यरत निजामती सेवा तथा स्थानीय निकायको सेवातर्फका कार्यरत कर्मचारीहरूको नियमानुसार तोकिए बमोजिम कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।				
१७	कर्मचारीहरूको वृत्ति विकास योजना तयार गरी लागू गराउने ।				
१८	आर्थिक प्रशासन सम्बन्धी कार्यगर्ने				
१९	नेपाल सरकारबाट प्राप्त हुने अनुदान, सामाजिक सुरक्षा र अन्य विनियोजित रकमको निकासालिने, आम्दानी गरी खर्च गर्ने, गराउने र खर्चका श्रेस्ता राख्न लगाउने ।				
२०	गाउँपालिकाका खाता सञ्चालन गर्ने, गराउने ।				
२१	लेखा परीक्षण सम्बन्धी कार्यगर्ने ।				
२२	जिन्सी व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यगर्ने, गराउने ।				
२३	कार्यालय सञ्चालनका लागि कार्यालयका शाखाहरू व्यवस्थित गराउने, भौतिक वातावरणलाई अनुकूल बनाई सेवा वितरण गर्ने व्यवस्था मिलाउन लगाउने				
२४	विभिन्न निर्देशिकाहरू तयार गराई गाउँपालिकासभा/गाउँपालिका कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गराई लागू गराउने ।				
२५	कार्यवोझका आधारमा कर्मचारीहरूमा काम र जिम्मेवारी बाँडफाँड गर्ने, काम र जिम्मेवारी, अधिकार प्रत्यायोजन गरी समूह भावनामा नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्ने				
२६	गाउँपालिका अन्तर्गत सञ्चालित विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालनमा समन्वय गर्ने, निरीक्षण गर्ने र नियन्त्रण गर्ने, गराउने ।				
२७	निरीक्षण, सुपरीवेक्षण, अनुगमन र मूल्याङ्कन र प्रतिवेदन सम्बन्धी कार्य				
२८	स्वीकृत गाउँपालिका विकास योजना र आवधिक योजनाका नीति, रणनीति, कार्यक्रम कार्यान्वयनको निरीक्षण, सुपरीवेक्षण, अनुगमन र मूल्याङ्कन गर्ने, गराउने ।				
२९	केन्द्रीय तथा जिल्ला स्तरीय आवधिक योजनाहरूको मार्ग निर्देशन र सूचक प्राप्तिको लागि बजेट प्रवाह गरी तदनुसरूप प्रतिवेदन व्यवस्थापन गर्ने ।				
३०	समय-समयमा सार्वजनिक सुनुवाई गर्ने ।				
३१	गाउँपालिका स्तरीय सभा र समारोहहरूको समन्वय र सहजीकरण गर्ने ।				

अनुसूची ३

प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर गाउँपालिकाले गरेको प्रतिक्रिया कार्यान्वयन गरिएको फारम

क्रम संख्या	गाउँपालिकाबाट प्राप्त सुझाव	सुझाव कार्यान्वयन गरिएको व्यहोरा	कैफियत
१			
२			
३			

अनुसूची ४
एकमुष्ट दरबन्दी तेरिज
बिरुवा गाउँपालिका, स्याङ्जा

सि.नं	पद नाम	सेवा/ समुह	श्रेणी/ स्तर	सह	प्र.	प्रा	जम्मा
१	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	प्रशासन	रा.प.द्वितीय (उ.स.)	१०	१	-	१
२	नगर शिक्षा अधिकृत	शिक्षा/ शिक्षा प्रशासन	नवौं/दशौं	९/१०	-	१	१
३	प्रशासकीय अधिकृत	प्रशासन/ सा.प्र.	छैटौं/सातौं	६/७	१	-	१
४	स्वास्थ्य संयोजक	ज.स्वा.अ./ वा हे.अ./वा सि.अ.हे.न	छैटौं/सातौं	६/७	-	१	१
५	योजना अधिकृत	ईन्जि./ जनरल वा सिभिल	छैटौं (ईन्जिनियर)	६/७	-	१	१
६	शिक्षा अधिकृत	शिक्षा/ शिक्षा प्रशासन	छैटौं	६	-	१	१
७	लेखा अधिकृत	प्रशासन/ लेखा	छैटौं	६	१	-	१
८	महिला विकास अधिकृत	विविध सेवा	छैटौं	६	१	-	१
९	सूचना प्रविधी अधिकृत	विविध	छैटौं	६	-	१	१
१०	पशुपंक्षी विकास अधिकृत	पशु सेवा/	छैटौं	६	-	१	१
११	कृषि विकास अधिकृत	कृषि सेवा/ कृषि प्रसार, वावाली संरक्षण	पाँचौं/छैटौं	५/६	-	१	१
१२	स्टाफ नर्स/वा अ.न.मि.	स्वास्थ्य सेवा/क.न. वा प.हे.न.	चौथो/पाँचौं/छैटौं	४/५/६	-	१	१
१३	कविराज, वा कविराज निरिक्षक, वा वैद्य	आयुर्वेद	चौथो/पाँचौं/छैटौं	४/५/६	-	१	१
१४	प्राविधिक सहायक	पशु सेवा/	चौथो/पाँचौं	४/५	-	१	१
१५	प्राविधिक सहायक	कृषि सेवा/ कृषि प्रसार, वावाली संरक्षण	चौथो/पाँचौं	४/५	-	१	१
१६	प्राविधिक सहायक	शिक्षा/ शिक्षा प्रशासन	पाँचौं	५	-	१	१
१७	प्रशासन सहायक	प्रशासन/ सा.प्र.	पाँचौं	५	७	-	७
१८	लेखापाल	प्रशासन/ लेखा	पाँचौं	५	१	-	१
१९	आ ले प सहायक	प्रशासन/ आ.ले.प.	पाँचौं	५	१	-	१
२०	सव ईन्जिनियर	ईन्जि./ सिभिल वा जनरल वा आर्केटेक्ट	पाँचौं	५	-	४	४
२१	सहायक	प्रशासन/ सा.प्र.	चौथो	४	१०	-	१०
२२	सह लेखापाल	प्रशासन/ लेखा	चौथो	४	१	-	१
२३	असिस्टेन्ट सव ईन्जिनियर	ईन्जि./ सिभिल वा जनरल	चौथो	४	-	८	८
२४	अमिन	ईन्जि./सर्भे	चौथो	४	-	१	१
२५	सहायक महिला विकास निरिक्षक	विविध सेवा	चौथो	४	१	-	१
२६	कानून सहायक वा सेलमिलापकर्ता	प्रशासन/ कानून	चौथो	४	१	-	१
२७	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	विविध	चौथो	४	१	-	१
२८	नगर प्रहरी ईन्चार्ज	प्रशासन	श्रेणी विहित	४	-	१	१
२९	नगर प्रहरी सहायक	प्रशासन	श्रेणी विहित	-	-	४	४
३०	डोजर अपरेटर	ईन्जि.	श्रेणी विहित	-	-	१	१
३१	ट्रक्टर चालक	ईन्जि.	श्रेणी विहित	-	-	१	१
३२	टिपर चालक	ईन्जि.	श्रेणी विहित	-	-	१	१
३३	हलुका सवारी चालक	ईन्जि.	श्रेणी विहित	-	-	३	३
३४	कार्यालय सहयोगी	प्रशासन	श्रेणी विहित	-	२३	-	२३
३५	स्वीपर वा सरसफाई कर्मचारी	प्रशासन	श्रेणी विहित	-	२	-	२
३६	ईलेक्ट्रिशियन	-	तृतीय श्रेणी	-	१	-	१
कुल जम्मा							८९

अनुसूची ५

अनुमानित तलब भत्ता

बिरुवा गाउँकार्यपालिकाको कार्यालय

क्र. सं.	कर्मचारीको तह/स्तर	पद संख्या	मासिक तलब रु	बार्षिक तलब रु (१३ महिना)	संचयकोष थप (१०%)	अवकास कोष दायित्व (१ महिना बराबरको तलब भत्ता)	जम्मा
१	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत						
२	सातौं/आठौं						
३	छैठौं						
४	पाँचौं						
५	चौथो						

श्रेणी विहिन कर्मचारीको लागी आवश्यक तलब भत्ता							
६	ड्रेजर अपरेटर						
७	ट्रेक्टर चालक						
८	ट्रिपर चालक						
९	हलुका सवारी चालक						
१०	कार्यालय सहयोगी/स्वीपर						
११	स्वीपर						
१२	ईलेक्ट्रिसियन						

संघीय तथा प्रादेशिक अनुदान (शर्त कार्यक्रम) अनुरूप करार सेवाबाट पदपूर्ति गरिने पदहरू							
१३	अधिकृतस्तर						
१४	पाँचौं						
१५	चौथो						

नोट

१. अनुमानित तलब भत्ता सम्बन्धी विवरणमा स्थायी कर्मचारीले पाउने ग्रेड रकम, मंहगी भत्ता तथा अन्य भत्ता सुविधा समावेश गरिएको छैन । तलब भत्ता विनियोजन गर्दा सो वापत आवश्यक रकम समावेश गर्नु पर्नेछ ।
२. ईलेक्ट्रिसियन पदमा स्थायी वा करारमा कर्मचारी नराखी आवश्यकताको आधारमा On Call Basis मा परामर्श शीर्षकबाट काम गर्ने गरी सम्झौता गराई कार्य गराउन सकिने भएकोले तलब विवरणमा समावेश गरिएको छैन ।
३. आर्थिक वर्ष २०७९।०८० को लागी अर्थ मन्त्रालयबाट प्रकासन गरिएको तलबमानको आधारमा उल्लेखित तलब भत्ता विवरण तयार गरिएको हो ।
४. प्रस्तावित संरचनाको आधारमा करार सेवामा राखिने पदको शुरु स्केललाई आधार मानि विवरण तयार गरिएको छ ।
५. साविक स्थानीय निकाय तथा स्थानीय तहमा नै स्थायी नियुक्ती पाएको कर्मचारीको लागी उपदान कोष खडा गरि रकम जम्मा गरि रकम संचित गरि राख्नु पर्दछ ।

अध्ययन सन्दर्भ सामाग्री

- ✓ नेपालको संविधान
- ✓ स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४
- ✓ कर्मचारी समायोजन ऐन, २०७४
- ✓ अन्तर-सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४
- ✓ सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण निर्देशिका २०६६, नेपाल सरकार, सामान्य प्रशासन मन्त्रालय
- ✓ सङ्गठन संरचना र दरबन्दी पुनरावलोकन सम्बन्धि संक्षिप्त कार्यविधि २०७६, नेपाल सरकार, संघीय मामिला तथा सा.प्र.मन्त्रालय
- ✓ बिरुवा गाउँपालिका, कार्य सम्पादन नियमावली, २०७४
- ✓ बिरुवा गाउँपालिकाको विभिन्न आर्थिक वर्षका गाउँपालिकासभाका नीति तथा कार्यक्रमहरू,
- ✓ नेपाल सरकारबाट नमूनाका रूपमा गाउँपालिकालाई उपलब्ध गराईएको अस्थायी सङ्गठन संरचना र दरबन्दीका विवरण,
- ✓ बिरुवा गाउँपालिकाको वेवसाईट,
- ✓ विभिन्न वेवसाईट तथा लेख रचनाहरू।

धन्यवाद